

Світлиця

Ірина Стеценко
Світлана Садовенко
Ганна Остапенко

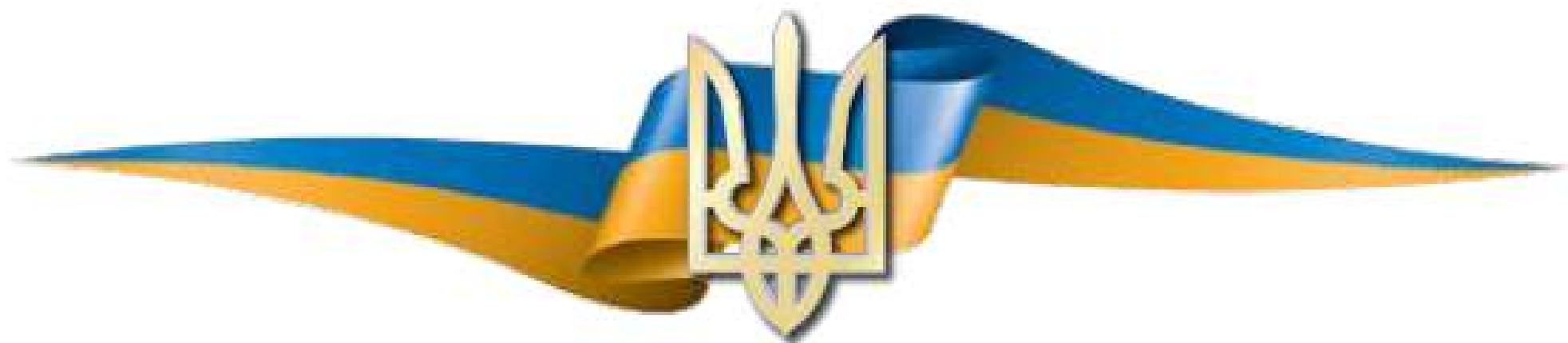
МИСТЕЦТВО

3
КЛАС



Інтегрований курс





Державний Гімн України

*Музика М. Вербицького,
слова П. Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.



Ірина Стеценко
Світлана Садовенко
Ганна Остапенко

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 3 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України



Київ • Світич • 2025

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 07.01.2025 № 22)

Р е д а к ц і й н а к о л е г і я :

Катерина Крутій, Кирило Стеценко, Василь Неволов, Антоніна Дубрівна,
Роман Шиян, Андрій Бєдний, Ірина Цепух, Ольга Волощенко, Олександра Козак

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ



Досліди, розглянь, пізнай



Прояви творчість



Послухай аудіо чи
подивися відео, доступні
за QR-кодом до теми



Попрацюйте в парах



Попрацюйте в групах



Попрацюйте всім класом



Розглядання та обговорення
твору образотворчого
мистецтва



Образотворча діяльність



Слухання та обговорення
музичного твору



Активне музикування



Твір українського автора

Стеценко І. Б.

С79 Мистецтво : підруч. інтегр. курсу для 3 кл. закл. загал. серед.
освіти / І. Б. Стеценко, С. М. Садовенко, Г. С. Остапенко. — Київ :
Світич, 2025. — 128 с. : іл.

УДК 7:781(075.2)



Електронний інтерактивний додаток—
на сайті SvitDovkola.org/art3/2025



Привіт!

Запрошуємо тебе в незабутню подорож! Ти побачиш твори мистецтва, які прийшли до нас крізь століття, та сучасні дивовижні мистецькі винаходи, які годі було й уявити. Ти відвідаєш різні куточки України й світу, а ще поринеш у казки і навіть створиш власні.

Ми будемо разом співати, танцювати, грати, пустувати, радіти, трохи сумувати, але разом із тим мріяти, надихатися і творити красу.

Із нетерпінням чекаємо на тебе! Перегортай сторінку, щоб розпочати цьогорічну мандрівку.

Це ми — Нотка і Пензлик, поціновувачі краси. Ми любимо відвідувати музеї, вернісажі, концерти та просто неспішно гуляти мальовничими вулицями. Адже мистецтво дає змогу побачити небачене, почути нечуване і робити власні відкриття.



Над рідною землею

Урок 1 • svitdovkola.org/art3/2025/1



Світ навколо – напрочуд яскравий: квіти й дерева дивують різнобарв'ям, хмарки на небі нагадують казкових граконів, щирі усмішки осяюють обличчя. Люди з давна помічають красу світу й передають її у творах мистецтва.



Роззирніться довкола. Чи вдалося помітити щось гарне? Поділіться своїми спостереженнями.



Пригадайте, які види мистецтва ви знаєте.

Україна як на долоні



Розглянь картину **“Над рідною землею”** сучасного художника **Олега Шупляка**.



Цей твір живопису виконаний олійними фарбами.

Лани — як килимки з традиційними українськими орнаментами.

Лелека — народний символ України.



- ❖ Чи знаєш ти, що з висоти все здається не таким, як зблизька? Як гадаєш, чому художник зобразив лани саме так?
- ❖ Які кольори роблять картину життєрадісною, а які — мрійливою?
- ❖ Уяви та розкажи, над чим іще пролітатимуть лелеки. Як це можна зобразити?
- ❖ Яка музика пасує до картини: весела, спокійна, мрійлива чи тривожна?

Народні мотиви

Послухай **“Віночок українських народних мелодій”** у виконанні ансамблю **“Троїсті музики”**.



- Що додала музика до розповіді про нашу країну?
- Якою була ця музика: веселою і швидкою чи сумною і повільною?
- Чи хотілося під неї танцювати?

Намалюй свою Україну

Помилуйся картинами художників і створи свою.



Сергій Шишко.
Володимирська гірка



Леонід Давиденко.
Яблуневий спас

- Сядь зручно, розслабся, заплющ очі й уяви, що ти летиш над рідною землею. Що постає у твоїй уяві? Які звуки ти чуєш, які аромати вдихаєш? Який у тебе настрій?



- Спробуй побачити свою майбутню картину. Які матеріали тобі знадобляться: фломастери, олівці чи фарби?
- Ти хочеш працювати в тиші чи під музику?



Презентуйте свої роботи в класі. Уважно й з повагою слухайте виступи інших. Не забувайте відзначати те, що особливо сподобалося.

Протягом року ти пізнаватимеш різні куточки Батьківщини. Збирай свої роботи в папку — і в травні матимеш власне портфоліо “Моя Україна”.

Мелодії України

Урок 2 • svitdovkola.org/art3/2025/2



Кожен народ має свої особливі мелодії. У них — його історія, мрії і сподівання, радість і сум.



Пригадайте і заспівайте одне одному відомі вам українські народні пісні.

Такі різні настрої



Потанцюй разом з усіма під **“Віночок українських народних мелодій”** у виконанні ансамблю **“Троїсті музики”**.

✱ Який настрій у цієї музики? А який зараз у тебе?

Зручно влаштуйся за партою або на килимку та послухай твір **“Мелодія”** сучасного композитора **Мирослава Скорика**.



✱ Як ти гадаєш, про що розповідає нам композитор?

✱ Який настрій у музики? Які почуття вона викликає?

✱ Чим відрізняється ця музика від попередньої?

Послухай інші варіанти виконання цього твору.

✱ Які із зображених музичних інструментів ведуть мелодію в кожному варіанті?



У музики, як і в людини, є настрій — **лад**. Основні два лади — це музичні антоніми — **мажор** і **мінор**. Мажорна музика — радісна, бадьора, ствердна, світла. Мінорна — сумна, задумлива, м'яка, темна.



Подивися на ці фотографії. Настрій якої світлини мажорний, а якої — мінорний? Чому ти так вважаєш?





Накресліть на аркуші таку таблицю. Вигадайте й намалюйте піктограми (символічні зображення) для позначення мажору та мінору. Пригадайте пісні, які ви знаєте, і запишіть їхні назви в колонки.

Мажор	Складно визначити	Мінор

Пригадуємо: ритмики

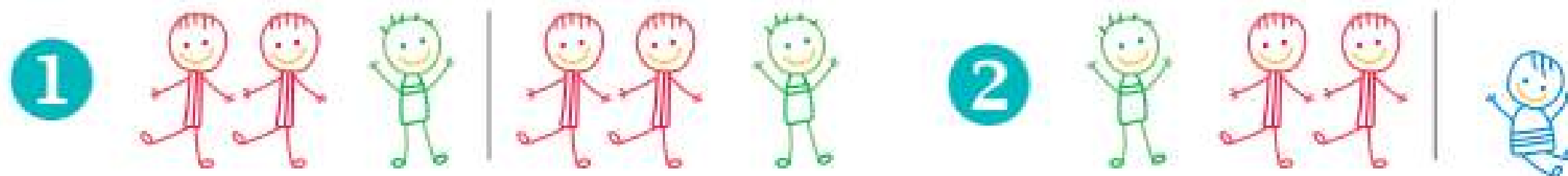


Пригадай ритмиків (див. форзац). Як їх звати? Що вони позначають? Чим відрізняються?

Ритмики позначають **музичний ритм**, тобто чергування довгих і коротких звуків і пауз між ними.



Простукай по парті ритми, які показують ритмики, спочатку правою рукою, потім лівою, а тоді проплескай у долоні.



Придумайте продовження ритмів. Запишіть їх і простукайте.



У вересні вивчіть пісню **“Барви рідної землі”** (“Пісенник”, с. 118).

Слухай і малюй



Помалюй під різні музичні твори цієї теми. Умочуй губку у фарбу потрібного кольору і став відбитки.

- Які кольори — теплі чи холодні — ти вибрав / вибрала для мінору? А для мажору? Чи є різниця?





Митці й мисткині знають, як здивувати. Завітаймо до Києва на казкову алею. Роздивімося живо-скульптури й поміркуймо, що їх робить такими незвичайними.



Розкажіть одне одному, що ви знаєте про Київ. Чи хтось із вас бував там?

Незвичайна алея



Поглянь, яке гарне місце є в Києві. Це — **Пейзажна алея**, яку прикрашають роботи сучасного скульптора **Костянтина Скрытського**.



Зблизька добре видно окремі частинки мозаїки...

...а здалеку ми бачимо цілісну картину.

- ✦ Як автор оздобив скульптури?
- ✦ Де в рідному краї ти бачив/бачила мозаїки? Що вони прикрашають?
- ✦ Уяви, яка музика могла б звучати на Пейзажній алеї. Наспівай мелодію.

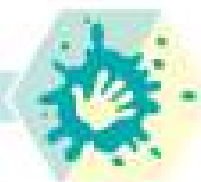
Мозаїка — цілісне зображення з елементів різної форми, кольору, величини тощо. Цю техніку декорування застосовували ще в Стародавній Греції.

Античні мозаїки були викладені з кольорових камінців. Сьогодні митці використовують керамічну плитку, кольорове скло, інші матеріали.



Давньоримська мозаїка, 5 ст.

Мозаїка власноруч



🔍 Поміркуй, якого розміру шматочки мозаїки тобі потрібні. Проведи дослідження.

- ✦ Наріж кольоровий папір на квадратики зі сторонами 3 см і 1 см.
- ✦ Намалюй на аркуші два однакові будинки з великими вікнами.
- ✦ На стінах одного будинку виклади маленькі деталі, а на стінах іншого — великі. Яка мозаїка має кращий вигляд? Для яких зображень краще використовувати дрібні елементи, а для яких — великі?



👤 Наріжте кольоровий папір на квадратики й трикутники. Розкладіть шматочки за кольорами.

👋 Намалюй на аркуші великий простий малюнок без дрібних деталей. Намасти частину зображення клеєм і виклади елементами мозаїки. Розміщуй деталі щільно одна біля одної.



- ✦ Подивися на готову мозаїку здалеку. Який вигляд вона має?
- ✦ Чи сподобалося тобі створювати мозаїку? Що було складно або викликало роздратування? Що б ти змінив/змінила в організації своєї праці?

🔍 Довідайся, яка київська станція метро оздоблена мозаїками, що розповідають про історію Київської Русі.



- ✦ Як ти можеш знайти цю інформацію?



Фрески Софії Київської

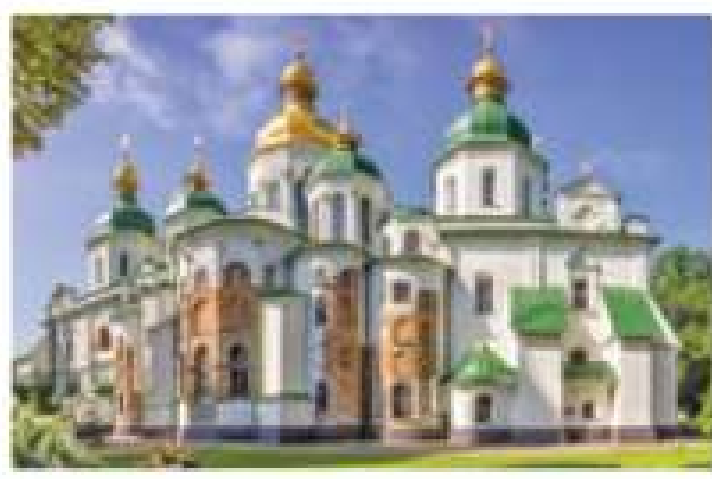
Урок 4 • svitdovkola.org/art3/2025/4



У Києві можна побачити й дуже давні мозаїки. Вони прикрашають Софійський собор. На його стінах є й інші старовинні картини, які можуть розповісти чимало цікавого про далекі часи.



Висловіть припущення, що можна дізнатися про історію нашого народу, розглядаючи давні твори мистецтва.



Софійський собор,
або
Софія Київська

Розповіді про минуле

Розглянь фреску **“Скоморохи”**, яка була створена понад тисячу років тому.



Це скоморохи — актори, що в часи Київської Русі були неодмінними учасниками свят, їх натхненниками й організаторами. Вони були музикантами, співаками, танцюристами, акробатами, фокусниками, гресирувальниками, жонглерами.



Фреска — найдавніша техніка настінного живопису. Зображення виконувалися водяними фарбами на вологій штукатурці.

- ✱ Як ти гадаєш, люди зображені в русі чи ні? Що про це свідчить?
- ✱ Які музичні інструменти існували в ті часи? Поміркуй, яких іще не було.
- ✱ Що ти відчуваєш, коли бачиш витвір мистецтва, якому понад тисячу років?

Музичні замальовки



Послухай частини 8 і 9 концертної симфонії для арфи з оркестром **“Фрески Софії Київської”** сучасного композитора **Валерія Кікти**.

- Якими ти уявив / уявила скоморохів, слухаючи музику? Чи такими, як на фресках? Які в них голоси? Покажи їхні рухи, розкажи про їхні характери.
- Чи однаково звучать фрагменти, що повторюються?
- Музика написана в мінорі чи в мажорі?
- Як ти гадаєш, чи завжди скоморохи лише сміялися?



Як скоморохи



Проплескай у долоні цей ритм кілька разів.



Пригадай тривалості ритмиків та як вони утворюють такти. Чи всі такти в наведеному ритмі визначено правильно?

Спробуйте виконання дуєтом: хай хтось із вас наспівує ритм, а хтось — плескає. Чи вдається грати разом?

Уяви себе скоморохом: весело прочитай римівку та проплескай її ритм.



Ішов від Софії я раз на Майдан,
Дивлюсь: чорний вершник, на ньому жупан...
Та це ж, люди добрі, сам гетьман Богдан!
У мене і досі піднесений стан!

Ростислав Будько

Софійська площа, м. Київ

Яке завдання з ритмиками тобі сподобалося найбільше? Повтори його самотійно або разом з кимось на перерві чи вдома. Поспостерігай, як поліпшується твоя майстерність.

Дізнайся, які ще твори мистецтва можуть розповісти нам про давні часи.

Гра світла і води

Урок 5 • svitdovkola.org/art3/2025/5



Мистецтво йде в ногу з часом і дивує цікавими технічними рішеннями. Як-от рухливими скульптурами з води. Завітаймо до Вінниці, аби помилуватися найбільшим в Україні та Європі плавучим фонтаном!

 Якої пори року та в який час доби краще милуватися водограєм?

Водяні скульптури



 Подивися світло-музично-водяне шоу Вінницького фонтана. Він розташований у руслі річки Південний Буг. Інженер — **Ральф Доу**.



- ✱ Чи погоджуєшся ти, що фонтан — це скульптура з води? Чому?
- ✱ Розкажи, як змінювався водограй. Чи відповідали рухи струменів музиці?
- ✱ Чи буде твоє враження таким самим, якщо прибрати музику? А світло?

Рухома платформа завдовжки 97 м.
Висота центрального струменя — 63 м.

Воду подають 67 насосів,
а світло — 560 ліхтарів.

Фонтан уміє “грати” і класичну музику (зокрема твори В. А. Моцарта, Дж. Вівальді), і народну, і сучасну.



У шоу фонтана використана **світломузика** — вид мистецтва, який майстерно поєднує музику і гру світла.

Іноді у струменях виникають об'ємні зображення. Створити їх допомагає лазерний проєктор, а екраном слугують краплі води.

 Розглянь інші незвичайні водограї.

Фонтан Достатку,
Сінгапур



Фонтан 71,
США



Осінній фонтан



А тепер подивись, як красу водограю вдалося передати сучасній художниці **Ганні Колос** на картині “**Біля фонтана**”.



Яке яскраве світло на картині! Звідки воно? Вуличні ліхтарі так сліпучо сяють, що їх самих неможливо розгледіти. Їхнє світло виграє на яскравому осінньому листі дерев, а потім тоне у вечірніх сутінках.

- ✦ Як показано рух води на картині?
- ✦ Чи можна було б здогадатися, яка погода, якби люди не тримали парасольку?

Проектуємо водограй



Уяви себе архітектором/архітекторкою і намалюй проєкт фонтана, який прикрасить твоє місто/селище.

- ✦ Придумай йому назву. Поміркуй, де він буде розташований і як доповнюватиме ландшафт.
- ✦ Вигадай форму для основи. Виріши, як рухатимуться струмені води.



Чи є фонтан у твоєму місті / селищі? Сфотографуй його в різну погоду. Які зі світлин найбільш вдалі? Чому?

Музика водограю

Урок 6 • svitdovkola.org/art3/2025/6



Вода має свій голос. Ти можеш чути ритм морського прибою, стукотіння крапель дощу чи шепіт фонтана. А сьогодні ще й заграєш на водяному музичному інструменті. До роботи!



Пригадайте, де ще ви чули голос води. Доберіть якомога більше дієслів, щоб описати її спів: дзюрчить, стукотить, шипить...

Водофон



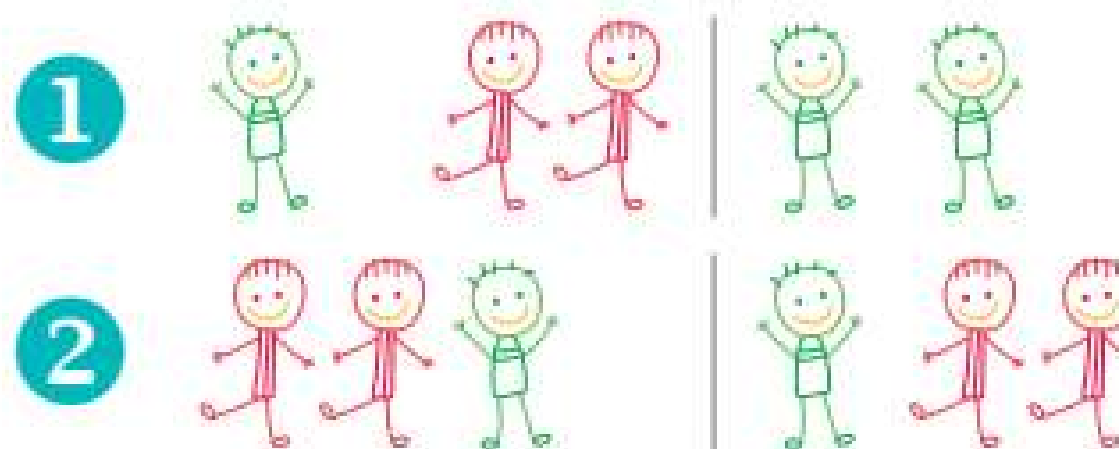
Налий в однакові скляні посудини (склянки, банки) різну кількість води. Легенько стукни по кожній різними предметами, наприклад ложкою, олівцем, лінійкою.

- ❖ Чи однакові звуки утворюються?
- ❖ Звук якого предмета нижчий?
- ❖ Як висота звуку залежить від рівня води в посудині?



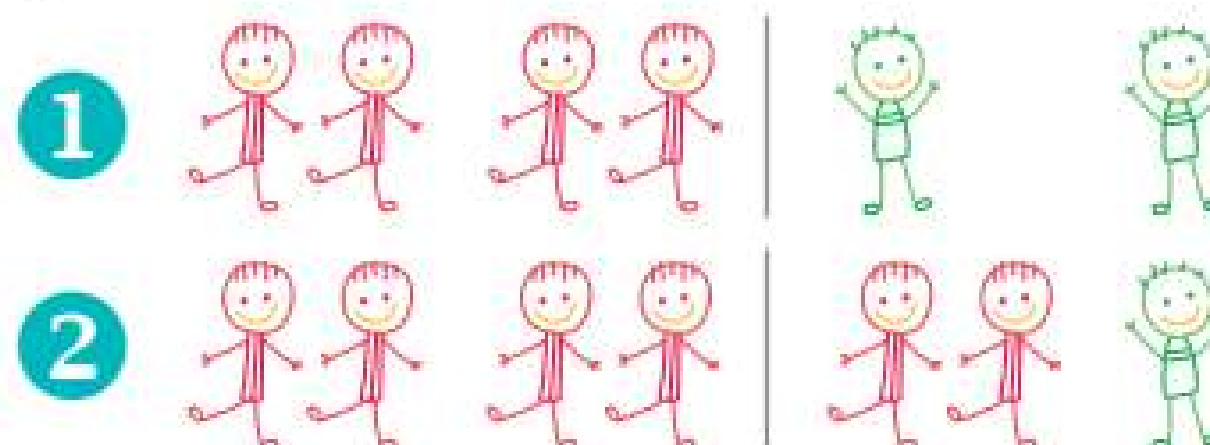
Зіграй на водофоні з двох склянок подані ритми, співаючи **“Гей, водограю!”**.

- ❖ Який ритм краще підходить до цих слів?
- ❖ Зіграй його в різних версіях та вибери найкращу.



Добери ритм до другого і третього рядка співаночки **“Гей, водограю!”**. До четвертого рядка створи ритм самостійно. Виконай співаночку під власний супровід.

Гей, водограю,
Я з тобою граю,
Струмені води ловлю,
Та ніяк не втримаю.



Гра води



Послухай п'єсу **“Гра води”** **Моріса Равеля**. Слухаючи, рухайся під музику разом з однокласниками та однокласницями.

- ✱ Чи завжди однаково гучно лунає музика? Чому вона звучить то гучніше, то тихіше?
- ✱ Ця музика написана в мажорі чи в мінорі?
- ✱ Розкажи про цю п'єсу, добираючи слова з хмари.
- ✱ Додай слова, щоб якомога краще описати цей музичний твір.
- ✱ Як ви рухалися під музику: поодиночі, парами, трійками, якимось інакше? Якими були ваші рухи — плавними, гнучкими, повільними, як вода, чи інакшими?

Моріс Равель казав, що ця п'єса навіяна шумом води й іншими звуками, почутими біля фонтанів, водоспадів і струмків.



Розглянь картини та обери ту, до якої найкраще пасує музика Моріса Равеля. Поясни свою думку.



Фредерік Черч.
Ніагарський водоспад



Тео ван Рейссельберге.
Фонтан

Пори року

Уроки 7-8 • svitdovkola.org/art3/2025/7



У кожної пори року свої особливості й принади. Побачити їх усі огразу в реальному житті неможливо, але мистецтву під силу все. Розгляньмо диво-картину, на якій зустрічаються всі пори року.



Розкажіть одне одному про свою улюблену пору року. Опишіть, що саме в ній вас тішить і надихає.

Картина на чотири боки

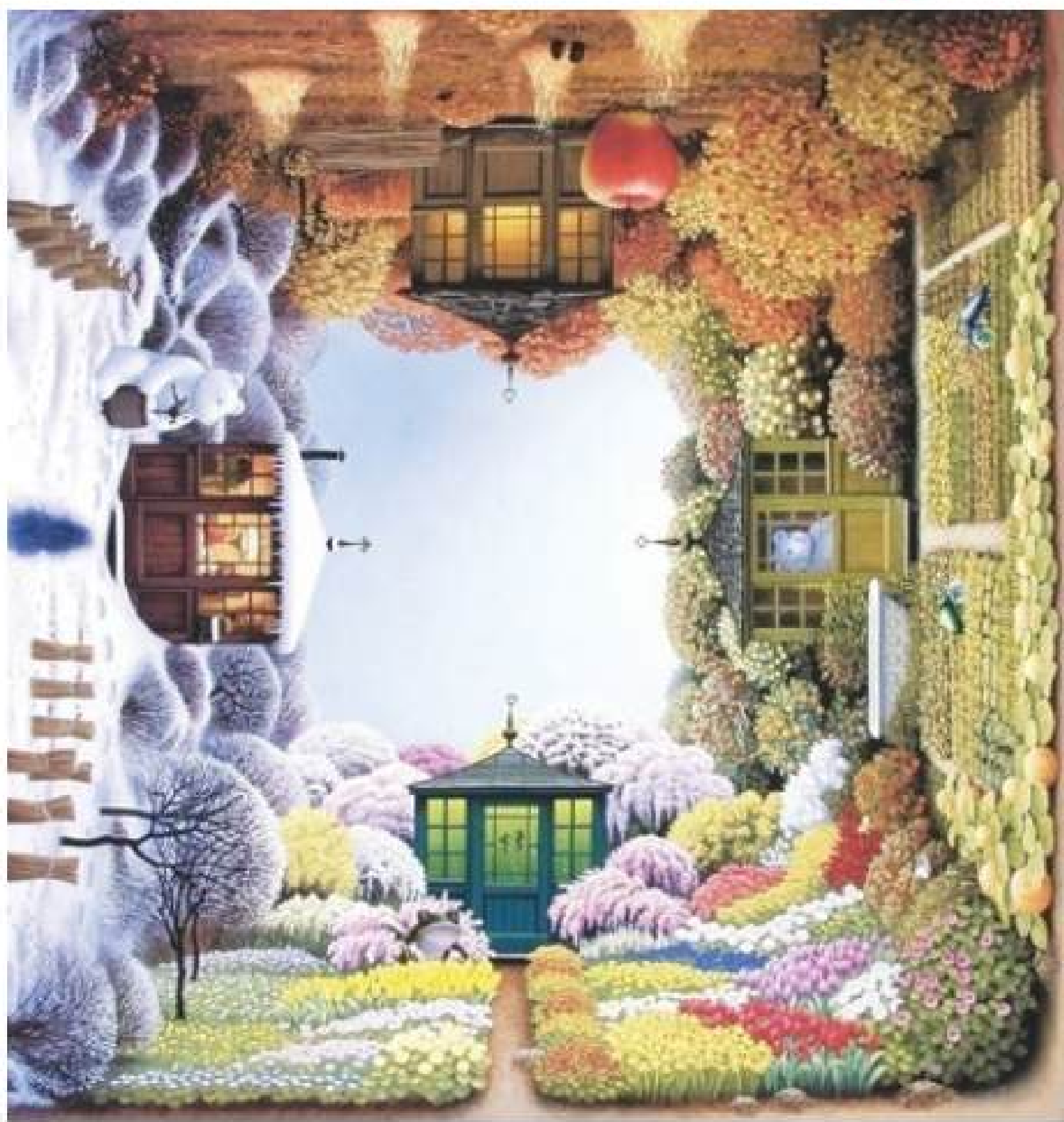


Розглянь картину
“Пори року”
сучасного художника
Яцека Єрки.

В одному творі зустрілися всі пори року. Аби уважно розгледіти кожну з них, повертай підручник.

- ✱ Чи можна назвати зображення нескінченним?
- ✱ Як змінюється ґанок? Що на ньому з'являється?
- ✱ Поміркуй, чому деякі об'єкти зображені більшими, ніж є насправді.

Художник зобразив, як одне й те саме місце змінюється, тож ми можемо порівняти всі пори року.

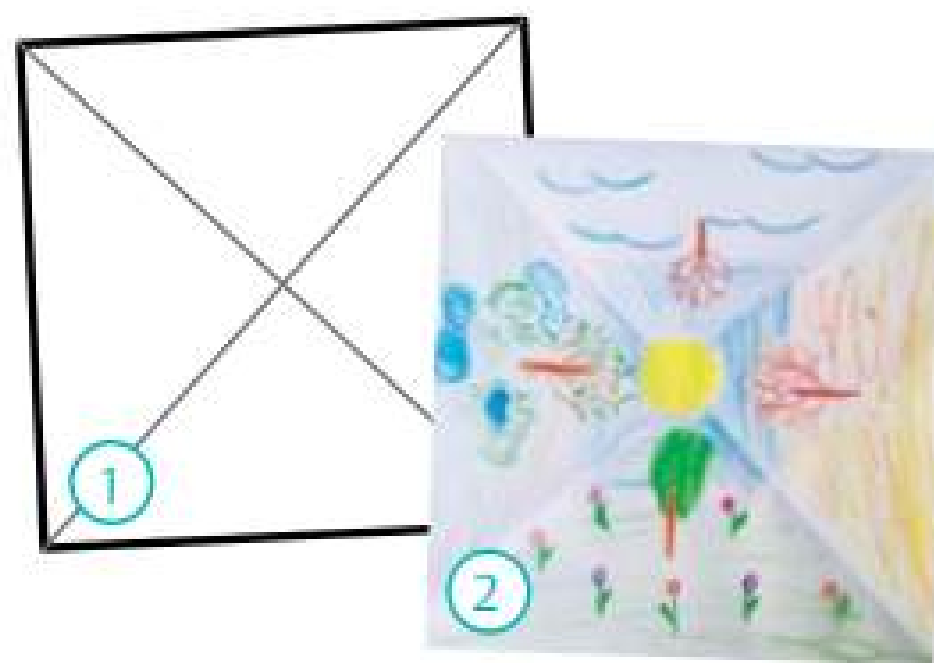


Певно, тобі не раз доводилося бачити на картинах те, чого насправді не буває. Такий напрям мистецтва називається **сюрреалізм**. Митці-сюрреалісти ніби поєднують сон і реальність. У їхніх творах можна натрапити на будь-що: синє яблуко, квадратний банан, мураху завбільшки з будинок...

Мелодії пір року



-  Послухай фрагменти з циклу скрипкових концертів **“Пори року” Анто-ніо Вівальді**. Спробуй здогадатися, який із цих фрагментів змальовує осінь. А яку пору року зображує інший фрагмент?
- ✱ Які ознаки пір року змалював композитор?
 - ✱ Як змінюється настрій музики?
 - ✱ Які звуки природи ти почув / почула?
 - ✱ Чи однаково звучить скрипка? Що вона змальовує в кожному фрагменті?
-  Слухаючи музику, намалюй картину, на якій зустрілися чотири сезони.
- ✱ Поміркуй, які матеріали тобі потрібні — фарби, олівці, крейдочки чи фломастери. Які кольори ти добереш для кожної пори року?
 - ✱ Розділи квадратний аркуш паперу діагональними лініями на 4 однакові ділянки. У кожній намалюй одні й ті самі об’єкти і розфарбуй барвами різних пір року.
- 

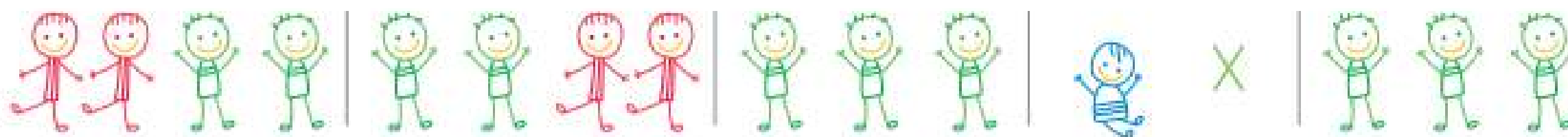


-  Влаштуйте виставку “Пори року”. Перегляньте малюнки одне одного. Які ознаки пір року ви змалювали? Що кому гарно вдалося? Чого ви можете одне в одного повчитися?

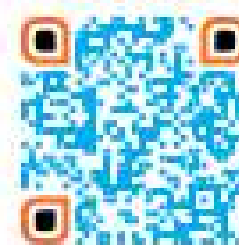
Компонуємо ритми



-  Проплескай ритм. Уяви себе композитором / композиторкою і вигадай до нього другу партію.



- Виберіть шумові інструменти та зіграйте ритм дуєтом. Щоб покращити звучання, спробуйте взяти інші інструменти або змінити другу партію ритму. Старайтеся грати злагоджено.
- Згадайте співаночку, яку ви вчили цього місяця, та виконайте її дуєтом: хтось із пари декламує слова, а хтось плескає в долоні чи по стегнах або тупає в ритм.



Надбання минулого живуть і нині. У цілком самобутніх композиціях можна побачити традиційні мотиви. Аби переконатися в цьому, помандруймо на Дніпропетровщину – батьківщину відомого на весь світ петриківського розпису.



Пригадайте, що ви знаєте про “петриківку”. Чи бачили сучасні речі, оздоблені цим декоративним розписом?

Упізнай стихії



Розглянь 4 картини із серії “**Стихії**”, написані сучасною майстринею **Вікторією Тимошенко**.



- ✱ Чи вдалося тобі здогадатися, які стихії зображені? Де Земля, Вогонь, Повітря, Вода? Що саме підказало відповідь?
- ✱ Як художниця передала рух води й повітря, силу вогню, родючість землі?
- ✱ Знайди на картинах і назви елементи петриківського розпису, які тобі вже відомі.
- ✱ Як гадаєш, які вдачі в цих панн?



Кожна картина виконана в одній кольоровій гамі, властивій певній стихії.

Легенда — словами, музикою, рухами



Прочитай легенду про різні стихії та вигадай її продовження. Коли ми можемо побачити суперечку стихій?

Легенда про чотири стихії

На верхівці високої гори зустрілися чотири чарівні панни — Вогонь, Вітер, Вода і Земля. Вони сперечалися, хто з них найсильніша.

— Якщо я розгніваюся, то перетворюся на величезного яскравого дракона і спалю все навколо, — сердито заявила Вогонь.

— Я сильніша за тебе, — відповіла Вода. — Адже якщо захочу, то перетворюся на величезну бурхливу змію, і ти згаснеш.

— Я ще сильніша, — гнівно прокричала Вітер. — Якщо я стану ураганом, ви всі будете мені підкорятися!

— Не сваріться, — тихо промовила Земля, і розлючені панни чомусь враз принішкли. — Кожна з вас може нести добро всьому живому. Вогонь зігріває, Вітер приносить дощові хмари й прохолоду, а без Води я перетворюся на сумну пустелю...



Послухай два фрагменти сюїти **Едварда Гріга “Пер Гюнт”**: “Танець Анітри” та “У печері підземного короля”. Яку стихію може описати кожен музичний фрагмент?



Під музику “розкажіть” легенду пантомімою або розіграйте драматичну виставу. Доберіть рухи, які найкраще покажуть кожную стихію.

Петриківські оздоби



Пригадай елементи петриківського розпису.

Зернятко



Перехідний мазок



Криве зернятко



Квітки із зерняток

Калина



Перистий листок

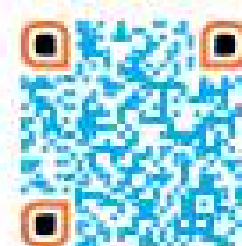
Квітка-цибулька



Яку сучасну річ ти б прикрасив/прикрасила петриківським розписом? Чохол для телефона чи сумку? Посуд чи одяг? Виріж із картону шаблон, продумай композицію з елементів розпису й виконай малюнок гуашшю.

Вогняна легенда

Урок 10 • svitdovkola.org/art3/2025/10



Вогонь, як і будь-яка інша стихія, може нести і добро, і лихо. Прагнучи досягнути таємниці неприборканої стихії, люди створювали чимало казок і легенд. Дізнаймося, що вони приховують.



Пригадайте, які добрі й лихі вчинки стихій описані в казках й легендах.

Світломузика

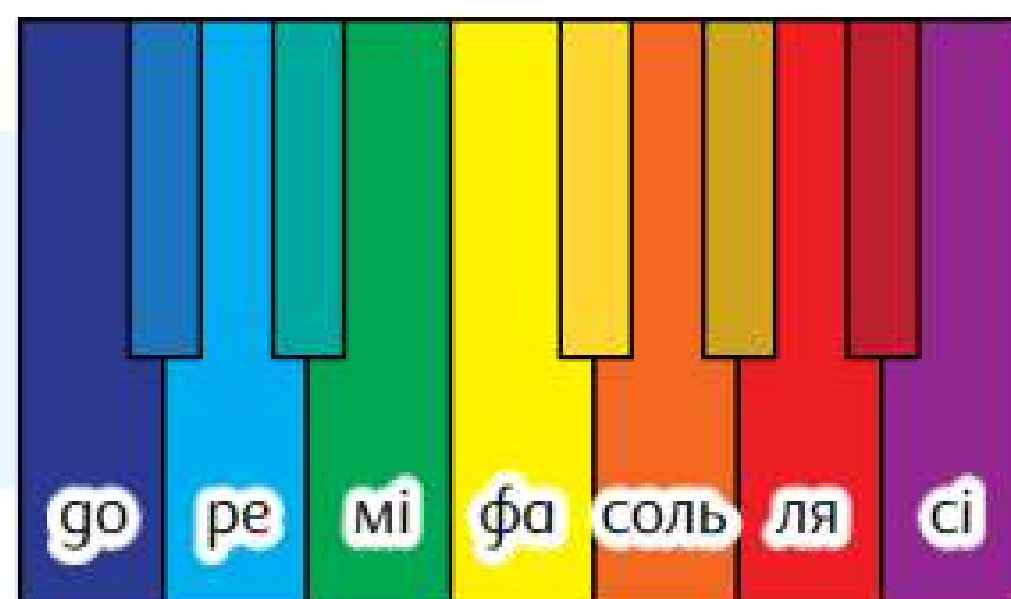


Послухай п'єсу сучасного композитора **Олександра Іванька** “**Страшна казка**”. Як композитор показав, що добро перемагає зло?



- ★ Знайди у творі дві теми: добра і ліха. Яку з них композитор описує низькими звуками, а яку — високими? Як гадаєш, чому?
- ★ Як композитор змальовує боротьбу добра і зла? Чому темп п'єси кілька разів змінюється? Які події так можна описати?

Олександр Іванько має рідкісний дивовижний дар кольорового слуху — може передати музику в барвах.



Розглянь кольоровий рядок, який винайшли, щоб поєднувати мову світла із мовою звуків. Кожній ноті в рядку відповідає своя барва — так створюють світломузику.



Спробуйте відтворити на іграшковому піаніно закодовану в кольорах музику.

- ★ Чи в усіх вийшла однакова мелодія? Чому?



Скористайся кольоровим звукорядом і намалюй послідовність різноколірних смужок. Хай той, хто знає ноти, озвучить твій запис на музичному інструменті. Чи утворилася мелодія?



У яких барвах ти бачиш п'єсу Олександра Іванька? Намалюй добро і зло та їхню боротьбу.

Полум'яна історія



Слухаючи музику **Олександра Іванька**, розглянь картини **Марії Примаченко** та прочитай казку про те, як вогонь з'явився на землі.



Звідки вогонь прийшов на землю

У далекому минулому один чарівник вирішив провчити людей за те, що вони не поважають природу й поведуться в лісах та луках як недбалі господарі, а не як гості. Наслав він на землю вогнедишного дракона, який зчинив великі пожежі. Постраждали багато дорослих і дітей, а ще птахи, звірі, рослини...



Уранці чарівник вжахнувся — земля вся чорна стала, всюди сльози, плач, відчай... Який же він був недалекоглядний! Адже вся природа постраждала від вогню.

І створив тоді чарівник дивовижних жар-птиць, які принесли на землю вогонь добра. А вогнедишний дракон причаївся і чекав, коли хтось знову стане необачним.



Підготуйте танцювально-пластичну композицію.

- ✱ Об'єднайтеся у групи стихій — Земля, Вода, Повітря, Вогонь.
- ✱ Доберіть музику для свого виступу або скористайтесь треками, які слухали на цьому й попередньому уроках.
- ✱ Поміркуйте, які предмети допомагають вам зобразити стихії. Продумайте рухи.
- ✱ Покажіть виступ іншим групам. Обговоріть, яке враження справив кожен твір на глядачів. А потім поділіться одне з одним своїми емоціями. Завважте, вони можуть бути зовсім різними: хтось відчуває радість від виступу на сцені, а хтось — ніяковіє.



Цього місяця вивчіть пісню **“Крап-крап”** (“Пісенник”, с. 119).

Українські богатири

Урок 11 • svitdovkola.org/art3/2025/11



Роздивімося ілюстрації до української народної казки “Котигорошко” та поміркуймо, якими рисами передусім наділяють українці захисника.

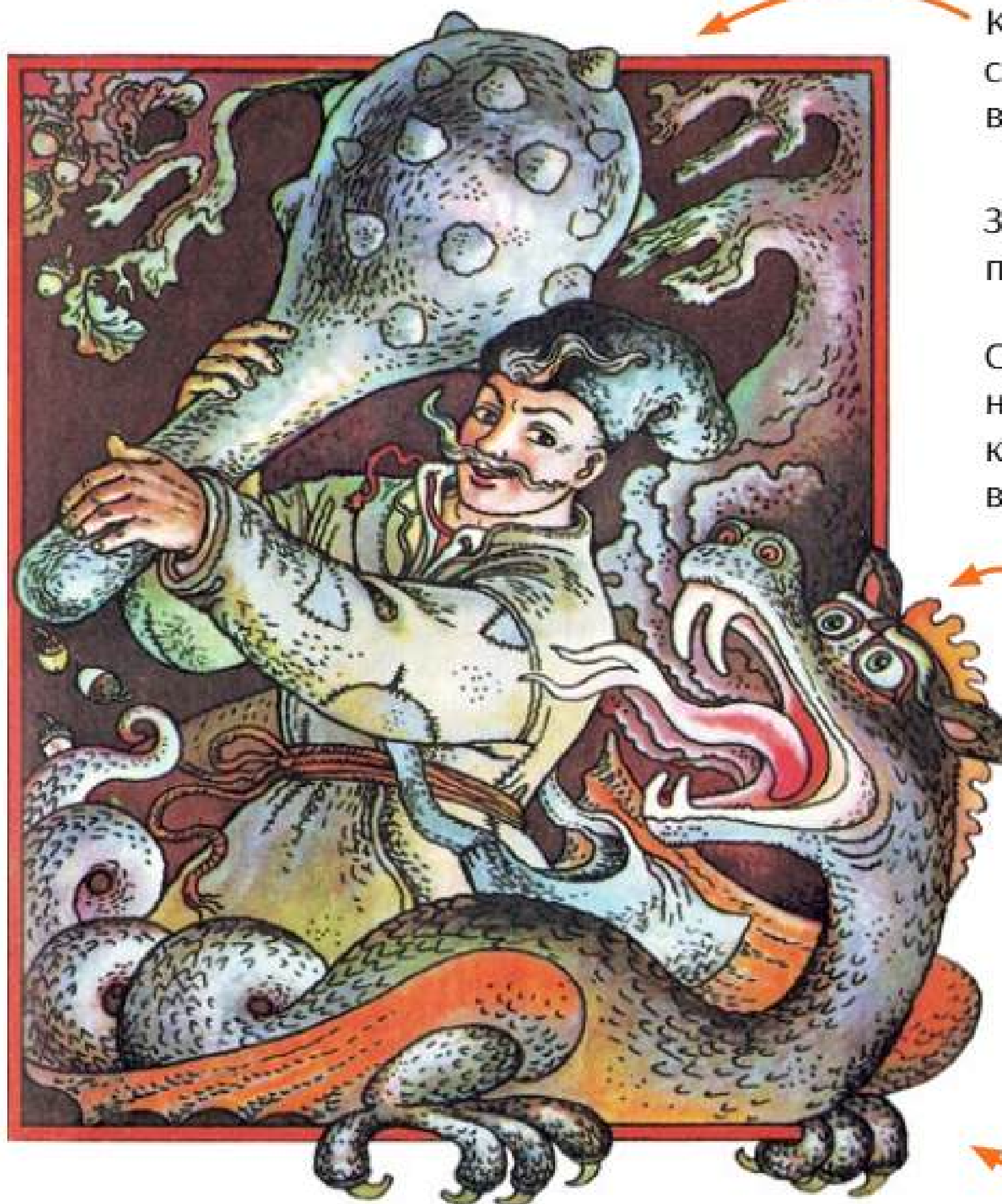


Хто такий захисник? Чи кожен може ним стати? Які риси характеру притаманні такій людині? Пригадайте сучасних захисників та захисниць.

Легендарний захисник



Розглянь ілюстрацію **Валентини Мельниченко** до української народної казки “Котигорошко”.



Котигорошко тримає булаву – стародавню зброю і символ влади українських гетьманів.

Закручені вуса й чуб підкреслюють завзяту вдачу.

Свитка, підперезана червоним паском, смушкова шапка – так одягались українці в давнину.

Ворог звивається кільцями, з його пащі куриться дим, величезні зуби націлені на супротивника, але очі – сполохані.

Змій тікає від сміливого хлопця аж за рамку картини. І ми розуміємо, що велике зло за мить щезне.

Ця ілюстрація – приклад книжкової графіки.

Графіка “говорить” до глядача лініями. Інструменти художників-графіків — олівець, вугілля, туш і навіть звичайна ручка.

- ✱ Який образ постає у твоїй уяві, коли ти чуєш слово “захисник”?
- ✱ Чи можна так назвати Котигорошка? Кого він захищає?
- ✱ Чи схожий він на сучасних захисників? Чим саме?



Дізнайся, як уявляють Котигорошка інші художники. Розглянь ілюстрації з різних книжок.



А. Мільковицький



А. Музиченко

Героїчні пісні



Послухай **українські народні пісні про козаків**.

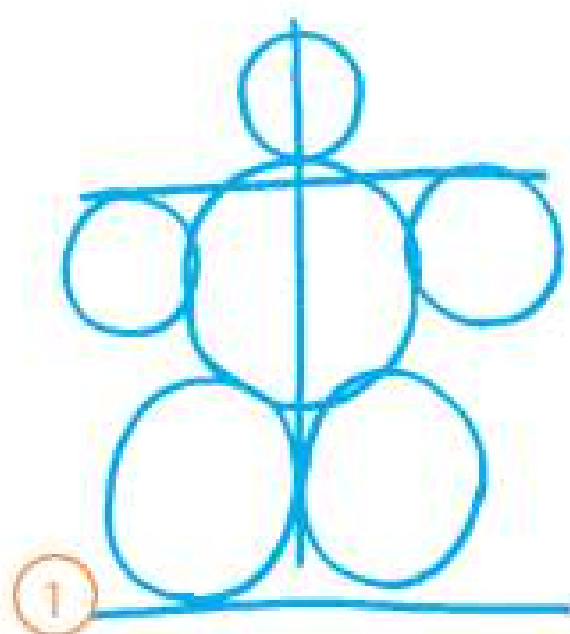
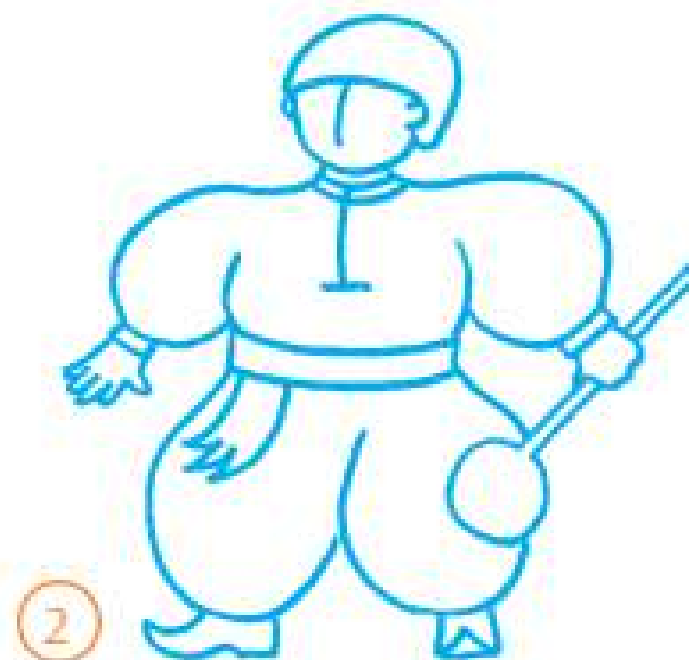
- ✱ Чи однаковий настрій у всіх пісень?
- ✱ Які пісні звучали в мінорі, а які — у мажорі?
- ✱ Якими постають козаки в музичних творах?
- ✱ На створення якого малюнка надихнули тебе ці пісні?



Намалюй свого Котигорошка



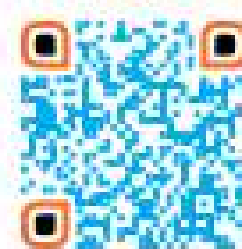
Створи графічну ілюстрацію до казки про Котигорошка. Можеш скористатися схемою-підказкою із шести кружечків-горошинок. Які матеріали тобі потрібні?



Розгляньте малюнки одне одного. Чи схожі ваші Котигорошки? Які ідеї ви втілили у своїх роботах?

Сила в єдності

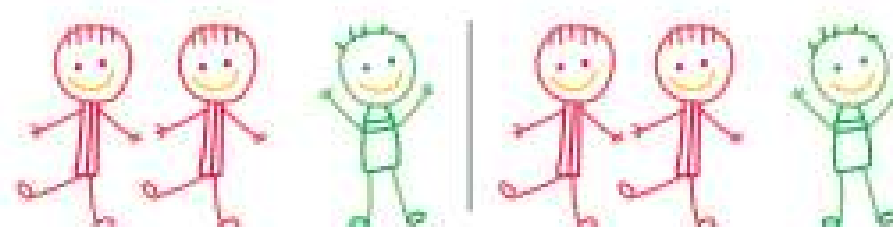
Урок 12 • svitdovkola.org/art3/2025/12



У різні часи на захист свободи і прав українського народу ставали чоловіки і жінки, військові й волонтери, митці й громадські діячі. Зібравшись разом, вони ставали сильнішими. І справді, кожен здатен на більше, коли відчуває підтримку.



Потренуйтеся діяти злагоджено. Станьте у дві шеренги, за командою педагога починайте плескати ритм: “Ті-Ті” — у свої долоні, “Та” — у долоні того, хто стоїть навпроти.



Марш захисників



Послухай “**Запорозький марш**” відомого композитора **Миколи Лисенка**.



Марш — енергійна музика з чітким ритмом для супроводу організованої ходи.

- ✳ Грає оркестр чи один інструмент?
- ✳ Які музичні інструменти ти почув / почула?
- ✳ Чому ця музика — марш?



Покажіть, як можна рухатися під цю музику. Покрокуйте разом, намагаючись робити це синхронно.



Розглянь фото симфонічного оркестру. Зверни увагу, як розміщені групи музичних інструментів.



Клас — це колектив, де кожен має свої бажання й уподобання, але коли треба зробити спільну справу, всі узгоджують свої дії. Так і музиканти збираються в **оркестр**, щоб ми почули музичний твір у всій красі. Звучання різних інструментів поєднуються в гармонійну композицію.

▶ Послухай два варіанти виконання “Запорозького маршу”.

- ✱ Де звучить оркестр, а де грає один музичний інструмент (соло)?
- ✱ Яке виконання тобі більше сподобалося? Чому?

Речі звичні стають музичні

Зробіть шумові інструменти з матеріалів, які можуть шелестіти, торохкотіти, дзеленчати... Можете скористатися поданими ідеями або втілити власні.

Маракаси з різними наповнювачами (крупя, горох, квасоля, камінці тощо)



Шумовий оркестр

Об'єднайтеся у дві команди: одна гратиме в шумовому оркестрі, а друга крокуватиме під супровід саморобних інструментів. Спробуйте змінювати темп і гучність музики. Потім поміняйтеся ролями.





Образ кожного персонажа складається з багатьох деталей: голосу, рухів, настрою, гриму... Важливою складовою образу є костюм. Зазирнімо до майстерні художниці-костюмерки.



Пригадайте свого улюбленого героя з книжки, фільму чи мультфільму. Спробуйте в нього перевтілитися. Що вам для цього потрібно? Чи одразу все вийшло? Чому?

Екскурсія за лаштунки театру



Створювати костюм починає **художник-костюмер**. Він вигадує для образу костюм та створює його **ескіз** — попередній малюнок, що показує мистецький задум в найхарактерніших рисах.



Театральні костюми мають бути не лише виразні, а й зручні, щоб актори й акторки могли в них невимушено рухатися відповідно до режисерського задуму. Тож створення костюма — справжнє мистецтво. Завітай до майстерні **Марії Левитської** та роздивися її роботи.



- ✳ Як гадаєш, для яких вистав художниця створила костюми?
- ✳ Які костюми гарно поєднуються в одній виставі? Чому ти так вважаєш?
- ✳ Які костюми можна використати в опері, а які — в балеті? Чому?
- ✳ Розкажи про персонажів. Які у них характери? Як це показала художниця?

Костюм – музика – образ



▶ Послухай дві п'єси **Василя Барвінського**. Опиши їхній настрій.

- ✱ Кого із зображених Марією Левитською персонажів може описати кожна п'єса? Чому ти такої думки?
- ✱ Покажи цих персонажів рухами, зважаючи на ескізи костюмів. Під яку музику краще підходять рухи українського народного танцю?
- ✱ Яка п'єса допоможе змалювати жартівливі моменти на сцені?
- ✱ Доведи, що у виставі важлива музика.
- ✱ Який інструмент ти вибереш для супроводу кожної п'єси?

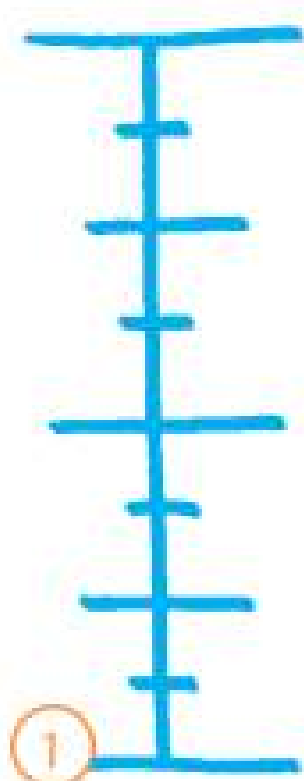
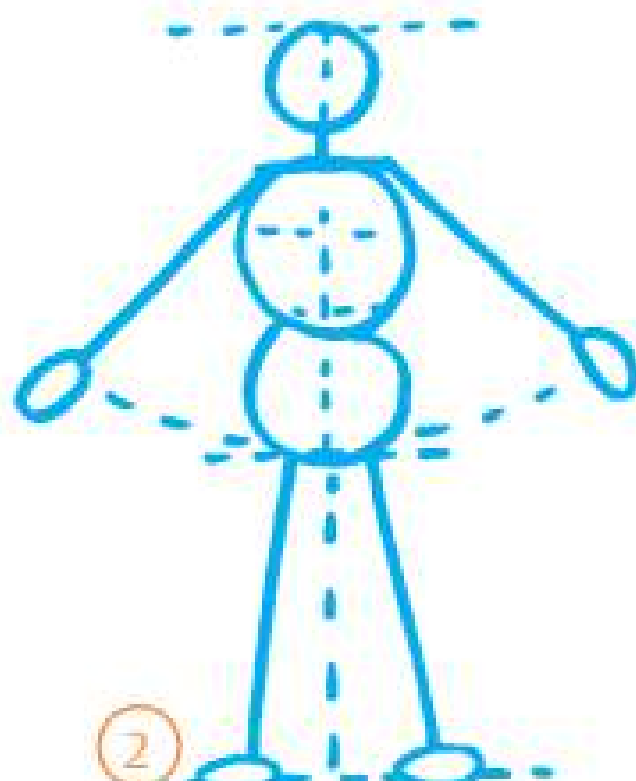
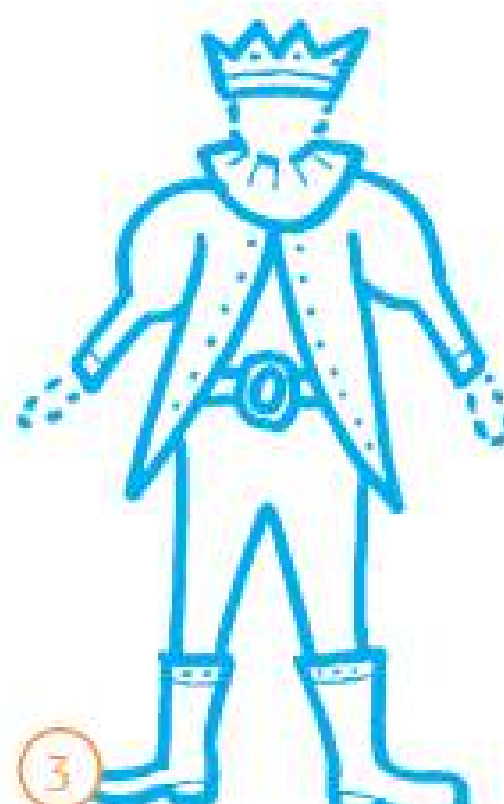


Театральні костюми

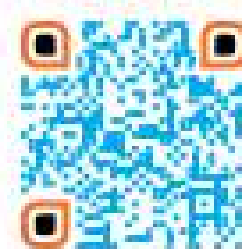


✎ Уяви себе художником / художницею і створи ескіз костюма.

- ✱ У якому театрі ти хочеш попрацювати?
- ✱ Як називається вистава, до створення якої ти б долучився / долучилася?
- ✱ Костюм якого персонажа ти створюватимеш сьогодні?
- ✱ За якими деталями вбрання глядачі зможуть упізнати персонажа?



На сцені



Урок 14 • svitdovkola.org/art3/2025/14



Кожна вистава — це результат копіткої праці багатьох людей. Серед них — композитори й хореографи, актори та декоратори, гримери й костюмери.

Обговоріть, як саме в театрі поєднуються різні види мистецтва.

Одна вистава — різні театри



театр ляльок



музичний театр



драматичний театр



У яких театрах зробили ці світлини? Чи вдалося тобі здогадатися?



Ти в театрі

Подивися відеофрагмент балету **“Червона шапочка”** (хореографки **Мелісса Рівера, Келлі Міллер**).

- Які музичні інструменти змалювали персонажів казки?
- Як хореографки показали рухами характери героїв? А як би це зробив / зробила ти?
- Чим постановка незвичайна? Чи можна її назвати сучасною версією казки?

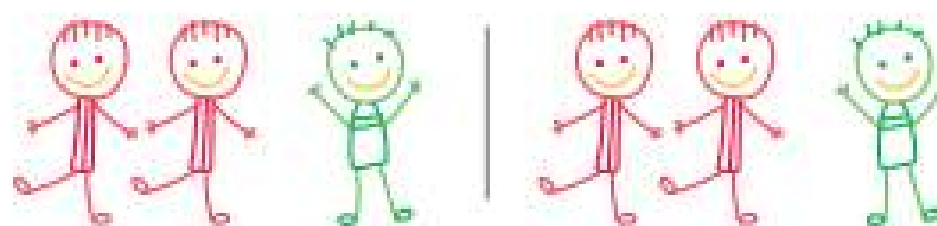
Подивись відео фрагментів вистав **“Червона Шапочка”** у різних театрах.

- Що допомогло режисерам вистав показати характери героїв?
- Чим мультфільм відрізняється від вистав у театрах? Як мультиплікатори передають емоції персонажів?

Відчуй ритм



Протупай або проплескай у долоні чи долонями по стегнах ритм.



Поєднай ритм із мелодією. Пригадай назви й тривалості нот (див. форзац). Проспівай "Ті-Ті Та" під музику або по нотах.



- ✳ Чи обом нотним записам відповідає цей ритм?
- ✳ А чи однакові мелодії? Поміркуй, чому одному ритму можуть відповідати різні мелодії.
- ✳ Яку інформацію про музику дають нам ноти, але не дають ритмики?

Від задуму до прем'єри



Підготуйте мінівиставу за однією зі згаданих казок чи за власним вибором. Порадьтеся та оберіть фрагмент, який інсценізуватимете. Пригадайте, хто працює над створенням вистави, і розподіліть обов'язки. Нехай хтось буде оператором / операторкою і зніме відео на згадку.

Актори втілюють яскраві образи.

Гримери змінюють зовнішність акторів, враховуючи особливості характеру кожного персонажа.

Декоратори проєктують і виготовляють декорації, оформлюють сцену.

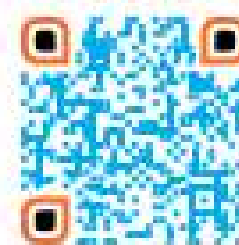
Режисер керує творчим процесом.

Хореографи ставлять танці.

Художники-костюмери вигадують і створюють костюми персонажів.



Між небом і землею



Уроки 15-16 • svitdovkola.org/art3/2025/15



У кожного з нас є улюблені краєвиди. Помандруймо у безкраї степи. Саме тут, на неозорих просторах, можна побачити, як зустрічаються земля і небо.

Неосяжні простори



Розглянь картину **“Степ”** Архипа Куїнджі.



✱ Пригадай, які картини такого жанру тобі вже відомі. Що в них спільного?

Обрій – уявна межа небосхилу й земної поверхні.

- ✱ Як змінилася б картина, якби до рослин завітав вітер?
- ✱ Обрій на картині чіткий чи розмитий?
- ✱ Які з наведених слів є синонімами слова “обрій” — далечінь, хмари, небокрай, небосхил, горизонт? Який з них, на твою думку, найвлучніший? Чому?



Розглянь осінній пейзаж **Юрія Обертаса** та створи власний.



- ✱ Пригадай правила малювання пейзажу.
- ✱ Чи на всіх пейзажах видно небокрай? Поясни свою відповідь.
- ✱ Поміркуй, чому в містах і селищах горизонт майже не видно.



Осінні роздуми



- ▶ Послухай п'єсу “**Осінній смуток**” **Мішеля Леґрана** (музика з кінофільму “Шербурзькі парасольки”) і подивись відеокліп. Слухаючи музику, уявляй, що ти гуляєш картиною з осіннім лісом. Чутно шарудіння листя під ногами, легкий подих вітру, повільно кружляють жовті листочки... Що ще ти відчуваєш?
- ✱ Музика написана в мажорі чи мінорі, швидка чи некваплива, звучить уривчасто чи протяжно? Чому композитор назвав п'єсу “Осінній смуток”?
 - ✱ Як змінювалася музика? Чому дібрано саме такий відеоряд?
 - ✱ Чи знаєш, на якому інструменті виконано сольну партію?

Соло в п'єсі Мішеля Леґрана виконував музикант на **саксофоні** — мідному духовому музичному інструменті, названому на честь його винахідника Адольфа Сакса. Сріблястий, оксамитовий, чарівний — такими словами описують звук саксофона. Справді, він дуже виразний, його складно переплутати зі звуком іншого духового інструмента.

- 🔍 Роздивись саксофон та інші мідні духові музичні інструменти. Що в них спільного? Що відмінне?



- ▶ Послухай фрагменти різних композицій, виконаних на саксофоні, й переконайся, як по-різному може звучати цей інструмент.

Ми — ритмики



- 👥 Нехай одні з вас вигадують і запишуть ритмічну послідовність, а інші її проплескають.
- 👥 Згадайте одну з музичних ігор і пограйте в неї.



Завітаймо до мальовничих Карпат і дізнаймося секрети косівського декоративного розпису. Розгляньмо, які тварини, рослини, геометричні елементи “заховалися” у візерунках.



Пригадайте, які види українського декоративного розпису ви знаєте. Які речі ними зазвичай оздоблюють?

Візерунок чи орнамент?



Розглянь приклади косівської кераміки.

- ★ Чим схожий декор на виробах?
- ★ Знайди на них візерунки й орнаменти; рослинні й геометричні елементи.



Візерунок — декоративний малюнок із різних елементів. **Орнамент** — візерунок, побудований на ритмічному повторенні та чергуванні елементів. Зверни увагу: повторення зображень може бути й у візерунках, але не так чітко, як в орнаменті.



- ★ Чи всі орнаменти є візерунками?
А чи всі візерунки можуть бути орнаментами?

Листочки-танцюристи



Подивись мультфільм “Балет 147 листочків” дитячої анімаційної студії “Крок”.

- ★ У якому фрагменті мультфільму листочки утворюють орнамент, а в якому — візерунок?
- ★ Який фрагмент тобі найбільше сподобався? Розкажи друзям про свої враження.



Стилізовані зображення



Розглянь елементи косівського розпису.

- Які з них — геометричні, а які — рослинні?
- На які відомі тобі рослини вони схожі?

У косівському розписі використовують лише три кольори: зелений — наче глиця смерек, жовтий — мов сонце, коричневий — як родюча земля.



Зображені у візерунках і орнаментах рослини мають не такий вигляд, як у природі, але впізнати їх можна. Майстри **стилізували** природну форму — спростили зображення рослин, проте зберегли основні ознаки, які вирізняють їх серед інших.

Рамка для осіннього фото



Знайди або зроби і роздрукуй осінню фотографію, яка нагадуватиме тобі про цю дивовижну пору року. Можеш змінити форму світлини на круг чи квадрат, обрізавши краї.



Виготов рамку і прикрась її косівським розписом.

- Поклади знімок у центр аркуша картону. Навколо фото накресли рамку завширшки 3-4 см. Виріж по зовнішньому контуру.
- Поміркуй, які елементи косівського розпису ти хочеш використати. Рамку прикрашатиме орнамент чи візерунок?
- Розпиши рамку.
- Приклей у центрі фотографію.
- Зі зворотного боку рамки приклей підставку — зігнуту трикутником смужку картону.



Там, де гори й полонини

Урок 18 • svitdovkola.org/art3/2025/18



Краса та велич Карпат заворює та надиhaє митців і мисткинь на створення дивовижних картин і чарівної музики.



Розкажіть одне одному, чи були ви в горах, яке враження вони на вас справили. Розгляньте й порівняйте картини сучасних митців.



Йосип Бабинець.
Під полониною



Ігор Юрченко.
Простір Карпат

Мелодії Карпат



Візьми олівці тих кольорів, які можна побачити в осінніх горах. Приготуйся слухати музичний твір. Малюй те, про що тобі розповідатиме музика.



Послухай музичний твір **“Карпати”** сучасного композитора й піаніста **Єгора Грушина**.

- ★ Як гадаєш, чому цей твір такий динамічний?
- ★ Як у музиці відтворено швидку течію гірських річок, подих вітру в горах, звуки дощу?
- ★ Чи є фрагменти, які повторюються? Чи однаково вони звучать?



Подивися відеокліп до музичного твору “Карпати” Єгора Грушина.

- ★ Як відеоряд доповнює музику? Чи змінює це сприйняття твору?

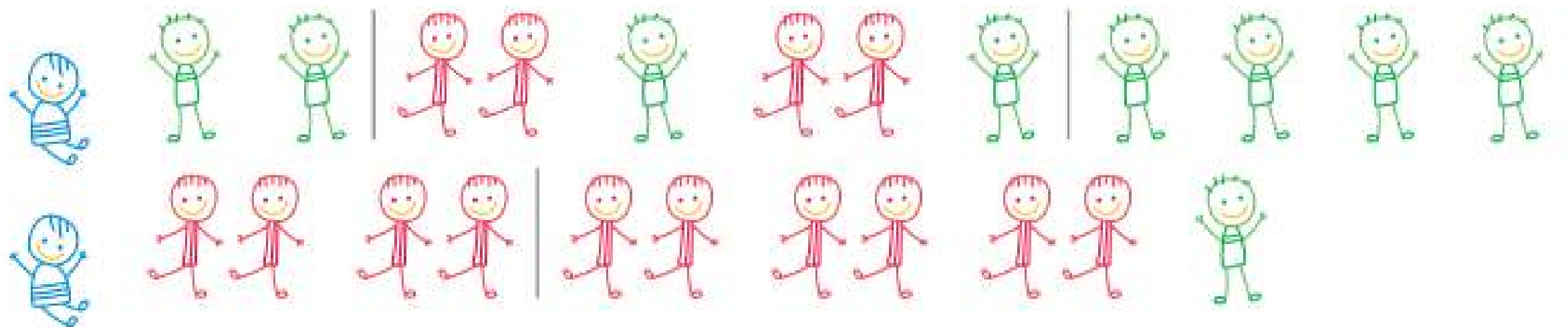


За роялем – Єгор Грушин.
Фото Дмитра Сиренка

Музичний орнамент



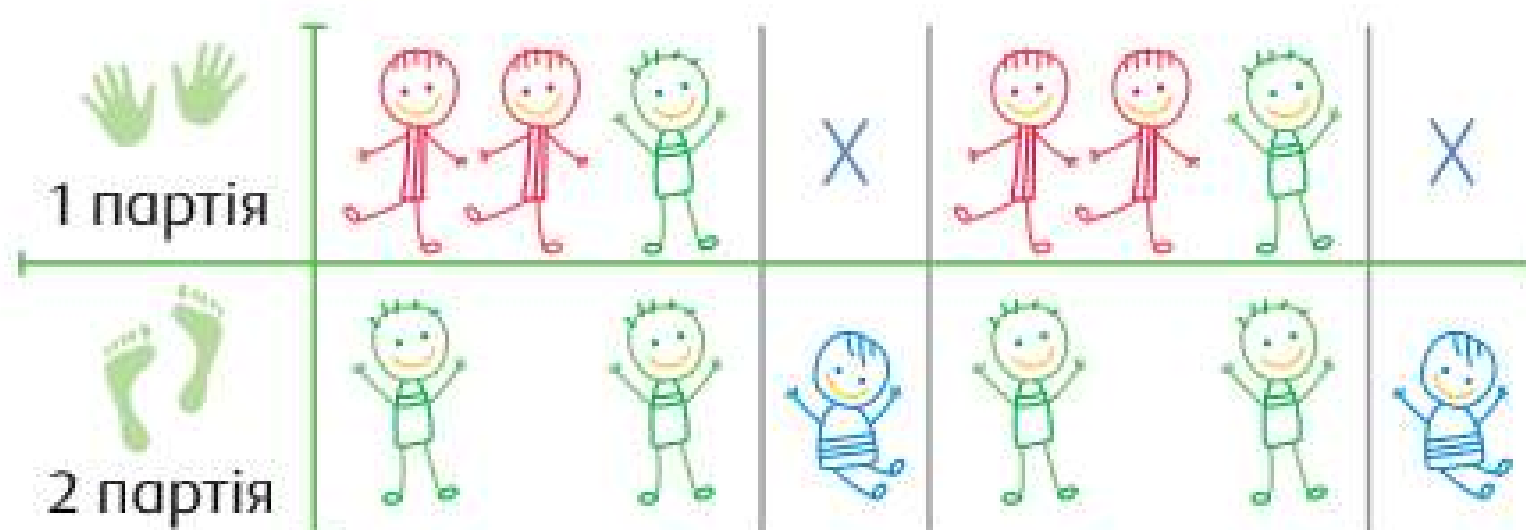
Проспівай усі “Та-а”, проплескай усі “Ті-Ті” й протупай усі “Та”.



✱ Продовж ритм у такий спосіб, щоб його можна було вважати музичним орнаментом.



Об'єднайтеся у дві групи: одна гратиме першу партію — плескатиме в долоні, інша — другу партію — тупатиме ніжками.



✱ Що було складно? Як ви організовуватимете ритмічний оркестр наступного разу?

Трембіта — душа українських гір



Послухай звучання **трембіти** — українського народного духового музичного інструмента.

Трембіта занесена до Книги рекордів Гіннеса як найдовший музичний інструмент світу — її довжина сягає від 3 до 8 метрів.



Колись трембіта супроводжувала все життя гуцулів. Вона була чи не єдиним засобом зв'язку вівчаря з селом, адже її звук чути аж за 10 км! Особливі звуки інструмента сповіщали про небезпеку, про радісні й сумні події. З трембітою і нині запрошують на весілля та колядують.



Цього місяця вивчіть українську народну пісню-небилицю **“Я вам, люди, заспіваю”** (“Пісенник”, с. 120).



Ти вже знаєш, що окремі стилізовані зображення можуть складатися у візерунки й орнаменти. Сьогодні я розповім тобі, як за їх допомогою можна повідати цілу історію!



Пригадайте, де можна побачити стилізовані зображення і що вони означають. Позмагайтеся, хто назве найбільше варіантів. Наприклад, чоловічки на світлофорі, закреслена нотка в телефоні, герб школи...

Герби і символи



Герб (від німецького слова “erbe” — спадщина) — символічний знак (емблема) держави, регіону, міста, роду, певної особи.

Кожне зображення й колір на гербі символізує реальні події та явища минулого, розповідає про його власника: рід занять, цінності, риси. Усі таємниці створення й історію виникнення гербів знають фахівці з **геральдики** — символічної мови гербів.



Розглянь герби різних географічних об'єктів. Які символічні зображення є на них? Що вони означають?

Герб Ленковецької громади
(Хмельницька область)



Сонце — це початок усього нового. Бик символізує працю, терпіння, родючість. Підкова приносить удачу. Колос — знак землеробства.

Герб міста Рені
(Одеська область)



Якір і судно символізують морський порт міста. Гроно винограду відображає традиційне ремесло регіону.

Герб
Запорізької області



Булава, пернач, бунчук, литаври — символи козацької епохи.

- ✱ Яку форму мають герби?
- ✱ Зверни увагу, що деякі зображення справа та зліва — однакові, розташовані симетрично. Знайди такі елементи на кожному гербі.
- ✱ Знайди на гербах візерунки та орнаменти, рослинні й геометричні елементи.
- ✱ Пригадай, де ти вже бачив / бачила стилізовані зображення рослин.

Герб моєї родини



Власний герб може мати кожна спільнота: родина, школа, клас. Створи герб своєї родини.

- ✱ Пригадай, що вміє вправно робити кожен із членів твоєї родини. Які у вас спільні захоплення? Що ти знаєш про своїх дідусів і бабусь? Які зображення можуть про це розповісти?
- ✱ Поміркуй, які рослини можуть прикрасити ваш герб. Наприклад, листя і плоди дуба символізують силу й міць, соняшник — життєрадісність, троянда — любов, шляхетність тощо.



- ✱ Які квіти, листя й плоди в рослини, яку ти обрав / обрала? Як упізнати її серед інших? Стилізуй її форму, скориставшись фотопорадами.



- ✱ Стилізуй інші зображення й розмісти їх на гербі, дотримуючись симетрії. Для зручності можеш олівцем провести по центру вертикальну лінію — вісь симетрії, а потім стерти її гумкою.



Поміняйтеся гербами і розкажіть про родини одне одного.



Влаштуйте виставку родинних гербів і створіть разом герб вашого класу.

Як рухи стають танцем



Урок 20 • svitdovkola.org/art3/2025/20



Кожен танець — це історія, яку розповідають рухами під музику. Аби вразити глядача, торкнутися його душі й розуму, рухи й музика мають сплітатися в єдине дійство. Його продумує митець, робота якого найчастіше лишається непомітною для глядача.

 Чим рухи в танці нагадують вам символи в орнаменті чи на гербі?

Мистецтво створення танцю



Хореограф добирає до музики послідовність кроків, рухів і фігур, складаючи танцювальну композицію. Свої ідеї він доносить до танцівників під час репетицій: показує, а вони повторюють.

 Подивись відеофрагменти хореографічної вистави у 2 частинах **“Український диптих”** Київської муніципальної української академії танцю імені Сержа Лифаря. Хореографи — **Дмитро Клявін і Вадим Сабодаш**.

Класична хореографія



Народна хореографія



“Лірична сюїта”
(музика Костянтина Данькевича)



“Героїчна козацька сюїта”
(музика Євгена Досенка)

У виставі поєднані класична хореографія і народна. Так хореографи відобразили дві риси, притаманні нашому народу. З одного боку — його ліричність, тобто схильність до глибоких почуттів, і миролюбність, з іншого — героїзм, здатність до самопожертви в захисті Батьківщини.

* Опиши, чим у цих двох фрагментах різняться музика, костюми, рухи.

Від народного танцю до класичного



Ознайомся з особливостями **класичного** та **народного** танцю.

Класичний танець передбачає ретельне відпрацювання певних рухів і позицій тіла. Це копітка праця із вдосконалення спритності, гнучкості, сили й витривалості.



Народний танець спрямований передусім на висловлення емоційних вражень від навколишнього світу та має традиційні для конкретної місцевості ритми, рухи, костюми тощо.



Довідайтеся, хто з ваших знайомих займається класичним, а хто — народним танцем. Як вони розучують танці? Які у них враження від репетицій та виступів? Розкажіть про це в класі.

Одна музика — різні хореографії



Послухай уривок “**Козачок**” з опери “**Запорожець за Дунаєм**”, яку написав композитор і письменник **Семен Гулак-Артемовський**. Які музичні інструменти ти чуєш?



- ✱ Який настрій музики? Як вона змінюється? Чи є повторення?
- ✱ Які рухи пасують до музики? Придумай партію для дівчат і для хлопців.



Об'єднайтеся в групи і придумайте танець під цю музику: кілька груп — у класичному стилі, кілька — в народному. Порівняйте рухи різних танців. Поєднайте танці в хореографічну композицію, виконайте на шкільному концерті та здивуйте учнів інших класів.

Смачні картини



Урок 21 • svitdovkola.org/art3/2025/21



Скільки диво-перетворень відбувається в осінній природі: листя змінює забарвлення і опадає, овочі дозрівають і тікають із грядок до комор... А іноді перетворення стаються і в живописі, коли сплітаються різні жанри.



Пригадайте, які жанри живопису ви знаєте. Обговоріть особливості кожного з них.

Натюрморт чи портрет?



Розглянь картину **“Садівник” Джузеппе Арчімбольдо**. Чи можна її назвати незвичайною? Чому?



Ця картина із секретом!

На перший погляд, це натюрморт: набір для вітамінного салату в мисці. Та переверни підручник догори грифом, і... натюрморт перетвориться на інший жанр живопису!

- ✱ Які овочі, зелень, інші плоди ти бачиш у мисці? Вони стилізовані чи реалістичні?
- ✱ Чому твір має таку назву?
- ✱ Чи вдалося тобі помітити обриси обличчя, подивившись на картину під іншим кутом? На що перетворилася миска? З яких рослин утворилися ніс, щоки, губи, очі, борода?
- ✱ Як гадаєш, який характер у садівника? Його погляд можна назвати добрим, сумним чи лагідним?



Розглянь інші картини Джузеппе Арчімбольдо, на яких він зображує пори року. Здогадайся, де яка.



Овочі шикуються



Послухай **“Жартівливий марш”** сучасного композитора **Андрія Штогаренка**. Уяви, як овочі збираються позувати для твоєї картини. Чому вони шикуються саме під таку музику? Чому цей марш жартівливий, а не серйозний?



Зробіть 3D-картину: гарно викладіть дари осені на велику тарілку або створіть із них візерунок. Чим оздобите смачний твір? Презентуйте його на осінньому ярмарку або прикрасьте клас.

Портрет-натюрморт



Створи портрет з овочів і фруктів.

- ✱ Виріж зображення плодів з кольорового паперу або журналу чи буклета.
- ✱ Намалюй на великому аркуші основу для портрета.
- ✱ Виклади композицію на аркуші-основі. Звертай увагу на пропорції та поєднання кольорів.
- ✱ Якщо композиція подобається, наклеї деталі.



Влаштуйте в класі виставку портретів. Нехай кожен із вас спробує провести для інших екскурсію та розповісти про експонати.

Прощальна пісня осені



Урок 22 • svitdovkola.org/art3/2025/22



Митці й мисткині напрочуд точно передають особливості різних пір року. Послухаймо сьогодні, як у музиці звучить осінь.

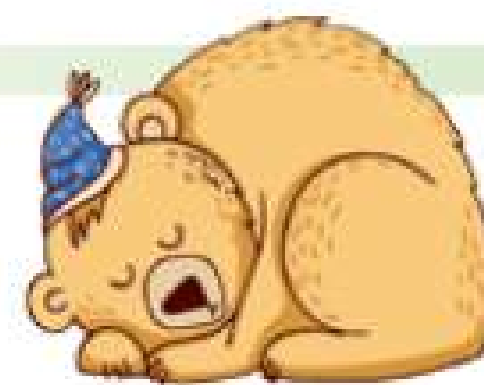


Поділіться одне з одним спогадами про те, коли ви помічали красу осені.

Музичні слова і фрази



Прочитай уголос співанку **“Ведмедик”**. Коли вимовлятимеш виділені склади, плескай у долоні.



Музична партитура для співанки “Ведмедик” у 3/4 ритмі. Виділені склади позначені літерами V.

Лис - тя жов - те і ру - де в лі - сі о - па - да - є.

У бар - ліг вед - ме - дик йде і вже по - зі - ха - є.

Як текст складається з окремих речень, так музика складається з **музичних фраз**. Під час співу в легені набирають повітря саме перед початком музичної фрази.

- Знайди у співаночці “Ведмедик” музичні фрази. Скільки їх? Чи збігаються вони з реченнями?
- Виконай співанку, стежачи за тим, коли набираєш повітря.
- Скільки тактів у співанці? Пригадай, як позначають такти в нотному записі.



Нехай хтось із пари співає, а хтось — плескає або тупає на початку кожного такту. Потім поміняйтеся ролями.

Звуки осені



Послухай п'єси про осінні місяці з циклу **“Пори року мого дитинства” Олександра Гоноболіна**. Слухаючи музику, рухайся класом і “малюй” мелодію жовтою стрічкою або хустинкою.



- Який інструмент веде мелодію? Грає соло чи кілька виконавців?
- Як змальовано осінні місяці? Чому в них різний настрій? Коли тобі хочеться слухати таку музику?

Бринить струна



Розглянь зображення музичних інструментів. Назви струнні. До яких груп належать інші?



Звук **фортепіано** — роялю і піаніно — утворюється під час ударів молоточків по струнах, а допомагають це зробити клавіші. Тож ці музичні інструменти називають **струнними ударно-клавішними**.



Дослідіть, як різні струни утворюють звуки.

- ✱ Нехай троє з вас натягнуть по нитці, мотузці або гумці різної товщини. А хтось смикне по черзі за кожну. Прислухайтеся до звуків.
- ✱ Чи однакові вони? Чи помітили ви закономірність?
- ✱ Звук якої струни лунає найдовше?
- ✱ Поекспериментуйте зі звуками: торкайтеся струн у різних місцях — у центрі, ближче до країв, натягуйте їх по-різному і слухайте, як змінюється звук.

Створи музичний інструмент

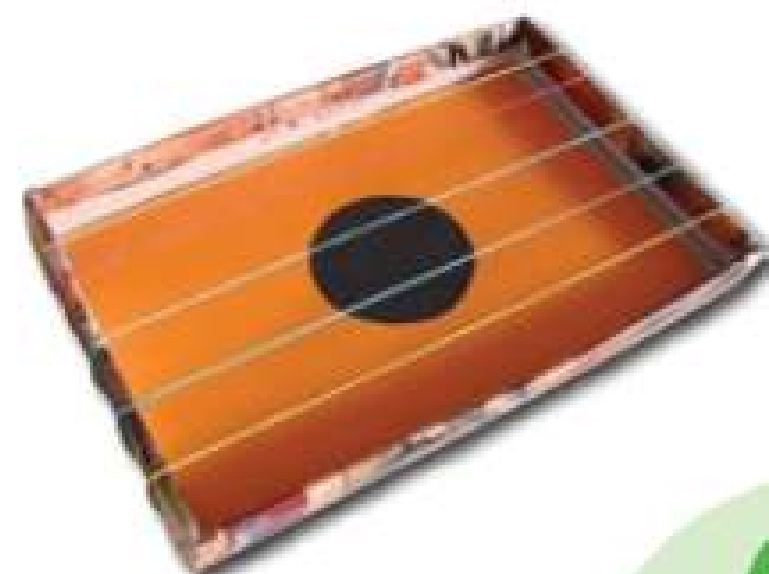


Зроби отвори у двох протилежних сторонах коробки. Протягни крізь них одну або кілька різних ниток, мотузок, резинок — що, на твою думку, найліпше звучить.



Зіграй ритм співаночки “Ведмедик” на своєму інструменті. Прислухайся, як він звучить.

- ✱ Як ти назвеш свій інструмент?
- ✱ Чи в усіх твоїх однокласників та однокласниць інструменти звучать однаково? Чому?



На згадку про осінь



Уроки 23-24 • svitdovkola.org/art3/2025/23



Осінь причепурила дерева, вмила дощами, розвеселила вітром. Чудовий час для прогулянки. Гайда збирати осінні сюрпризи!

У співавторстві з природою



Розглянь світлини та уяви себе в Білій Церкві, на Київщині, в одному з найбільших ландшафтних парків України — “Олександрії”.



Парк, на відміну від лісу, облаштовує людина. **Ландшафтні архітектори** продумують, де які рослини посадити, як прокласти стежини, де поставити скульптури, альтанки, фонтани.

- ✱ Чому цей парк називають витвором мистецтва?
- ✱ Опиши роботу ландшафтних архітекторів у відомих тобі парках. Які рішення тобі сподобалися? А що хочеться додати?

Проголяйся парком або лісом і збери гілочки, листочки, сухі квіти для створення ікебани.

Ікебана (у перекладі з японської — “живі квіти”) — японське мистецтво створення композицій із різних рослин. В основі ікебани лежить асиметрія: три головні рослини різної довжини встановлені під різними кутами.

Якщо подумки з’єднати лінією верхівки головних рослин, утвориться трикутник.



Блюз дощу



- Послухай композицію “**Блюз дощу**”, яку створив і зіграв **Раймонд Паулс**. Почуй у ній музику осіннього дощу, яка дарує спокій і душевну рівновагу.



- ★ Чи почув / почула ти в музиці звуки дощу? Що саме їх нагадало?
- ★ Який настрій навіває тобі музика? Чим вона відрізняється від п'єс про осінні місяці Олександра Гоноболіна?
- ★ Який музичний інструмент грає соло першим, який — другим, а який — третім?

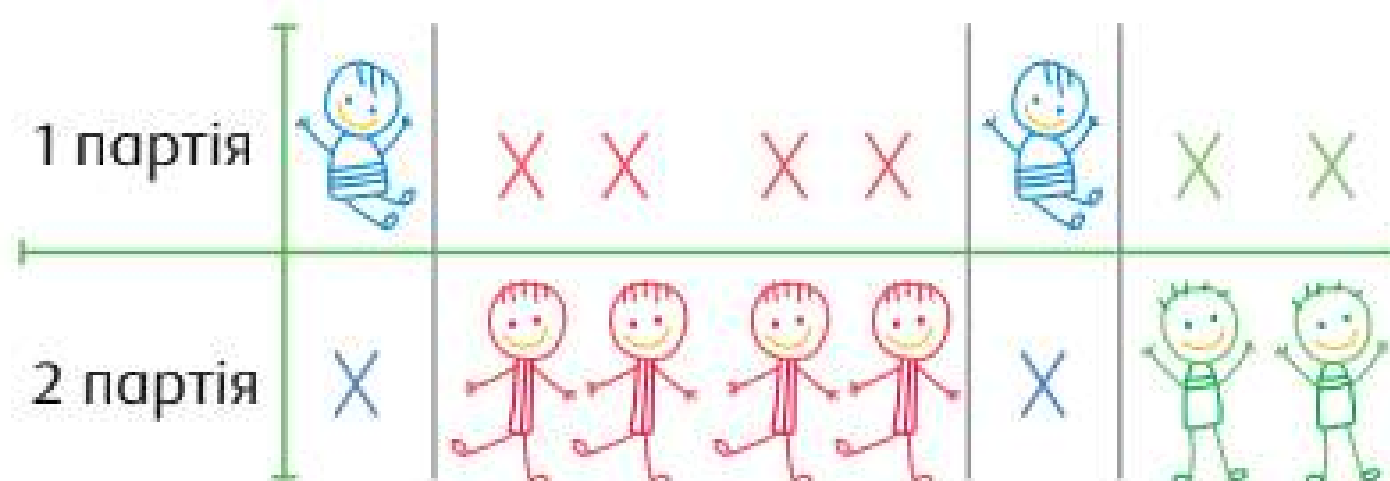
Ця композиція написана у стилі **блюз**. Часто блюзовий твір будується як “запитання — відповідь”, ніби діалог музичних інструментів.

У ритмі блюзу



- Візьміть різні шумові інструменти й кілька разів відтворіть ритм.

- ★ Чи вдається грати по черзі?
- ★ Чи чуєте “запитання й відповіді”?
- ★ Скільки тактів у цій музичній фразі?



- Виконайте музичну гру, співаночку або танець, вивчені цього місяця.

Золота ікебана



- Послухайте осінню музику, створіть ікебану й прикрасьте класну кімнату.

- ★ Чим ікебана відрізняється від звичайних букетів?



У глядацькій залі

Урок 25 • svitdovkola.org/art3/2025/25



Театральне мистецтво – це обмін думками, почуттями та енергією. Емоції акторів, які відгано й натхненно створюють образи на сцені, передаються в глядацьку залу. А захват публіки випромінюється на сцену.



Пригадайте, яких правил слід дотримуватися у глядацькій залі. Уявіть, що буде, якщо цими правилами нехтуватимуть.

Амфітеатр – особлива форма зали



Розглянь світлину одного з перших театрів, які споруджували в Давній Греції просто неба. Поміркуй, чому глядацькі місця розташовані саме так.

Публіка сиділа півколом навколо сцени. Кожен наступний ряд розташований вище за попередній. Так більше людей могли бачити виставу.



Амфітеатр має форму чаші. Це покращує акустику, тобто робить звук гучнішим.

Сцена

Амфітеатр, Греція

Ошатна будівля театру



Розглянь світлини й пригадай театри, які тобі довелося відвідати.



Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Л. Кропивницького



Одеський національний академічний театр опери та балету

✳ Чим сучасні театри відрізняються від давніх? А що в них спільного?



Після дзвоника

- 🔍 Пригадай вистави, які ти бачив / бачила, розглянь світлина. Що в театрі змінюється щодня?
- 🎬 Подивися фрагмент драматичної вистави **“Білосніжка і семеро гномів”** Червоноградського зразкового дитячого театру “Казка”.



Відтворити середовище, у якому відбувається дія вистави, допомагають декорації. Їх створюють за допомогою живопису, графіки, освітлення.



- ✳ Що допомагає глядачам уявити себе в оселі гномиків?

Настільний театр



- 📄 Пригадай разом з однокласниками та однокласницями сюжет казки **“Білосніжка і семеро гномів”**. Створіть дійових осіб і макет сцени з декораціями до одного з епізодів.



- ✳ Візьміть коробку без кришки — це сцена. Обклейте стінки малюнками — декораціями.
- ✳ Дійових осіб і решту декорацій можна зробити об'ємними: намалювати їх, вирізати, приклеїти до зворотного боку підставку зі складеної трикутником смужки картону.
- ✳ Розіграйте сцену з вистави.

Рухи замість слів



Урок 26 • svitdovkola.org/art3/2025/26



Зрозуміти характер і настрій дійових осіб вистави допомагають не лише слова, які вони промовляють, а і їхні вчинки, а ще жести, міміка й рухи. Саме такою мовою з нами розмовляють артисти балету. Чи зрозуміла вона тобі?

Імена, що говорять самі за себе



- 🔍 Роздивися кадри з мультфільму **“Білосніжка і семеро гномів”** американської кіностудії Волта Діснея.



- ✳ Чи знаєш ти, як звуть гномів?
Познайомся: Розумник, Буркотун, Веселун, Сонько, Скромник, Чхун, Простак.



- ✳ Яких гномів тобі вдалося впізнати? Завдяки чому?
- ✳ Поміркуй, чи з одного мультфільму ці кадри. Чим зображення схожі, а чим відрізняються? Який мультфільм сучасніший?

Перші мультфільми були **мальованими**: художники на окремих аркушах зображували кожен рух персонажів. Нині за допомогою комп'ютерних програм створюють **комп'ютерну анімацію**.

- 🎬 Подивися фрагмент мальованого мультфільму.

- ✳ Як Білосніжка дізналася імена гномів?
- ✳ Як музика допомагає передати стан персонажів?



Цього місяця вивчіть пісню **“Час святого Миколая”** (“Пісенник”, с. 121).



Як передати характер рухами



- Подивися фрагмент балету “**Біло-сніжка і семеро гномів**” Львівського національного академічного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької. Музика Богдана Павловського, хореографія Ігоря Храмова.



- Що тобі більше допомогло впізнати гномів — їхні рухи чи костюми?

- Вибери гнома, який тобі сподобався найбільше. Придумай рухи, якими він може розповісти про себе Білосніжці. А які рухи допоможуть показати Білосніжку та її мачуху?

- Влаштуйте в класі танцювальну вікторину. Хай хтось у танці показує одного з персонажів, а інші відгадують його.

У ритмі гномів



- Проплескай і протупай ритми. Кому із семи гномів вони пасують? Чому?

1       **2**      

- Вивчи співаночку “**Гном**” (слова **Тамари Коломієць**, музика **Алли Мігай**), плескаючи на виділені склади.


 Жив со - бі на сві - ті гном. Ди - ву - вав у - сіх кру - гом
 див - ни - ми ди - ва - ми, доб - ри - ми ді - ла - ми.

- Доберіть музичні інструменти, які найкраще передають характери гномів. Запишіть ритмічну послідовність для кожного та створіть ритмічний оркестр “Сім гномів”.

Камінь у руках майстра

Урок 27 • svitdovkola.org/art3/2025/27

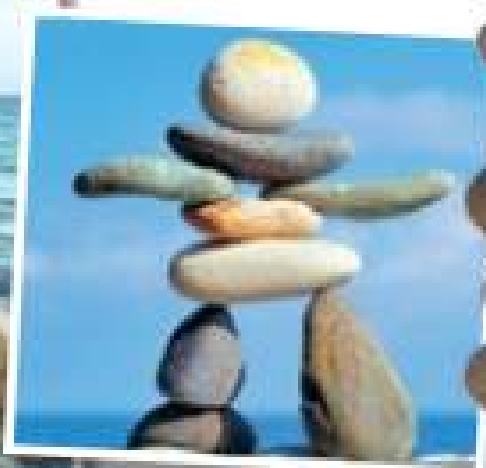


Гуляючи берегом моря, можна знайти гладенькі камінці – гальку. Скільки часу та енергії знадобилося, щоб надати їм такої форми? Якій силі це до снаги? Правду кажуть, вода камінь точить. А вправні руки та уява майстрів довершують творіння природи.

Тендітні скульптури з гальки



Розглянь композиції з гальки на світлинах.



- ✱ Чи можна назвати це скульптурами? А творами мистецтва? Чому?
- ✱ Чому камінці не падають?
- ✱ Спробуй-но втримати рівновагу, піднявши одну ногу. Чи вдалося тобі знайти баланс?

Камінці для зняття втоми



Послухай музику композитора, органіста й скрипаля **Йоганна Себастьяна Баха**. Слухаючи, уявляй себе на березі моря. За бажання викладай вежу з камінців.

- ✱ Як краще добирати камінці? У чому складність?

У різних країнах створені **сади каміння** — стилізовані ландшафтні пейзажі, викладені з каменів на піску чи гравії. Люди сюди приходять, аби посидіти в тиші, зосередитися, поміркувати.

Сад каміння на підвіконні



Підготуйте тацю з піском, камінчики, інші дрібнички. Домовтеся, який ландшафт ви створюватимете. Розфарбуйте камінчики й викладіть композицію.

- ✱ Який куточок класної кімнати може прикрасити ваш сад каміння?



Кам'яні скульптури

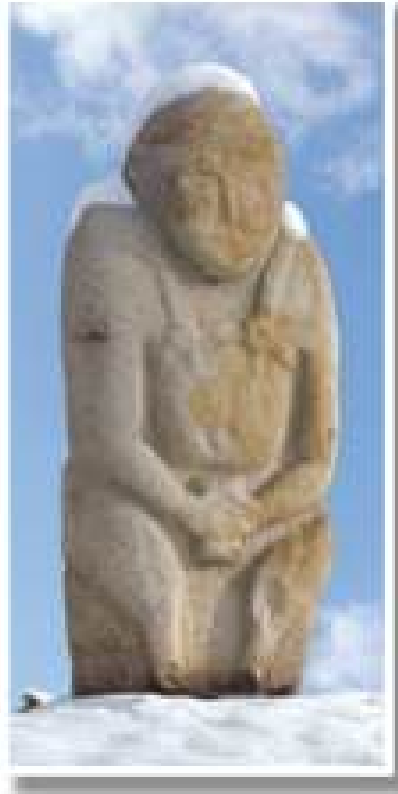


Розглянь витвори давніх митців.



Дискобол,
Мирон, Давня Греція

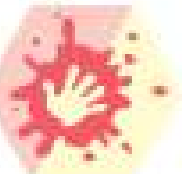
Як майстерно
вдалося автору
зобразити
людське тіло
в русі!



Кам'яна баба,
територія сучасної Луганщини

- * Чому давні майстри обирали для своїх витворів саме камінь? Можливо, розуміли, що він найкраще витримає випробування часом?
- * Для чого люди створювали скульптури в давнину? А нині?
- * Як надавали потрібної форми дереву та каменю, а як — глині? Які переваги й недоліки має кожен з матеріалів?

Ліпимо скульптуру



Зліпи фігуру лижника, скориставшись підказками.

- * Розподіли пластилін і сформувай заготовки для голови, рук, шапки, куртки (тулуба), штанів (ніг) лижника та лиж, як показано на фото.
- * Виліпи голову лижника, проріж і затонуй червоним рот, зроби очі.
- * Зліпи шапку у формі конуса, додай кольоровий помпон і прикраси. Надінь шапку на голову лижника й міцно приліпи її.
- * З великого шматка виліпи куртку, із двох менших — рукава. Додай оздоблення й комір.



- * Виліпи штани і приєднай їх до куртки, скріпивши зубочисткою.
- * Виліпи й оздоб шнурками черевики лижника, прикріпи їх до лиж посередині.
- * На зубочистки наліпи невеликі кружальця з пластиліну. Встав палиці в руки лижника та обережно приєднай руки до тулуба.
- * Твій лижник може вирушати на прогулянку.

Кримськотатарські мотиви



Урок 28 • svitdovkola.org/art3/2025/28



В Україні живуть представники різних національностей. Пізнати культуру іншого народу нам допомагає його фольклор — народні пісні, танці, казки, перекази тощо.



Згадайте, що ви знаєте про культуру народів, які живуть у нашій державі.

Відчуй настрій музики



Послухай **тюркю** — кримськотатарську народну пісню. Відчуй її настрій і рухайся так, як підказує ритм.

- ✱ Який настрій у музики?
- ✱ Який у неї ритм: простий чи складний?
- ✱ Чим ця пісня відрізняється від українських народних?



Подивись відеозапис **кримськотатарського народного танцю**.

- ✱ Чи схожі рухи танцівниць на твої?
- ✱ Що насамперед привертає увагу в танці?
- ✱ Як рухаються танцівниці: плавно, граційно чи жваво та енергійно?
- ✱ Кажуть, що народні танці передають характер народу. Які риси може передати кримськотатарський народний танець?



Подивися виступ, із яким кримська татарка **Джамала** здобула для України перемогу на пісенному конкурсі “Євробачення”. Добери слова, які найточніше опишуть мелодію цієї пісні.



Довідайся про сучасні технології оформлення виступів артистів.



Кримські візерунки

Розглянь приклади кримськотатарського декору.



- ❖ Чи схожі ці візерунки на декор, який ти бачив / бачила раніше? Що є спільного, а що — відмінного?
- ❖ Які ознаки вирізняють кримськотатарські візерунки з-поміж інших?
- ❖ Знайди на світлинах орнаменти.

Гра-плескання



Пограйте у гру **“Цей — той”**. Промовляючи римівку, відплескуйте ритм. Спочатку виконуйте рухи повільно, а потім пришвидшуйте темп.

**Двічі-двічі цей, цей.
Двічі-двічі той, той.
Двічі цей, двічі той.
Двічі-двічі цей, той.**

Станьте одне навпроти одного, підніміть руки, зігнуті в ліктях, на рівень обличчя. На кожне слово римівки виконуйте відповідний рух.



“Цей” — плеснути долонями по долонях партнера / партнерки.



“Той” — плеснути тильними боками долонь по тільних боках долонь партнера / партнерки.

“Двічі” — стукнути кулачками об кулачки партнера / партнерки по грі.



Свято наближається



Урок 29 • svitdovkola.org/art3/2025/29



Новорічні свята потихеньку крокують до нас. Згадаємо гарні українські традиції, які створюють святковий настрій.



Розкажіть, як мистецтво допомагає вам створювати святковий настрій.

Святкова казка



Розглянь картину **“Різдвяна казка”** сучасної художниці й ілюстраторки **Вікторії Ковальчук**.



Народна уява змальовувала Мороза-Морозенка сивим дідом, який заморожує все своїм подихом. А художниця зобразила його юнаком, який привітно всміхається і розкриває руки для дружніх обіймів.



Різдво – світле свято, що дарує надію. І хоча воно зимове, але провіщає весну: під снігом спить травичка. А Морозенко щедро сипле з чобітка подарунки – великодні писанки.

- ✱ Який настрій панує на картині? Що на ній веселого, несподіваного?
- ✱ Що прикрашають візерунки, а що — орнаменти?
- ✱ Чи можна назвати цю картину небилицею? Чому?
- ✱ Які ознаки графіки ти бачиш?



Історія в одній картині

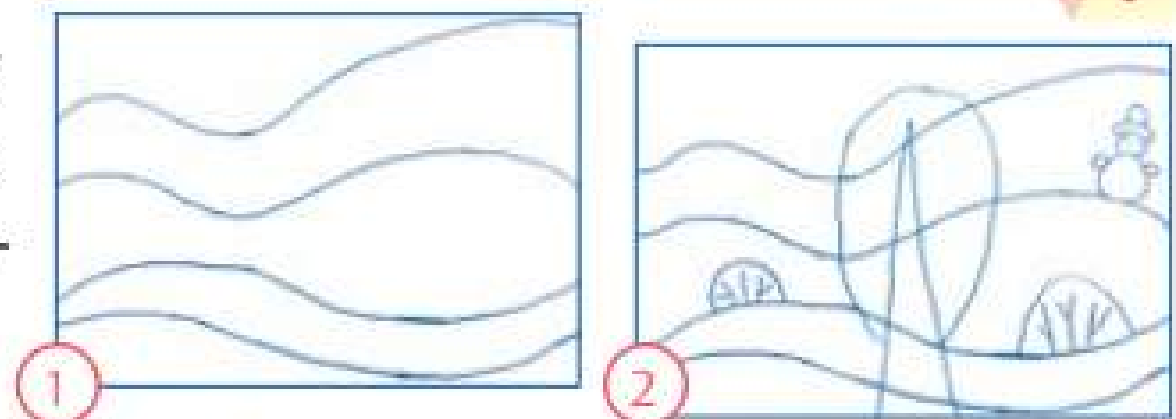


- 🔍 В одній картині може бути зображена ціла історія. Придивися до картини Вікторії Ковальчук ще раз і придумай казку за її мотивами.
- 🎧 Послухай українські народні **колядки** і **щедрівки**. Чи пасують вони до картини? Поясни свою думку.

Візерунки заметілі



- 👉 Намалюй казково-зимову картину фломастером одного кольору! Якщо малюватимеш ранок, візьми блакитний, якщо вечір — фіолетовий.



- ✱ Проведи через весь аркуш 3–5 хвилястих ліній, залишаючи між ними вдосталь місця для візерунка.
- ✱ Намалюй силуети об'єктів: дерев, кущів, будиночків, сніговиків — все, що підкаже фантазія. Зверни увагу: хвилясті горизонтальні лінії поділяють силуети на фрагменти.
- ✱ Добери декор до кожного фрагмента. Це може бути суцільна заливка (гарно, коли на картині повністю зафарбовані верхня й одна з нижніх смуг), кружечки різної величини, які щільно туляться один до одного, сніжинки...
- ✱ Порожні (білі) фрагменти відтіняють заштриховані частини, додають картині "повітря". Головне — сусідні елементи мають бути оздоблені по-різному.



Щедрик, щедрівочка



Урок 30 • svitdovkola.org/art3/2025/30



З Різдвом і Новим роком! Свята вже на порозі! Чуєш, як співають колядники, як урочисто вигзвонюють дзвони?



Пригадайте святкові мелодії, які ви чули цими днями.

Співучий килим



Помилуйся гобеленом “**Коляда**” сучасної майстрині **Ольги Пілюгіної**.



Восьмикутна зірка — символ Різдва.

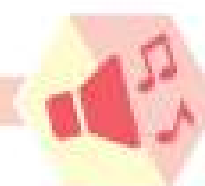
Щедрувальники “водять козу”.

Гобелен — безворсовий килим із сюжетною або орнаментною композицією, витканий вручну. Це один з різновидів декоративно-прикладного мистецтва.



Декоративні візерунки на снігу та в небі підкреслюють національний колорит цієї традиції.

Колядка дзвонів



Заспівайте колядки та щедрівки, які знаєте. Що в них спільного?



Послухай три варіанти виконання “**Щедрика**” — відомої на весь світ української народної пісні в обробці **Миколи Леонтовича**.



- ✳ Чи однакові мелодії в усіх варіантах? У чому відмінність?
- ✳ Чи в кожній із цих композицій були використані музичні інструменти?
- ✳ Як самі лише голоси створюють таке розмаїття звуків? Відтвори фрагменти, які тобі запам'яталися.
- ✳ Поміркуй, чому англійською мовою “Щедрик” назвали “Carol of the bells” — колядкою дзвонів.

Вокальна та інструментальна музика



Коли музику виконують лише музичні інструменти, її називають **інструментальною**. Якщо ж мелодію веде голос людини — це **вокальна** музика. Вона може виконуватись у супроводі музичних інструментів або без нього — **а капела**.



Струнний квартет
“Emily Carr String
Quartet Society”,
Канада



Музичний гурт
“Шпилясті кобзарі”,
Україна

✳️ Хто з людей на фото співає а капела? Хто виконує інструментальні композиції? А хто — вокальні?



Різдвяний хор, Південна Корея



Назвіть свої улюблені вокальні та інструментальні твори. Спробуйте пояснити, чим саме вони вам подобаються.

Щедрик, щедрик, щедрівочка



Послухай “Щедрика” ще раз. Як композитор створює святковий настрій?

- ✳️ Як гадаєш, чому музику розпочинають дзвоники?
- ✳️ Які музичні інструменти ти чуєш? Чому обрали саме їх?
- ✳️ Які рухи опишуть розгортання музики? Покажи.



Пригадай, що таке музична фраза. А тепер поглянь на текст пісні “Щедрик”. Чи завжди одна музична фраза відповідає одному реченню? Чому?



Поміркуй, чому колядки зазвичай виконують без музичного супроводу.



Домовтеся, як ваша група виконуватиме пісню “Щедрик”: під музичний супровід ваших саморобних інструментів, під фонограму мінус чи а капела. Потренуйтеся, а потім покажіть виступ іншим групам.

Пригадай і йди вперед



Уроки 31-32 • svitdovkola.org/art3/2025/31



Пригадай музичні твори, які ви слухали й виконували протягом цього семестру.

Доповни мапу думок “Музика” на окремому аркуші.



Послухай фрагменти музичних творів і запиши, які інструменти ведуть у них мелодію.



- ★ Ф. Шуберт. “Серенада”
- ★ Yiruma. “П’єса про річку та людину”
- ★ Р. Гриньків. “Елегія”
- ★ Н. Паганіні. “Каприс № 24”
- ★ Ф. Шопен. “Етюд №13”

Обери вивчену пісню чи співанку, яку тобі хотілося б виконати сьогодні. Об’єднайся з тими, хто також обрав цей твір, і зробіть це разом.

Пригадай ритмиків. Який з них звучить найдовше? Найкоротше? Запиши ланцюжок ритмиків від найдовшого до найкоротшого. Підбери шумовий інструмент для кожного ритмика.

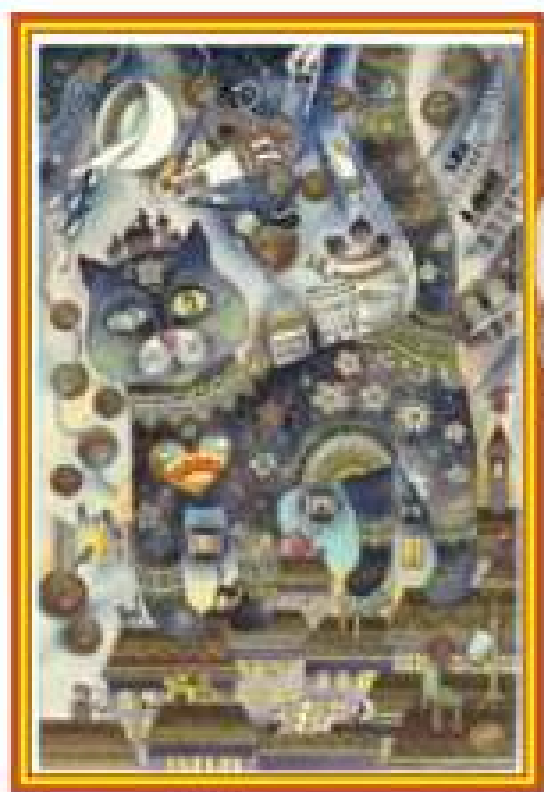
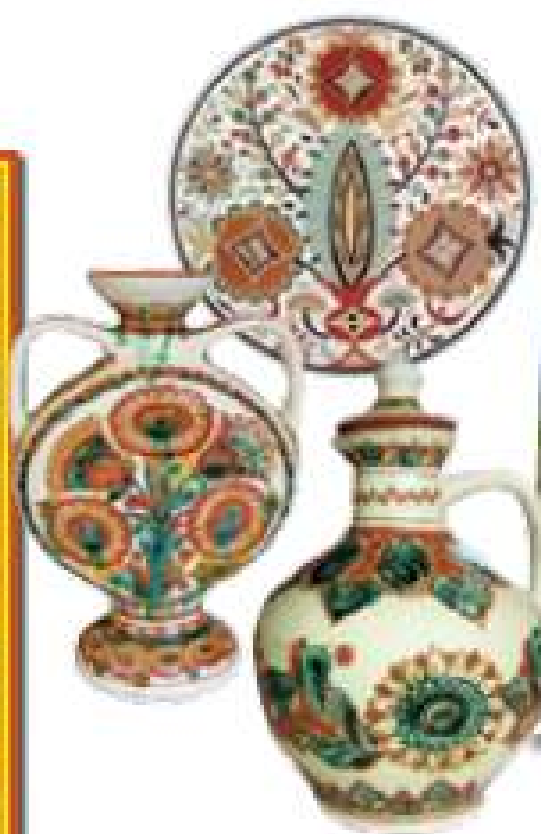
Придумай ритм і зобрази його за допомогою ритмиків, а партнер/партнерка по завданню нехай виконає його за допомогою голосу, плескання-тупання або саморобних музичних інструментів. Потім поміняйтеся ролями.



Переглянь своє портфоліо. Яка робота викликає найприємніші спогади? Який спосіб зображення тобі найбільше сподобався? Обери один твір і презентуй його в класі.



До яких видів мистецтва належать ці твори? Розкажи про той, що найбільше подобається, ніби проводиш екскурсію.



Пригадай твори, які ви розглядали та обговорювали. Який з них тебе вразив найбільше? Об'єднайся з тими, хто також обрав цей твір. Знайдіть в інтернеті інші роботи цього автора або авторки.



Придумай, як можна стилізувати ці зображення, і створи з них зимовий орнамент, яким тобі хотілося б прикрасити клас або свою кімнату до Різдва та Нового року.



Що тобі подобається робити на уроках мистецтва? Створи власний рейтинг занять, починаючи від найулюбленішого:

- ✿ слухати музику,
- ✿ співати,
- ✿ танцювати,
- ✿ ліпити,
- ✿ малювати,

- ✿ робити аплікації,
- ✿ грати в ритмічні ігри,
- ✿ грати на музичних інструментах,
- ✿ розглядати картини і скульптури.

✱ Чого тобі хотілося б навчитися на уроках мистецтва? Про що дізнатися?

Яворівські прикраси

Урок 33 • svitdovkola.org/art3/2025/33



Наша Батьківщина багата талантами. У кожному регіоні є свій упізнаваний візерунок — декоративний розпис. Розпочинаємо новий рік із мандрівки до Яворівського району, що на Львівщині.



Уявіть, що зустрілися з майстрами, які розписують керамічні чи дерев'яні вироби. Про що ви їх запитали б? Розіграйте інтерв'ю.

Яскраві забавки



Розглянь іграшки, прикрашені яворівським декоративним розписом, який ще називають “вербівкою”.



Характерні кольори — червоний, жовтий, зелений, синій.

Фігурки зазвичай вирізають із деревини осики.

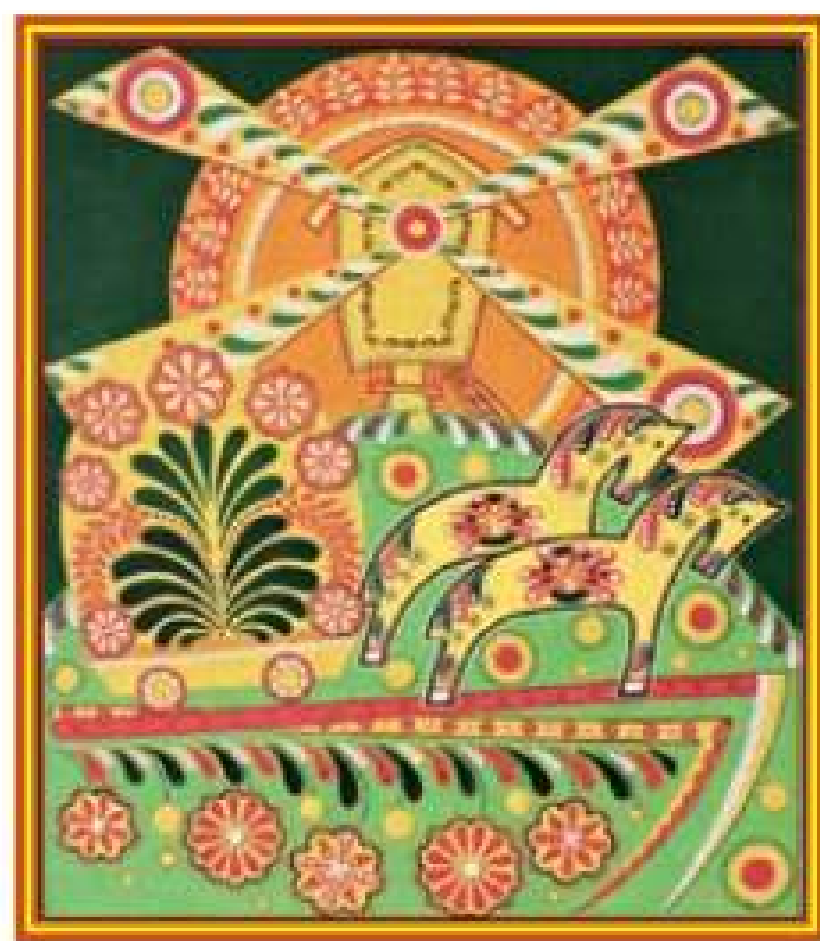


Іграшки мають плоску форму й нескладну конструкцію.

- Знайди на світлинах елементи, які майстри Яворівщини називають “зірочка”, “качечка”, “ружа”, “кучері”, “гілочка”. Які назви для них придумав / придумала б ти?



Художниця **Наталя Дюг** малює картини на склі й тканині, майстерно застосовуючи елементи яворівського розпису. Роздивись її картину.





Музика, що надихає

- 🔍 Поміркуй, яка музика може надихнути тебе на творчу роботу.
- 🎵 Послухай **буковинські українські народні мелодії** у виконанні Національного академічного оркестру народних інструментів України. 
- ✳ Чи можна назвати музику жартівливою, радісною, світлою?
- ✳ Як вона вплине на людину, у якої кепський настрій? А на того, хто шукає натхнення?
- 🔍 Склади плейлисти для енергійного ранку й для творчої роботи. Чи будуть у них однакові композиції? А чи міститиме якийсь прослухані мелодії?

Майстерня іграшок



- 👉 Розпиши іграшку-коника за зразком чи за власним задумом. Або придумай орнамент, який може прикрасити екоторбинку.
- ✳ Намалюй простим олівцем на цупкому картоні контур коника, виріж його (можна придбати готову дерев'яну іграшку або вирізати лобзиком із фанери).



- ✳ Зеленим кольором намалюй очі й ніздрі.



- ✳ Розмалюй коника, використовуючи елементи яворівського розпису: “кучері” — для гриви, “зірочка” в колі — для тулуба, “гілочка” — для хвоста, “ружа” — для коліщаток.

- 🔍 Додай виріб до свого портфоліо. Чи є в ньому інші роботи з декоративним розписом? Яка тобі подобається найбільше? Чому?



Музична прогулянка

Урок 34 • svitdovkola.org/art3/2025/34



Кожне місто має свої звуки, запахи, дарує особливі відчуття. Уяви дзеленчання трамваю, цокотіння підборів по бруківці, гомін людей — ось ти й у Львові. Що ще ти чуєш?



Розкажіть, у яких містах ви бували. Чи бував хтось із вас у Львові? Поділіться своїми спогадами й враженнями від міста.

Музична лінія

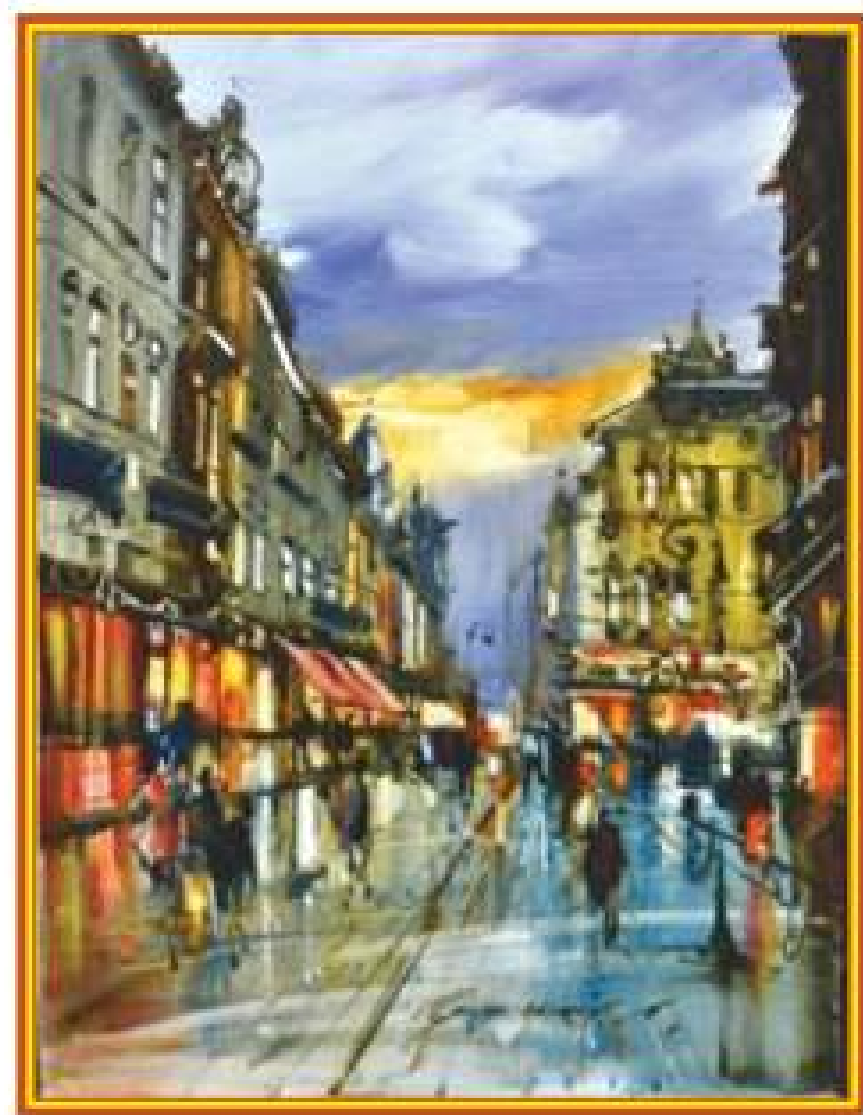


Приготуй великий аркуш паперу та олівець, крейдочку або фломастер, який добре пише. Послухай музичний твір **Джорджа Гершвіна**. Слухаючи, веді лінію, не відриваючи руки від аркуша, ніби йдеш невидимим містом, а веде тебе мелодія.

- ★ Як звучить музика? Легко чи складно рухатися під неї?
- ★ Роздивися свою музичну лінію. Чи схожа вона на мелодію, що лунала? А що вийшло в друзів і подруг?
- ★ Згадай композицію і спробуй проплескати її ритм. Чи легко це зробити? Як гадаєш, чи можуть ритмики створити такий ритм?
- ★ Розділи музику на уявні частини. Чи можеш показати кожну на своїй лінії?



Роздивись картини сучасного художника **Сергія Цемрюка**, на яких він зображує Львів.



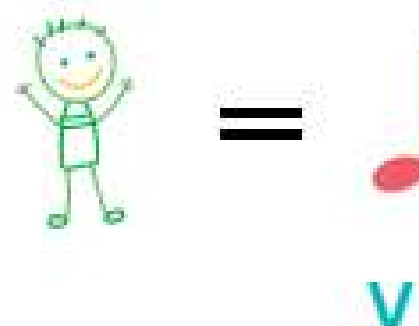
- ★ Уяви, що ти гуляєш зображеними вулицями під цю музику. На що ти дивишся? Коли рухаєшся швидше, повільніше?
- ★ Художник малює минуле чи сучасність?

- Зроби світлини крізь вікно, коли на вулиці дощ. Придумай назви фотографіям, які сподобалися найбільше. Чим вони незвичайні? Влаштуйте в класі виставку “Погляд крізь дощ”.
- Дізнайся, де у твоєму місті / селищі є старі будинки. Як їх упізнати? На що ти звернеш увагу? Чому такі будівлі потрібно дбайливо оберігати?

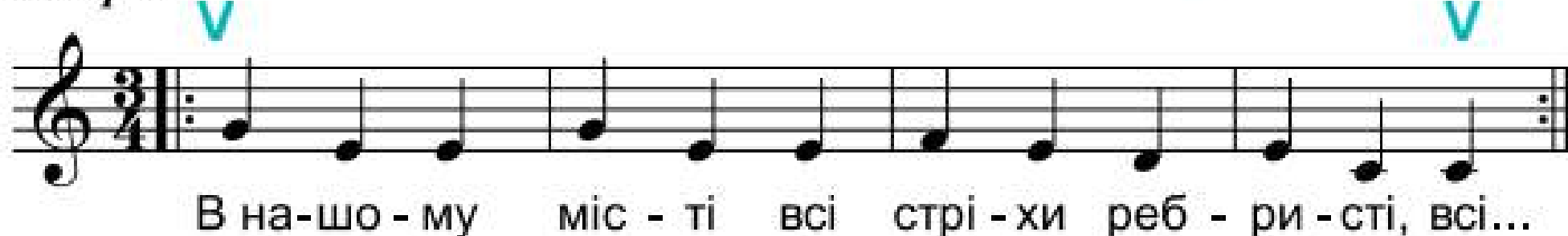
Гра-плескання



- Проспівайте мелодію, записану нотами, називаючи ім'я ритмика “Та”.



Помірно



- Проспівай на цю мелодію співаночку **“В нашому місті”** на слова **Наталі Трохим**. Спершу виконай її соло, потім із кимось — дуєтом, тріо (утрьох), квартетом (учотирьох), октетом (увісьмох).



- ✓ В нашому місті
- ✓ всі стріхи — ребристі,
- ✓ всі замки — шпилясті,
- ✓ будинки — кутасті.
- ✓ А щоб не боятись
- ✓ містянам нападті —
- ✓ у міста на варті
- ✓ воррррони горласті!
- ✓ Кар!

- Коли добре знатимете слова й мелодію, додайте плескання: спершу правими долонями, потім лівими над правими, знову правими і насамкінець — лівими під правими. Вийде гра!



- Цього місяця вивчіть пісню **“Танці-зігріванці”** (“Пісенник”, с. 122).

Морські загадки

Урок 35 • svitdovkola.org/art3/2025/35



Наша мандрівка привела тебе на берег Чорного моря. Який у нього нині настрій? Які таємниці воно тобі відкриє, а що приховає?

Поділіться одне з одним своїми спогадами або уявленнями про море.

Серед хвиль



Розглянь картину “Серед хвиль” художника-мариніста **Івана Айвазовського**.



На дальньому плані для змалювання розлюченої стихії художник використав темні барви.

Мереживо білої піни та прозора лазурова вода правдоподібні, як на фото. Здається, що хвилі рухаються.

Картини, на яких зображені морські пейзажі, називають **маринами** (з латинської мови це слово перекладається як “морський”), а художників, що їх малюють — **мариністами**.

На передньому плані барви світлі, тут море не здається таким страшним.

- ✦ Які емоції викликає в тебе споглядання такого моря?
- ✦ Якого кольору вода? Знайди на картині найрізноманітніші відтінки.
- ✦ Чи могли б бути на цій картині люди? Що вони робили б?

🎧 Послухай **шум морських хвиль**. Як може звучати море, зображене на картині Івана Айвазовського?

Музика моря



▶ Послухай ескіз III **“Діалог вітру та моря”** з твору для симфонічного оркестру в трьох частинах **“Море”**, який написав **Клод Дебюссі**.

✱ Чи співзвучна вона картині **“Серед хвиль”** Івана Айвазовського? Чому?



Візьміться за руки й рухайтесь під музику всі разом, як одна величезна хвиля.

Екоплакати: бережіть море



Учені всього світу б'ють на сполох через те, якої непоправної шкоди морям й океанам завдають надмірний вилов риби, забруднення і глобальне потепління.



Роздивися плакати й розкажи, до яких важливих проблем вони привертають увагу.



- ✱ Чим плакати відрізняються від картин? А що в них спільного?
- ✱ Придумай написи, які підсилювали б ідеї плакатів.
- ✱ Де ти бачив / бачила плакати? Навіщо вони потрібні?

Плакат або **постер** — зображення-повідомлення або звернення. Плакат інформує про щось, розповідає про важливу проблему, закликає діяти. У плакатах можуть поєднуватися малюнки, фотографії та написи.

Подбай про море



Пригадайте послідовність створення плаката і зробіть такий, що закликатиме берегти водойми. Презентуйте його під час шкільних заходів.

Під звуки прибою

Урок 36 • svitdovkola.org/art3/2025/36



Чи любиш ти слухати море? Що тобі більше до вподоби: тихий і лагідний шум прибою чи гучний та обурений гул шторму? Море зачаровує кожного, хто його споглядає, а митців і мисткинь надихає на творчість.



Пригадайте музику, під яку розглядали марину І. Айвазовського. Поміркуйте, які ще настрої можуть бути в моря, та яка музика може їх зобразити.

Різні настрої моря



Послухай ескіз І **“Від світанку до опівдня на морі”** з твору для симфонічного оркестру **“Море” Клода Дебюссі**.

- ★ Які емоції викликає в тебе ця музика?
- ★ Опиши море, яке ти собі уявляєш, коли слухаєш цей твір. Чи схоже воно на те, що зображене на картині Саллі Сватланд?

Зверни увагу, як композитор зображує море, яке прокидається. Спочатку музика звучить тихо, спокійно, сонно. Поступово звук стає гучнішим: вступають литаври та контрабаси — хвилі стають більшими. Лунають труби — ніби промінці, які нарешті розбудили море, і тепер вода виграє на сонці всіма кольорами.

Саллі Сватланд.
Берег дитинства



Кацусіка Хокусай.
Велика хвиля



Послухай ескіз II **“Ігри хвиль”** з цього твору.

- ★ Який настрій у цієї музики?
- ★ Які інструменти звучать у цьому ескізі?
- ★ Покажи рухами, як грають морські хвилі. Які вони: великі чи маленькі, чи завжди однакової сили, чи в одному напрямку рухаються?



Порівняйте твори, які ви слухали сьогодні, з ескізом III **“Діалог вітру та моря”**.

- ★ Які музичні інструменти допомогли показати бурю на морі, а які — штиль?

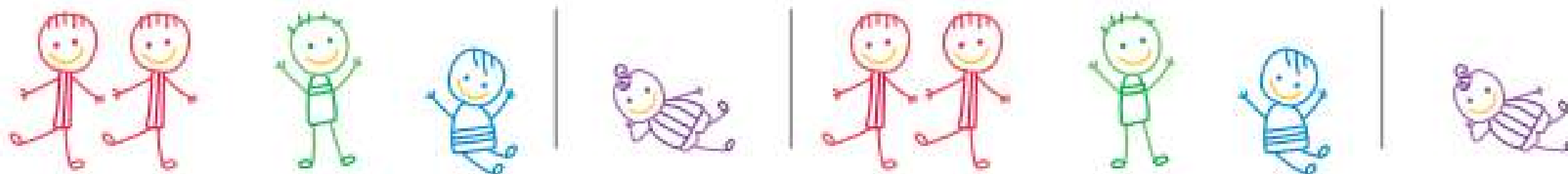


Клод Дебюссі помістив копію цієї гравюри на обкладинці партитури **“Море”**. Як ти гадаєш, чому?

Ритмічна хвиля



Ритмики також вирішили створити хвилю. Проплескай ритм. Повторюй його, поступово збільшуючи гучність, коли хвиля здіймається, і зменшуючи — коли вщухає.



✳ Скільки ритмічних хвиль ти нарахував / нарахувала?



Створіть власні “хвилі”. Встаньте в коло, візьміться за руки та хвилеподібними рухами піднімайте й опускайте їх. Покажіть, як море прокидається, грається, гнівається і затихає.

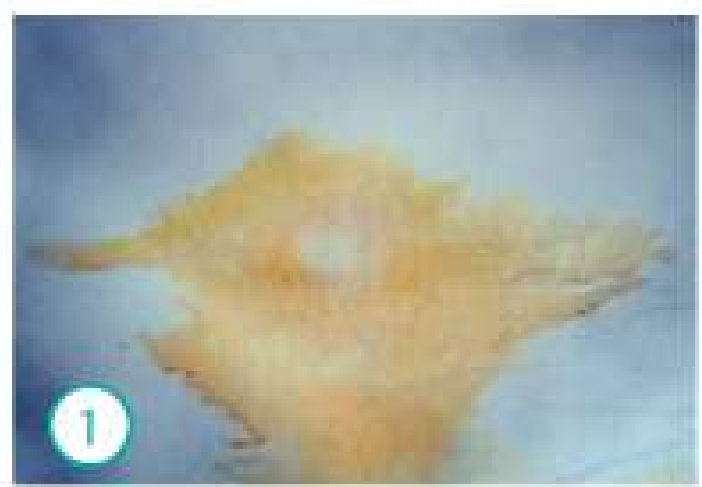
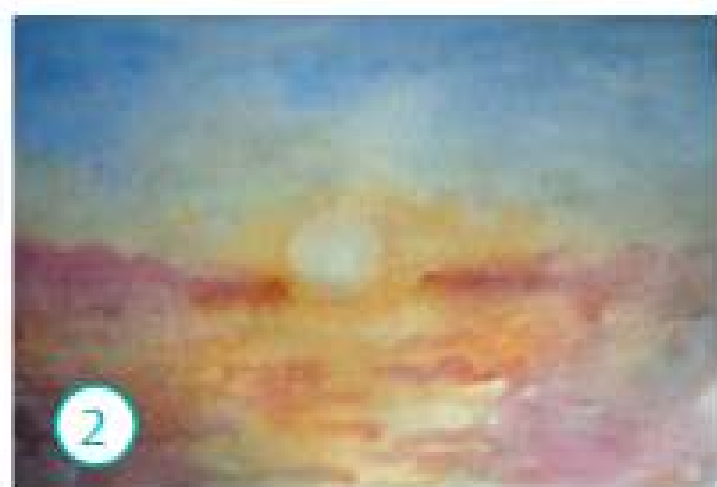
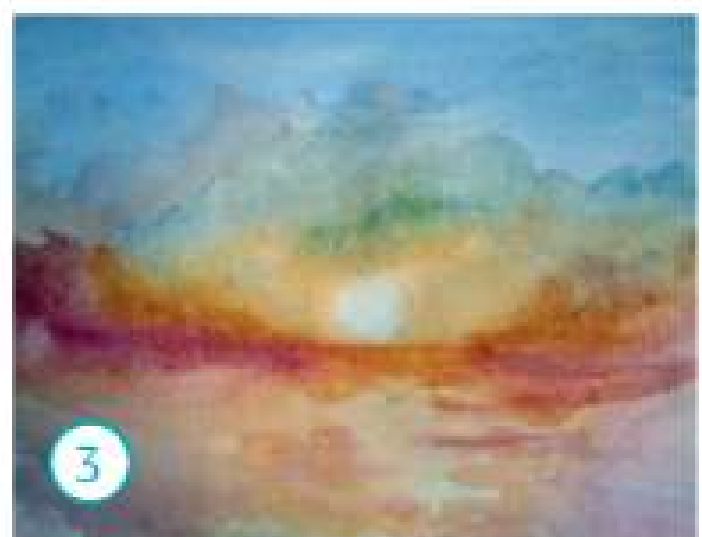


Візьміть шумові інструменти й створіть музично-танцювальну композицію про один із настроїв моря. Покажіть іншим групам. Які рішення були ефективними?

Нотка грає, Пензлик малює



Слухаючи музичні твори ще раз, малюйте море, яке в них чуєте, **аквареллю по мокрому**: змочіть аркуш водою і наносьте фарби, не чекаючи, поки висохнуть. Хай вони розпливаються і змішуються.



Подих природи

Уроки 37-38 • svitdovkola.org/art3/2025/37



Мистецтво дає змогу зобразити на картині навіть невидимі речі — промінці сонця, прозоре повітря, подих вітерця.

Секрет руху



Розглянь картину **“Зоряна ніч”** відомого художника **Вінсента ван Гога**.



Якщо зосереджено дивитися на зображення, здається, що воно рухається. Таке враження створюють мазки, що складаються в кола, спіралі й вихори.

На картині зображене величезне зоряне небо, а місто лишається непомітною смужкою внизу.

- ✦ Чому сяйво від зірок і місяця освітлює все небо?
- ✦ Що це за темний силует, який нагадує космічну ракету?

Вітер, здійснений пензликом



Обери, який подих природи ти намалюєш: штиль, легенький вітерець, вітер, буревій. Чи можна на одному малюнку зобразити одразу всі вітри? Чому? Які матеріали ти вибереш: акварель чи гуаш, фломастери чи олівці? Яку колірну гаму? Які об'єкти зобразиш на картині? Як передаватимеш рух повітря?

Вітер-музика



Роздивися зображення музичних інструментів. Поміркуй, чим усі вони схожі.

- Знайди інформацію про інструмент, який зацікавив тебе найбільше.
- Який із зображених інструментів має клавіатуру? На які музичні інструменти він схожий? До якої групи музичних інструментів — клавішні, духові, ударні, струнні — він належить? Як інакше можна було б його назвати?



Мелодика (або піаніка) — духовий клавішний музичний інструмент. Керувати звуком музиканту допомагає клавіатура, схожа на фортепіанну. Якщо до інструмента приєднати м'яку пластикову трубку, то клавіатуру можна покласти на підставку й грати обома руками, точнісінько, як на роялі чи піаніно.



Послухай імпровізацію за арією **“Літня пора”** з опери **“Поргі та Бесс” Джорджа Гершвіна**, виконану на мелодиці. Як гадаєш, чому цей інструмент назвали саме так?

Імпровізація — створення музичного твору під час його виконання, без попередньої підготовки.

Духова імпровізація



Зроби свиріль із пластикових трубочок. Зімпровізуй на ній **“Пісню вітру”**. Хай слухачі розкажуть, який настрій у музики. Спробуй повторити свою імпровізацію. Чи вдалося? Чому?



Зимовий сон

Урок 39 • svitdovkola.org/art3/2025/39



Мистецькою мовою барв, звуків і почуттів можна передати те, що важко побачити й почути, але можна відчувати. Митці й мисткині навіть зимову картину можуть наповнити теплом, ніжністю і надією.

Тепла зима



Розглянь картину **“Ведмедик у горі”** сучасного художника **Віталія Кириченка**.



Що зображено на картині? Український хутірець на дві хатки на пагорбі? Чи вся наша планета під вічним мерехтінням зір?

На небі місяць? Чи проріз у темній тканині ночі, крізь який визирає золота сорочка дня?

У барлозі білий ведмідь? А може, це лише схожа на нього снігова кучугура?

Художник бавиться з нами, створює фантастичний світ, такий схожий на реальний!

- ✱ Добери якомога більше прикметників, щоб описати цю картину. Тепла вона чи холодна? Світла чи темна? Затишна чи гамірна?
- ✱ Як ти гадаєш, звідки в барлозі з'явився паросток?
- ✱ Вигадай казку про ведмедя та паросток і розкажи в класі.

Колискова для ведмедика



▶ Послухай “**Колискову**” композитора, піаніста і диригента **Йоганнеса Брамса**.

- ✱ Коли тобі хочеться слухати таку музику? Підспівуй музикантам, не вимовляючи слів. Як ти співатимеш — голосно чи тихо? Чому саме так?
- ✱ Які музичні інструменти ти почув / почула? Чи можна назвати оркестр, який виконує колискову, струнним? Чому?
- ✱ Подивись караоке і заспівай колискову. Які рухи пасують до співу?

Зимова казка від зубної щітки



✎ Поекспериментуй з нетрадиційною технікою зображення — **набризком**.



- ✱ Спробуй нову техніку. Умочи зубну щітку у фарбу, тримай її над аркушем і проведь стекою по щетині в напрямку до себе. Порівняй забризкування м'якою і жорсткою щетиною. Яке тобі більше подобається?
- ✱ Затонуй аркуш синім кольором. На білому аркуші такого самого розміру намалюй силуети (будиночки, дерева, тваринок тощо). Виріж силуети й прикріпи їх до основи скріпками.
- ✱ Вмочи зубну щітку в білу фарбу та розбризкуй її навколо силуетів, доки верхня частина тла не стане схожою на густий снігопад.
- ✱ Зніми трафарет. Можеш залишити, як є, або домалювати картину зубною щіткою чи пензликом.

Пісня казкова, колискова



Урок 40 • svitdovkola.org/art3/2025/40



З давніх-давен дорослі, щоб заколисати своїх малят, тихенько наспівували їм лагідні, казкові слова. Такі пісні — колисанки, колискові — є в кожного народу. Вони передаються від покоління до покоління без запису нот і тексту.



Поміркуйте, що може бути спільного й відмінного в колисанках різних народів. А в давніх і сучасних? Пригадайте колискові, які знаєте. Чи співали вам їх? Розкажіть про це, якщо хочете.

Ніжна пісня



Послухай колискову **“Місяць яснасенький”** (слова **Лесі Українки**, музика **Якова Степового**) та прочитай уривок із неї.

- ✱ Який настрій навіює ця мелодія?
Яке враження справляють пестливі слова?

Місяць яснасенький
Промінь тихесенький
Кинув до нас.
Спи ж ти, малесенький,
Пізній бо час.



Розкажи про колискову, використовуючи слова з хмари.



Оксана Збруцька. Сад снів



- ✱ Чи всі слова ти використав/використала під час розповіді? Чому?
- ✱ Чи можеш доповнити хмару? Як саме?
- ✱ Якими із цих слів можна описати картину Оксани Збруцької?



Виконайте танець-імпровізацію: хтось із вас співатиме колискову **“Місяць яснасенький”** під фонограму (мінус), а хтось показуватиме танцювальними рухами, як вкладається спати й засинає.

Колискові світу



Послухай колискові народів світу.



- Що спільного в усіх колискових?
- Чи можеш передати зміст пісень?
- Як треба співати колисання?
- Чи обов'язково вони мають бути зі словами?



Спробуй заспівати колискову без слів, вигадавши для неї мелодію.

Музична математика



Розглянь, які музичні рівності склала Нотка. Чи правильно вона їх записала? Поясни свою думку. Придумай подібні рівності.

1 $\text{♪} + \text{♪} + \text{♪} = \text{♪}$

2 $\text{♪} + \text{♪} + \text{♪} = \text{♪} + \text{♪}$

Людина-оркестр



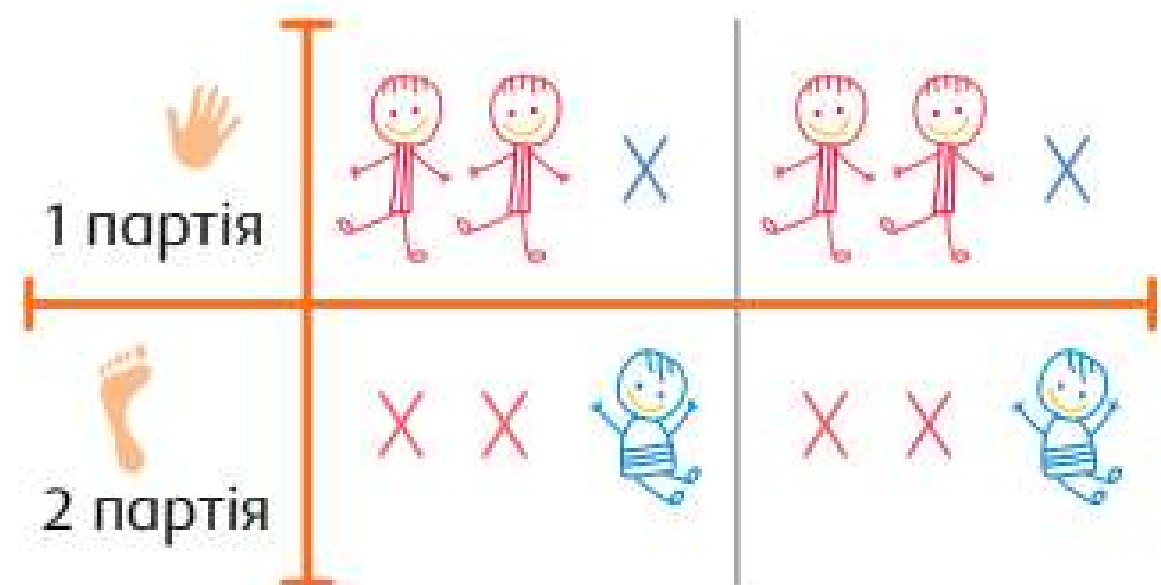
З допомогою ритмиків виконай самостійно ритм за дві партії одразу. Правою рукою проплескуй по правому стегну першу партію, а лівою ногою протупуй другу. Придумай інші варіанти.

Виконайте це завдання в парі.

Хтось із вас має виконувати першу партію, а хтось — другу.

Як легше грати: самостійно чи в парі? Чому?

Створіть збірку колискових, які співали вам рідні або які вам подобаються. Вивчіть кілька з них усім класом (протягом місяця).



Опішнянська кераміка



Урок 41 • svitdovkola.org/art3/2025/41



Продовжуємо пізнавати традиції нашого народу. Завітаймо на Полтавщину, до села Опішня, що славиться своїми гончарними виробами та унікальним розписом.



Пригадайте, які декоративні розписи ви вже знаєте. У чому особливість кожного з них?

Керамічні історії



Розгляньте глиняні вироби та елементи опішнянського розпису.



Миска

Традиційна кольорова гама: світло-жовті, світло-зелені, блакитні візерунки на червоно-коричневому тлі.



Барило



Куманець



Тиква



Підсвічник



Макітра



Плесканець



Кераміка у вигляді тварин

Кожен елемент має характерну контрастну обводку.

Переважає рослинний орнамент: ягоди, квіти, грона, колоски, гілки.

✳ Уяви, що ти продаєш ці вироби на ярмарку. Як їх можна прорекламувати?

Танцювала риба з раком

▶ Послухай українську народну пісню **“Танцювала риба з раком”** (обробка Світлани Садовенко) у виконанні Надії Корнієнко.

- ✱ Який у тебе настрій, коли чуєш цю пісню?
- ✱ Що в ній небиличного? Придумай власну небилицю.
- ✱ Чи могла б ця пісня звучати на ярмарку?



Гончарна майстерня

✎ Зліпи куманець із глини. Також підійде солоне тісто або пластилін.

- ✱ Розкачай долонями грудочку глини у стовпчик. Поділи на два однакові шматочки.
- ✱ Один відклади на дощечку, а з другого виліпи товстенький бублик з дірочкою такого розміру, щоб у неї можна було встромити вказівний палець.



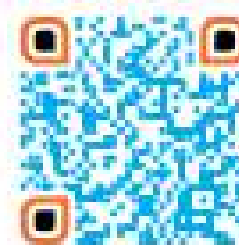
- ✱ Розділи порівну другий шматочок глини. Одну частину поклади поряд із бубликом на дощечку, а з іншої виліпи підставку (маленький коржик) і довгеньке горлечко.
- ✱ Знизу прикріпи до бублика підставку. Зверху стекою зроби заглибинку і встав у неї горлечко. Вологим пальцем згладь глину.



- ✱ Розкачай глину, що залишилася, у стовпчик, поділи його навпіл. Один шматок зігни в кільце і примасти до бублика з одного боку — це буде ручка. З іншого боку приліпи один край розкачаної глини — отримаєш носик.
- ✱ Прикрась куманець рельєфним візерунком, вдавивши зображення стекою.

Заряд бадьорості

Урок 42 • svitdovkola.org/art3/2025/42



Є такі музичні твори, від яких настрої огразу поліпшується, а руки й ноги самі йдуть у танок!



Придумайте щонайменше п'ять способів когось розвеселити. Випробуйте їх у групі однокласників й однокласниць.

У ритмі польки



Послухай польку **“Піцикато”** композитора, диригента і скрипаля **Йоганна Штрауса-молодшого**.

- Уяви, що вказівні та середні пальчики на твоїх руках — це ніжки маленьких танцюристів, які весело витанцьовують під цю музику.



Полька — швидкий парний народний танець. Він став таким популярним, що в 19 столітті його танцювали на балах. Хоча батьківщиною польки вважають Чехію, схожі танці є в Україні, Білорусі, Польщі, Німеччині.



Дізнайся, який основний рух польки. Які ще рухи пасують до такої музики? Виконай польку з однокласниками й однокласницями.



Проплескай ритм польки.

- Який характер цього танцю? Як можна описати музику?
- Що хочеться робити під такий музичний супровід? Можливо, щось бешкетне, як-от на картині сучасної художниці Євгенії Гапчинської?
- Розкажи історію, мить якої зобразила художниця.



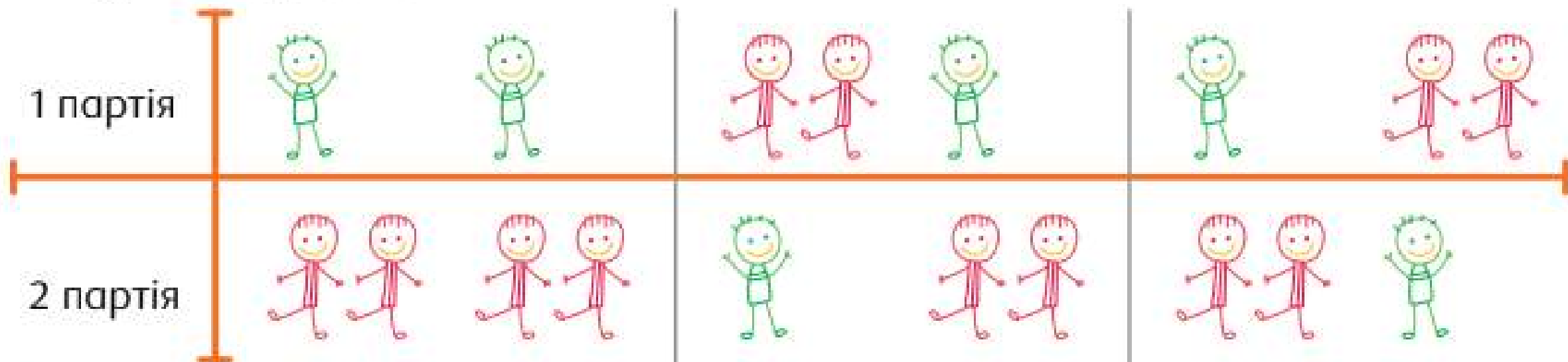
Євгенія Гапчинська. Бешкетники

Ритмічний оркестр



Зіграйте оркестром. Ритмики вам допоможуть.

- Спочатку потренуйся самотійно: проплескай і протупай ритм кожного рядочка. Чи можеш ти виконати обидві партії ритму самотійно? У чому може бути складність?



- Тепер об'єднайтеся з друзями у дві команди: перша тихенько протупає першу партію, друга — гучно проплескає другу. Стежте, щоб звучання збігалося, щоб жодна група не відставала.
- Що було б, якби обидві команди відбивали ритм гучно?



Виконайте співаночку **“Полька-білка”** (слова Тетяни Чорновол, музика Ганни Остапенко), рухаючись під музику. Починайте повільно, поступово пришвидшуйте темп.

✓ Крок за кроком, дріботушка,
✓ П'ятка, пальчик, переступ!

✓ Нашорошуй, люба, вушка,
✓ Й кругом себе туп-туп-туп!



- Чи легко співати й рухатися одночасно?

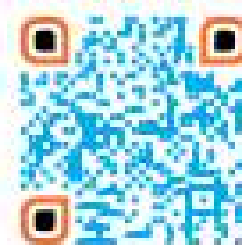
Музична математика



Чи правильно ритмики зобразили музичні рівності? Поясни свою думку.



Зловити невлобите



Урок 43 • svitdovkola.org/art3/2025/43



Статичні, тобто нерухомі, речі легко зобразити на картині чи в скульптурі — ось стоїть ваза з квітами, ось замріяна дитина дивиться на небо. А чи можна зафіксувати рух, динаміку: бігуна, пташку в польоті, яблуко, що падає? Це ще той виклик!



Пограйте в гру “Море хвилюється”. Кому вдалося завмерти в найцікавішій позі? А кому — в найкумеднішій?

Нестримний галоп



Оригінальний пам'ятник диким коням — мустангам — можна побачити в Лас-Колінасі (США). Це найбільша скульптурна група коней у світі. Її автор — **Роберт Глен**.

Гриви коней розвіваються від бігу.



З-під копит коней наче летять бризки. Цей ефект руху створюють фонтанчики.

- ✱ Що, окрім води, створює ефект руху?
- ✱ Як ти гадаєш, коні насолоджуються бігом чи тікають від небезпеки?
- ✱ Опиши рух мустангів, уживаючи слова з хмари.
- ✱ Придумай назву скульптурній групі.



Подивися відео, як біжать дикі коні, і розкажи, що вдалося відтворити скульптору.



Нечітка підказка



Розглянь витвір скульптора **Кан Дак Бонга**.

- ✱ Цей спортсмен рухається чи стоїть? Як це показав скульптор?
- ✱ Пригадай, як сприймається краєвид із вікна потяга, що рухається. Як цей ефект використаний у скульптурі?



Стрімка музика



Послухай композицію **“Він — пірат”** Клауса Бадельта.

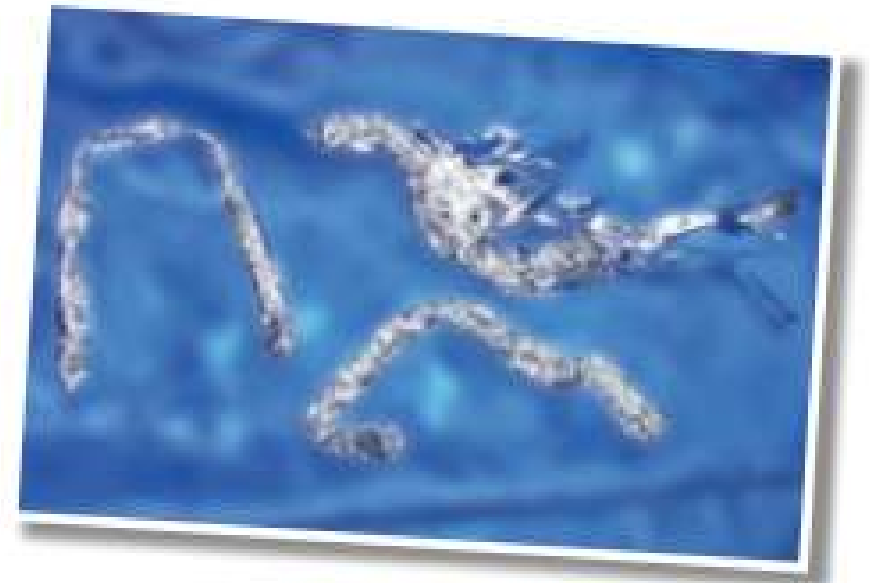
- ✱ Опиши музику. Що ти уявляєш, слухаючи її?
- ✱ Зобрази рухами історію, яку композитор втілив у композиції.

Як зловити рух



Створи фігурку коня з фольги.

- ✱ Приготуй чотири шматки фольги: один невеликий і три завдовжки 45–50 см, ножиці й тонкий скотч.
- ✱ Великий шматок фольги скрути у трубку. Сформує пальцями тулуб і голову коня, лишивши трохи місця скраю. Зроби надрізи, як на фото. Це будуть грива та хвіст.
- ✱ Інші два великі шматки скрути у трубочки та зімни щільніше — це пари ніг. Сформує копита.
- ✱ З'єднай тулуб і ноги за допомогою скотчу та обмотай це місце невеликим шматочком фольги. Зігни ноги коня так, ніби він біжить. Вирівняй гриву і хвіст.



Сфотографуй будь-яку тварину в русі. Поміркуй, чому світлини можуть бути нечіткими та чи завжди це погано.

До гри!

Урок 44 • svitdovkola.org/art3/2025/44



Що спільного в грітей усього світу й усіх часів? Любов до ігор! От якби можна було затримати цю мить захвату, веселощів, запалу... Декому це вдалося!



Позмагайтеся, яка група згадає якнайбільше ігор.

Ігри у звуках



Послухай п'єсу **“Чехарда”** із циклу **“Ігри дітей”** композитора, диригента й піаніста **Жоржа Бізе**.

- ★ Чому музика звучить то голосно, то тихо? Що може відбуватися в цей час?
- ★ Що ти можеш розповісти про гру дітей? Як вони рухаються? Чи зупиняються? Коли саме?

Чехарда – гра, учасники якої по черзі стрибають через гравців, що стоять зігнувшись.



Розглянь сучасні міські скульптури, що зображують веселі ігри дітей.



Гленна Гудакр.
Ті, що стрибають по калюжах,
Вашингтон (США)

Стенлі Проктор. Ігри за лідером,
Флорида (США)



динамічна
радісна
весела
швидка
рухлива
жартівлива
стрімка

- ★ Які слова з хмари ти можеш використати для опису і скульптур, і п'єси?



Створіть разом **“живу скульптуру”**, яку ви б хотіли бачити на вулицях свого міста / селища.

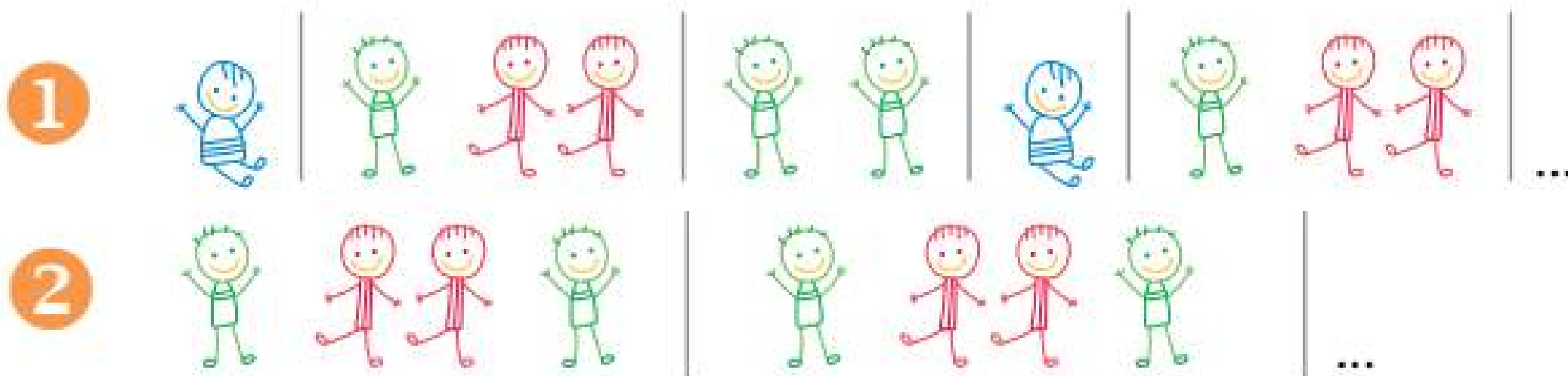
Музичні прикраси



- ▶ Послухай уривок із п'єси “Чехарда”, простукуючи пальцями по парті ритм мелодії. Як рухалися твої пальці? Чи легко тобі було це зробити? Чому?

Орнаментика — це послідовність коротких звуків, що додаються до мелодії та прикрашають її.

- ✎ Проплескай чи протупай ці ритми. Продовж їх.



Народна гра



- ✎ Чи знаєте ви, які забави були до вподоби вашим одноліткам у давнину? Пограйте в народну гру “**Перепілка**”.

- ✎ Когось одного вибирають “перепілкою”. Інші стають одне за одним, співають і рухаються вперед, притупуючи ногами. Поступово голова колони має наблизитися до хвоста, замкнувши “перепілку” в колі.
- ✎ Діти в колі беруться за руки, “перепілка” бігає, торкається когось із гравців і втікає попід руками дітей. Обранець має впіймати “перепілку” й стати на її місце. Гра триває.



✓ Перепілко!

✓ Парубочки ідуть.

Приспів:

✓ Тут була, тут була перепілочка (двічі).

✓ Перепілці

✓ черевички несуть.

Приспів.

✓ Перепілці

✓ калачики несуть.

Приспів.

✓ Перепілку

✓ із собою візьмем.



Космічне мистецтво



Уроки 45-46 • svitdovkola.org/art3/2025/45



Який він — безкрай космічний простір? А яка музика його опише? У мистецтві можна дати волю фантазії та показати велич космосу так, як відчуває серце.

Десь у Всесвіті



Розглянь картину **“Королівство сонця”** сучасного художника **Фрейдуна Рассулі**.



Яскраві насичені барви передають енергію і силу.

Спіраль, неначе вир, затягує наш погляд у глибину картини, де й зображене Сонце. Так художник передає нескінченність, глибину й безмежність Усесвіту.

- ★ Як гадаєш, чому художник обрав для картини таку назву?
- ★ Пригадай, хто ще з митців використовував спіраль, створюючи свої картини.

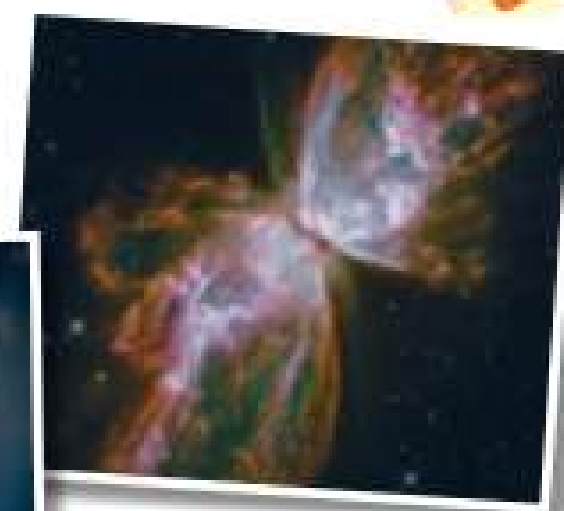
Зазирни в майстерню художника — подивися відео його майстер-класу.

Космічні фантазії



Розглянь фото туманностей, зроблені за допомогою космічного телескопа “Габбл”. Дай їм назви.

Намалюй дивовижі космосу акварельними фарбами по мокрому або іншою технікою.



Електронна музика



Послухай твір “**До сузір’їв**” сучасного композитора **Вангеліса** (справжнє ім’я — Евангеліс Одісеас Папатанасіу). Коли почуєш фрагменти, що зображують промінці світла, підніми руки і поворуши пальчиками.

Здається, що мелодія складається з двох шарів — один звучить голосніше, другий — тихіше. Спробуй зобразити їх фарбами: темним кольором на передньому плані і світлим — на дальньому.



Особливість музики, коли звучить кілька окремих рівноправних мелодій, називають **поліфонією** (від грецьких слів “полі” — багато і “фон” — звук) — багатоголоссям. Наче кілька людей одночасно розповідають про щось одне, але кожен по-своєму, не заважаючи іншим.

✱ Поміркуй, на яких музичних інструментах можна зіграти таку музику.

Таку музику називають **електронною** і створюють її за допомогою комп’ютерних музичних програм та електронних інструментів. Один з найпопулярніших — **синтезатор**.



Синтезатор можна сміливо назвати інструментом-оркестром, адже він може відтворювати звучання багатьох музичних інструментів, а також фантастичні звуки.

Музична пантоміма



Запишіть на дошці якомога більше “космічних” слів. Напишіть ці слова на папірцях і складіть до шапки/коробки. Об’єднайтеся в пари. Кожна пара має витягнути папірець зі словом і придумати до нього танцювальну або ритмічну композицію. А всі інші будуть уважними глядачами.

Та, що оживляє картини

Урок 47 • svitdovkola.org/art3/2025/47

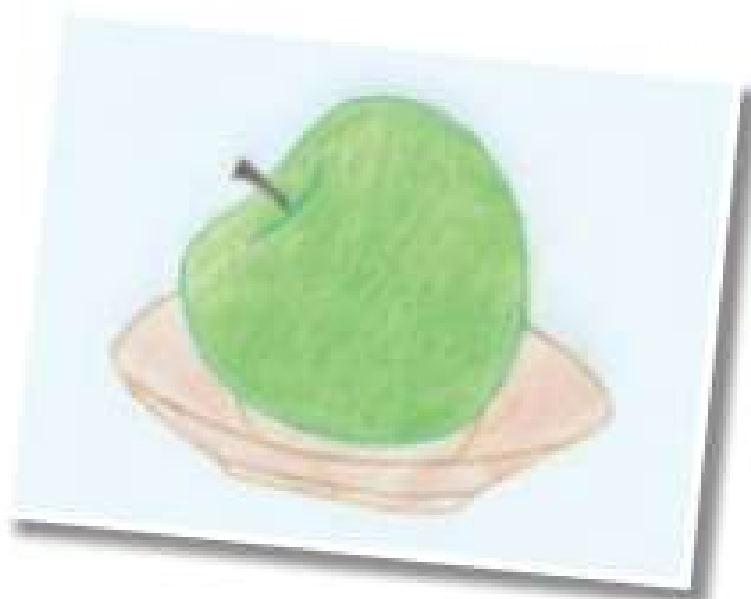


Коли дивишся на гарний натюрморт, так і хочеться скуштувати намальоване яблуко, вдихнути аромат квітів, розправити складки на скатертині... Чому на плоскому аркуші зображення видаються такими справжніми, об'ємними? Як це вдається?

Плаский аркуш — об'ємне зображення



Проведи дослідження. Поклади яблуко на тарілку, пригадай правила створення натюрморту й намалюй його.



★ Чому зображене яблуко здається пласким? Чого не вистачає?



Пошукай відповіді, розглянувши картину майстра — натюрморт **“Ваза на стільці” Поля Сезанна.**

- ★ Що відразу привертає увагу? А що можна побачити, лише уважно придивившись до картини?
- ★ Звідки падає світло?

Бачимо тіні на боках груш і яблук, у складках рушника.

Там, де потрапляє світло, колір предмета світліший, а частина, що в тіні, — темніша.



Домалюй свій натюрморт із яблуком, додавши тіні.

Танго з тінню



- 🎧 Відпочинь і послухай танго “**Кумпарсіта**” **Херардо Матоса Родрігеса**. Уяви, як сонячного дня ти неспішно гуляєш вулицями рідного міста або села. У тебе чудовий настрій і ти пританцьовуєш, а разом з тобою танцює твоя постійна партнерка — тінь.
- 👯 Нехай хтось із вас показує танцювальні рухи, а хтось намагається їх повторити. Потім поміняйтеся ролями.

Як подружитися з тінню



- 🔍 Проведи спостереження і перевір, чи завжди тінь предмета однакова і чи може вона зникнути зовсім.
- ✳️ Вибери освітлене сонцем місце і створи композицію для натюрмورتу. Які речі ти візьмеш? Як їх скомпонуєш? Як прикрасиш композицію?
- ✳️ Сфотографуй свій натюрморт, аби зафіксувати розташування та форму тіні.
- ✳️ Час від часу поглядай на композицію — упродовж доби світло падає по-різному, тож і тінь змінюється. Зроби серію світлин “Мандри тіні”.

Тінь — співавторка



- 🔍 Ілюстратору **Вінсенту Балю** допомагає творити... тінь. Митець спостерігає за тінями звичайних предметів і ручкою або олівцем перетворює їх на несподівані, часом кумедні зображення. А потім фотографує, створюючи дивовижні фотокартини.



- 👋 Поклади на стіл аркуш паперу, увімкни лампу. Став на папір різні предмети, повертай їх і розглядай тіні, що падають на аркуш. Фантазуй і домальовуй різні елементи до тіней, перетворюючи їх на рослини, тварин або казкових персонажів. Сфотографуй свої роботи й влаштуй із друзями фотовиставку.



Світло й тінь, день і ніч, повільно й швидко, гучно й тихо — ці контрасти доповнюють одне одного. Ви, мабуть, помічали, що, послухавши гучну музику, особливо цінуєш тишу. А після швидкого танцю хочеться посидіти тихенько.

Доберіть якомога більше музичних пар-протилежностей. Наприклад: високий звук і низький.

Мелодія та акомпанемент

Послухай п'єсу **Андрія Бєдного “Прогулянка”** та уяви почуте. Потім послухай, як звучать окремо мелодія та акомпанемент.



Мелодія — провідний голос, саме вона запам'ятовується нам, коли ми слухаємо або співаємо музичний твір. **Акомпанемент** — ритмічний супровід мелодії, завдяки йому вона стає яскравою, емоційною.

- ✱ Що головне — мелодія чи акомпанемент? Поясни свою думку.
- ✱ Пригадай, які інструменти частіше грають мелодію.

Акомпануємо

Заспівайте співаночку **“Моя тінь”** на слова **Володимира Нагорняка**. Додайте до мелодії акомпанемент на різних шумових інструментах.

- ✓ Ти за мною не ходи!
- ✓ Я — туди, й вона — туди...
- ✓ Я скачу, неначе кінь!
- ✓ А за мною біга... тінь.

1 партія				
2 партія				
3 партія				

Місячна доріжка



- 🎧 Послухай “**Місячну сонату**” **Людвіга ван Бетховена** та дай волю своїй фантазії: уяви гарні краєвиди або казкову пригоду.
- 🗣️ Перекажіть одне одному те, що уявляли, слухаючи музику. Чи є схожі моменти? Як музика вплинула на сюжет або картинку?

Зверни увагу, як музика поволі набирає силу, як змінюється звук і мелодія набуває нових відтінків.

- ✳️ Чи співзвучні музика й картина **Архипа Куїнджі**? Придивись, як художник зобразив місячну доріжку. Чому його називають майстром світла?



- ✳️ Пригадай, чи бачив/бачила ти місячну доріжку. Чим вона приваблює погляд?
- ✳️ Як змінюється гучність музики? Чи нагадує це тремтіння місячної доріжки на хвилях?

Архип Куїнджі. Риболовля на Чорному морі

Щоб описати гучність музики, вживають італійські слова **форте** (голосно) та **піано** (тихо). Ці слова відкривають таємницю назви одного з найпопулярніших музичних інструментів. На відміну від свого попередника, клавесина, фортепіано дає змогу музиканту грати з різною гучністю.



Фортепіано

Клавесин

- 👏 Виконай співаночку “Моя тінь”, поступово змінюючи гучність від форте до піано, а потім навпаки.
- 📖 Вивчіть пісню “**Вийди, вийди, сонечко**” (“Пісенник”, с. 123). Чим вона схожа на народну веснянку, а чим відрізняється?



Завдяки творам мистецтва ми можемо зізнатися, який вигляд мали люди в часи, коли ще не винайшли фотографію.



Поміркуйте, у чому цінність намальованого портрета в часи, коли вже можна зробити фото.

І художник, і модель



Розглянь картину. Чи впізнаєш ти людину, зображену на ній? А хто автор картини? Це одна й та сама людина!

Деякі художники й художниці зображували самі себе — створювали **автопортрети**. Тож у нас є можливість побачити їх їхніми ж очима.



Тарас Шевченко. Автопортрет



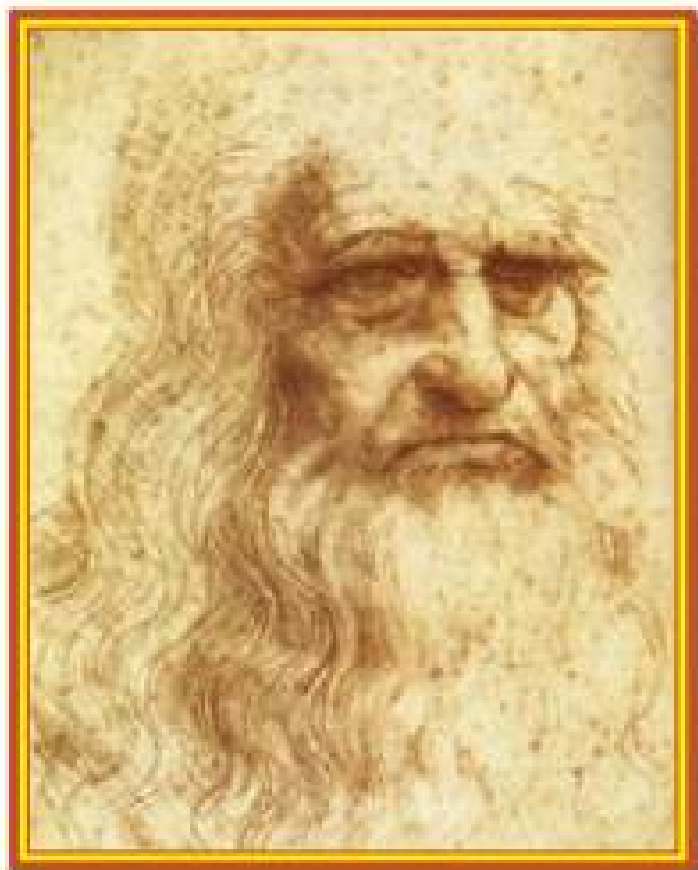
Зображення створене так майстерно, що ми не бачимо окремих мазків пензля.

Уважний жвавий погляд приваблює і заворожує.

- ✱ На що ти насамперед звертаєш увагу, коли дивишся на автопортрет Кобзаря?
- ✱ Який настрій у Тараса Шевченка на картині?
- ✱ Знайди інші його портрети. Яким він зображений на них?
- ✱ Розкажи про Кобзаря, дивлячись на його автопортрет. Яким він був?



Розглянь автопортрети інших митців.



Леонардо да Вінчі.
Автопортрет



Фріда Кало. Автопортрет
з мавпочкою
та папужкою



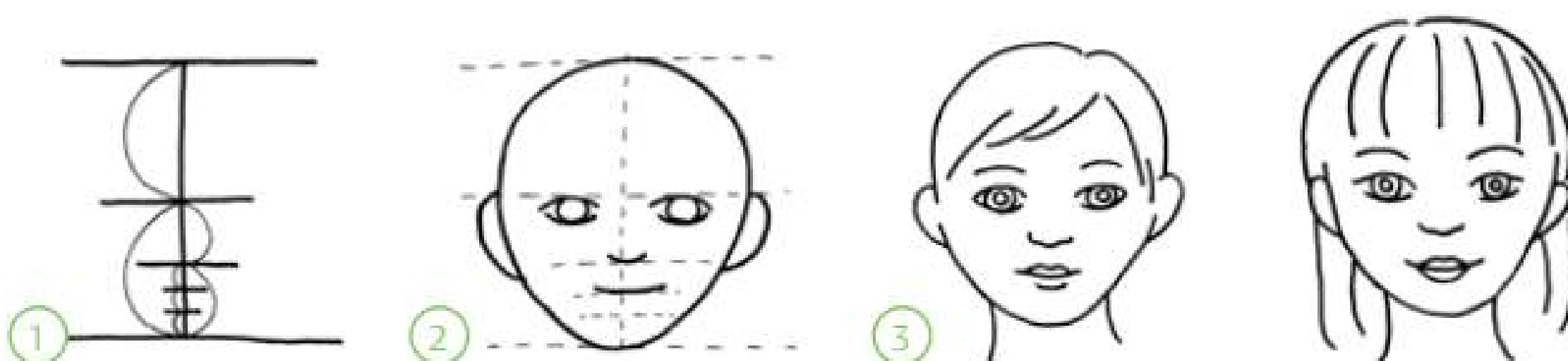
Вінсент ван Гог.
Автопортрет
у солом'яному капелюсі

- ✱ Спробуй описати характер цих особистостей за їхніми автопортретами. Перевір свої здогадки.
- ✱ Як гадаєш, чому художники малювали автопортрети?

Малюю автопортрет



Намалюй автопортрет. Який предмет може тобі допомогти в цьому? Скористайся схемою.



- ✱ Зверни увагу на пропорції дитячого обличчя. Відстань від маківки до очей приблизно дорівнює відстані від очей до підборіддя. Кінчик носа розташований посередині між очима й підборіддям. А відстань від носа до лінії губ — удвічі менша, ніж відстань від губ до підборіддя.
- ✱ Зроби підпис до картини. Що там має бути зазначено?



Влаштуйте в класі виставку автопортретів. Підготуйте запрошення для гостей.

Весну закликаймо!

Урок 50 • svitdovkola.org/art3/2025/50



Весна збадьорює та надихає. Коли похмурі кольори зимового неба змінюються на ясні блакитні, хочеться співати й танцювати, радіти життю й дарувати радість іншим!



Згадайте, які весняні зміни ви бачили або чули в мистецьких творах. Як весна впливає на митців? А на вас?

Веснянки



Послухай **“Веснянку”** у виконанні сучасного дуету **“B&B project”** (Bandura and Button accordion). Рухайся під музику.



Дует “B&B project” поєднує фольклор та електронну музику. Музиканти окремо записують акомпанемент на електронних інструментах, а потім грають на бандурі та баяні під фонограму.

- ✱ Які відомі українські народні мелодії можна впізнати в цій музиці?
- ✱ Який музичний інструмент веде мелодію? Який грає акомпанемент? Чи почули ви в композиції ударні?
- ✱ Навіщо сучасні музиканти грають давні композиції? Чому змінюють їх?



Пригадайте слова пісні **“Подільночка”** та заспівайте її, рухаючись відповідно.

- ✱ Чи схожий ваш танець на той, що зображений на картині Романа і Надії Федин?
- ✱ Чи можна порівняти дівчинку-подільночку із зернятком?



Подивись відеозапис хореографічної композиції **“Подільночка”** у виконанні артистів Національного заслуженого академічного ансамблю танцю імені Павла Вірського.

- ✱ Про що розповіли танцюристи?



Роман і Надія Федини.
Веснянки

Диво-квіточка



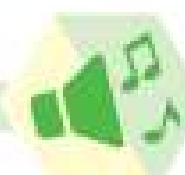
 Роздивися ніжну картину **Дональда Золана**.

- ✱ Який настрій у малят?
- ✱ Як вони розглядають квіточки?
- ✱ Від чого вони захищають їх долоньками?
- ✱ Чому ми так радіємо першим квітам?
- ✱ Чи можна вважати перші квіточки дивом? Чому?
- ✱ Як потрібно ставитися до квітів? Чому?



 Уяви, про що можуть розмовляти діти на картині Дональда Золана. Розкажи за картиною весняну історію.

Музична історія



 Послухай чотири п'єси **Василя Барвінського** з циклу “**Дитячі п'єси**”. Подивися на картинки й поміркуй, про що саме може розповідати кожний твір.



- ✱ Який настрій музики? Що ти уявляєш слухаючи?
- ✱ Музика якої п'єси нагадує тобі відому українську закличку? Заспівай її.
- ✱ На якому музичному інструменті виконують п'єси?
- ✱ Які шумові інструменти ти б додав / додала, щоби якнайкраще підкреслити їхній зміст?
- ✱ Розкажи за п'єсами історію. Покажи її рухами.



- ✱ Чи може ця історія бути продовженням попередньої — про диво-квіточку?



Улаштуйте в класі віночок весняних історій. Будьте взаємоввічливими. Відзначте знахідки одне одного. Разом порадійте успіхам.

Обличчя міста



Урок 51 • svitdovkola.org/art3/2025/51



Кажуть, що архітектура — це застигла музика. Щоб її “почути”, треба вміти спостерігати, фантазувати, відчувати ритм міста. Прислухайтесь до звуків навколо. Подивіться на будинки. Як вони можуть звучати?

 Згадайте гарні будівлі вашого міста / селища. Чим вони особливі?

Упізнай епоху



 Розглянь будинки, розташовані в різних куточках України. Вони були побудовані в різні часи.



Торгово-офісний центр “Парус”,
Київ, 21 ст.



Будинок зі шпилем,
Харків, 20 ст.



Олеський замок,
Львівська
область, 14 ст.

- ✱ Які особливості архітектурного мистецтва сучасності та минулих століть ти помітив / помітила?
- ✱ Як ти гадаєш, які будинки слід вважати пам'ятками архітектури?

 Послухай два варіанти виконання **“Вальсу № 7” Фридерика Шопена**. Коли вальс звучить так, як написав композитор (оригінальне виконання), а коли ми чуємо його сучасну обробку?

- ✱ Уяви танець під цю музику. Він буде народним чи класичним?

Архітектурні вигадки з усіх усюд



- 🔍 Розглянь диво-будинки різних країн. Опиши їх.



Кубічні будинки, Роттердам, Нідерланди



Дім, що танцює, Прага, Чехія



Перевернутий будинок, Шимбарк, Польща

Будинок-кошик, Ньюарк, США



- ★ Як ти гадаєш, які ці будинки всередині?
- ★ Як можна здогадатися про висоту будинків?
- ★ Які споруди будувати легше: звичайні чи оригінальні? Чому?

Макет міста



- 👤 Уяви себе архітектором / архітекторкою і створи макет будинку з доступних матеріалів (коробок, упаковок від соків тощо). Для оздоблення скористайся кольоровим папером, паличками тощо.

- 🏡 Об'єднайте ваші макети в проєкт міста. Стежте за тим, щоби будинки, розташовані поряд, гармонійно поєднувалися.

- ★ Як ви назвете вулиці? А місто?
- ★ Домовтеся, що кожен із вас розповість про створене місто. Презентуйте ваш проєкт батькам та учням інших класів.





Музика лунає скрізь: на площі грають вуличні музиканти, тихенько звучить пісня з колонки в магазині, хтось поряд тихенько підспівує. Зачувши улюблену мелодію, кожен усміхається й стає щасливішим. Чи не так?



Згадайте, у яких несподіваних місцях ви чули музику або зустрічали музикантів. Яке це справило на вас враження? Які твори лунали?

Скрипаль на даху



Якщо, гуляючи головною вулицею Харкова, поглянути вгору, то на одній із будівель можна побачити бронзову фігуру скрипаля, який натхненно грає. Її створив скульптор **Сейфаддін Гурбанов**.



Положення рук, ніг і голови музиканта такі реалістичні, що здається, ніби він живий.

Пам'ятник присвячений людям творчих професій. Він символізує неймовірну фантазію митців, яка підносить над повсякденням, дає змогу бачити незвичайне у звичайному.

- ✱ Роздивися скульптуру. Чим вона тебе вразила?
- ✱ Уяви, що відчуває музикант. Опиши його стан.
- ✱ Як гадаєш, чому митець розташував скульптуру на даху?
- ✱ Пофантазуй, яку музику грає скрипаль.



Пригадай, які твори у виконанні скрипалів і скрипальок ти вже чув / чула. Як упізнати звук скрипки?



Уяви концерт, на якому виступає скрипаль С. Гурбанова. Чим особливий цей концерт? Добери до нього репертуар.



Влаштуйте уявний концерт. Оголошуйте номери, слухайте музику та давайте волю уяві. Який виступ вам сподобався найбільше? Чому?

Вечірня пісня

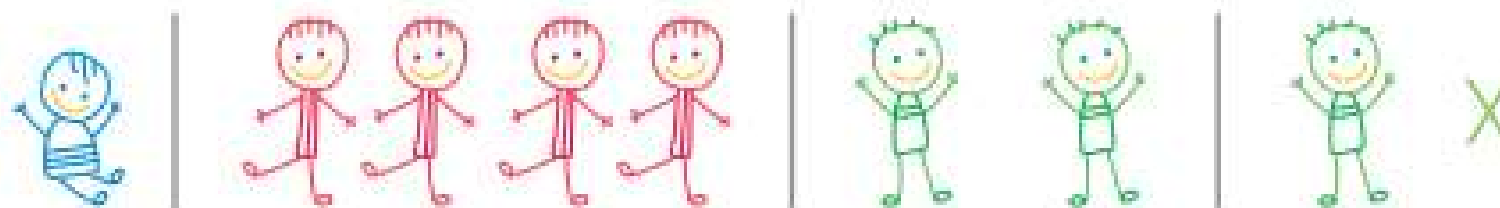


▶ Послухай “**Вечірню пісню**” Кирила Стеценка. Обробку твору для фортепіано й скрипки зробив його син Вадим Стеценко, а виконує — онук Кирило Стеценко.



- ✱ Опиши музику. Який у неї настрій? У які моменти тобі хотілося б її слухати?
- ✱ Як хочеться рухатися під музику? Покажи руками. А тепер удай, що граєш на музичному інструменті.
- ✱ Чому композитор назвав твір “Вечірня пісня”?
- ✱ Які схожі музичні твори ти знаєш? Як їх називають?

✎ Зіграй ритмічний ланцюжок як вечірню пісню. Як він має звучати: тихо чи голосно, бадьоро чи ніжно?



✎ Доберіть шумові інструменти та виконайте ритм з однокласниками й однокласницями.

Музика, що не старіє



🔍 Пригадай відомі тобі народні пісні та співаночки.

- ✱ Чи любиш ти слухати й виконувати такі твори? Чому?
- ✱ Згадай, які народні твори ти слухав / слухала в сучасній обробці.
- ✱ Чому музиканти не лише вигадують нове, а й часто грають ті твори, що були створені століття тому?
- ✱ Чи не застаріває музика?

▶ Послухай композицію на тему української народної пісні “**Діду мій, дударіку!**” в обробці та виконанні Кирила Стеценка (онук).

- ✱ Що тебе здивувало в цьому виконанні? Як воно називається?
- ✱ Слухаючи твір ще раз, підспівуй, при-тупуй, акомпануй на шумовому інструменті або підтанцювай.



Кирило Стеценко (онук)
з гонькою Ксенією

Забітали в гості квіти



Уроки 53-54 • svitdovkola.org/art3/2025/53



Ось і квітень на порозі. Усю зиму квіти готувалися до зустрічі з нами – набиралися сил, чепурилися, добирали ви-тончені сукні-пелюстки. Запросімо їх до нас на гостину.



Уявіть і відтворіть розмову квітів, які стоять у вашій класній кімнаті. Чи подобається їм нова оселя? Що їх найбільше зацікавило?

Сонце в букеті



Роздивися натюрморт сучасного художника **Олександра Єня**. Які квіти зображено?



За допомогою тіней та відтінків художник майстерно зобразив сонячні промінці, які струменять у квітах та роблять картину святковою і радісною.

- ✱ Які почуття викликає в тебе ця картина?
- ✱ Які барви та їх відтінки використав художник?
- ✱ Про що ці квіти можуть розмовляти?
- ✱ Як гадаєш, чи сумують вони за подружками?

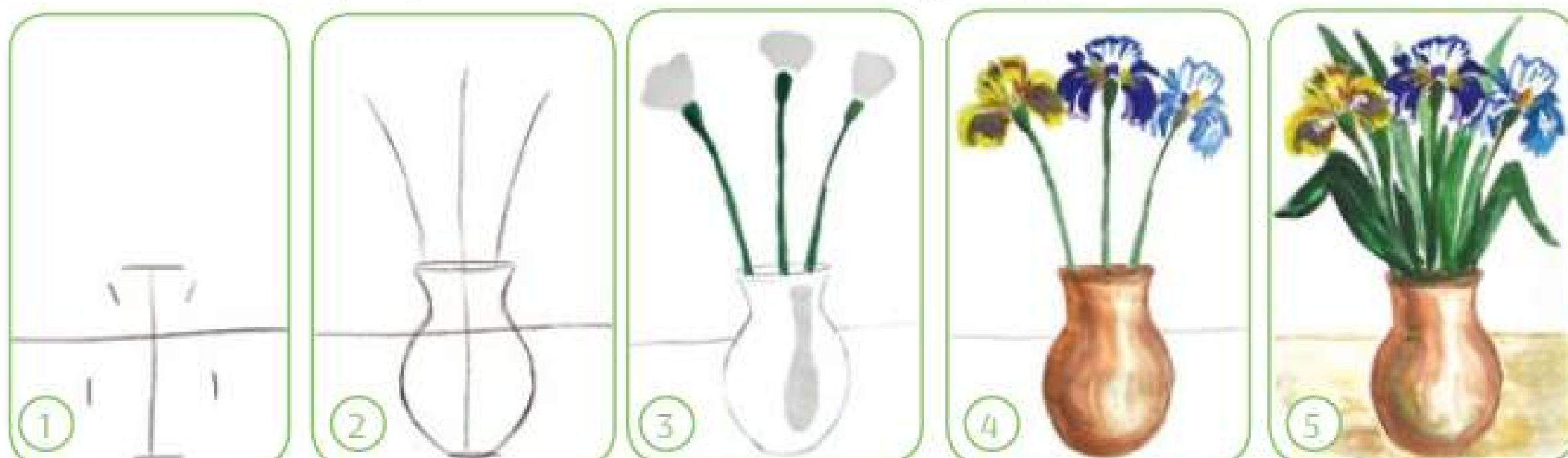


Чи будь-які квіти можна гарно поєднати в букеті? Поясни на прикладах.

Весняні квіти



Намалюй натюрморт із весняними квітами, скориставшись схемою.



Бал квітів



Уявіть і влаштуйте в класі бал весняних квітів.

- Які танці зазвичай виконують на балах? Доберіть кілька композицій.
- Поміркуй, якою квіточкою ти хочеш бути. Виготов відповідний наголівник. Продумай, який одяг найкраще пасуватиме до образу квітки. Уяви, як твоя квітка рухатиметься, який у неї буде голос.
- Покажіть, як квіти радо вітають одне одного, розмовляють, роблять компліменти та разом танцюють.

Послухай **“Дитячий полонез-мазурку” Людвіга Мінкуса**. Подивись, як виконують ці танці. Розучи кілька рухів одного з них.

- Проплескай ритм музики. Як рухи ніг повторюють його?



Полонез

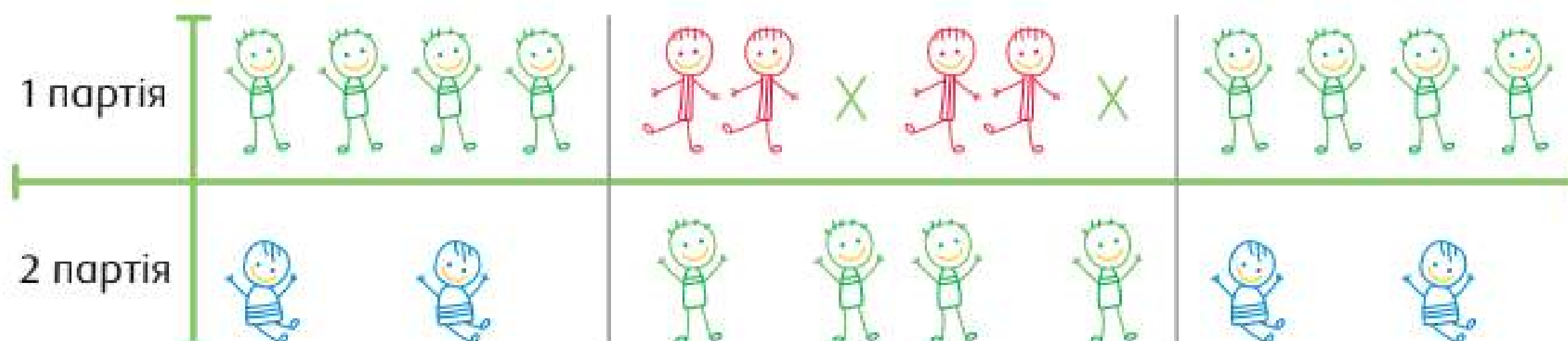
Мазурка



Ритмики танцюють



Підготуйтеся заграти ритмічну композицію разом. Спочатку нехай кожен проплескає по черзі обидві партії і проспівас, називаючи імена ритмиків. Потім об'єднайтеся у дві групи й виконайте свої партії разом.



Настрій фарбами і звуками



Урок 55 • svitdovkola.org/art3/2025/55



Сонячні промінці лагідно зігрівають землю, жартівливо виграють на листі дерев і пелюстках квітів. Весна дарує всім особливий настрій. А художники вміють перенести його на картини.



Поміркуйте, як можна зобразити настрій на полотні.

Прогулянка садом



Розглянь картину **“Фруктовий сад навесні” Клода Моне**. Свого часу твори цього художника змінили світ живопису.



Майже весь простір займає весняний сад. Людина не є головною, вона наче розчиняється в природі.



Зображення складається з малих кольорових цяток.

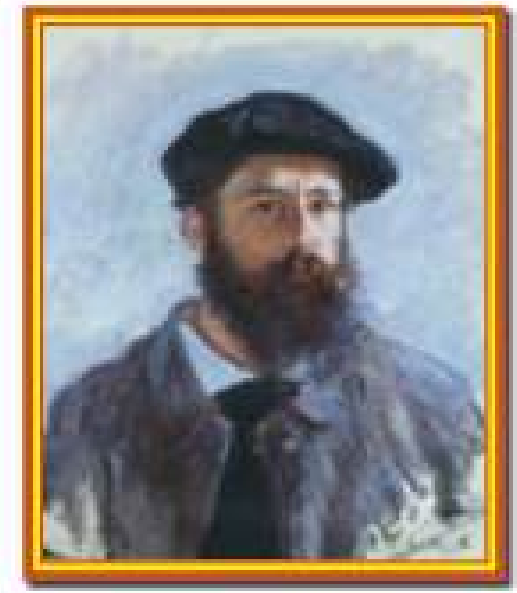
Художник не змішував фарби на палітрі, як це було заведено в ті часи, а розраховував, що елементи “складуться” в одне ціле в уяві глядача.



Уяви себе в картині. Зроби кілька кроків по м'якій траві, відчуй запах квітучого саду, тепло сонячних промінців. Обережно нахили гілочку й торкнися ніжних пелюсток. Роздивися навколо...

- ★ Опиши сад. Який він? Які аромати там вирують? Що чутно?
- ★ Порівняй цю картину з осіннім пейзажем Ю. Обертаса (с. 30). Які принципові відмінності можна помітити в стилі зображення?

Якщо до середини 19 століття митці прагнули досягти реалістичності, то з того часу стало важливіше поділитися враженнями, настроєм моменту. Цей переворот у світі мистецтва зробили французькі художники. Такий напрям дістав назву **імпресіонізм** (від французького слова “impression” — враження).



Клод Моне.
Автопортрет

Клод Моне. Поле маків



Художники-імпресіоністи прагнули відобразити світ у його рухливості й мінливості. Тому не промальовували дрібних деталей, а відтворювали найсуттєвіше, працювали з барвами.

Імпресіонізм у музиці



Композитор і піаніст **Моріс Равель** писав музику, використовуючи ті самі ідеї, що й Клод Моне. Послухай його твір “**Човен посеред океану**”. Слухаючи, опиши океан та настрій людей у човні.

- ✱ Які незвичайні прийоми використав композитор? Чи змінюється ритм у творі? Як гадаєш, які події відтворює музика?

Весна, як вона є



Погожого дня не втрач нагоди помилуватися весняними пейзажами й намалювати їх з натури.

- ✱ Підготуй картонну підставку (планшет) і прикріпи до неї затискачами аркуш паперу. Візьми те, чим малюватимеш: крейдочки, олівці або фарби, пензлі, баночки з водою.
- ✱ Вийди в парк, роззирнися довкола, обери куточок природи, який хочеш намалювати. Склади з пальців рамку та знайди найвдаліший “кадр”.
- ✱ Малюючи, звертай увагу на те, які кольори переважають. Не прагни точно зобразити форму, а намагайся передати настрій.



Весна танцює вальс



Урок 56 • svitdovkola.org/art3/2025/56



Коли лине ніжна мелодія вальсу, неможливо не закружляти під неї! Спільні граційні й ритмічні рухи під музику дарують радість, допомагають позбутися втоми й почуватися впевненіше. Тож не стримуйте себе, танцюйте разом із весною.

 Чи часто ви танцюєте просто для задоволення? Яку музику обираєте?

Танець у радість



 Подивись відео виконання вальсу під **“Весняні голоси”** композитора, скрипаля й диригента **Йоганна Штрауса-молодшого**. Пригадай основний рух цього танцю і виконай його під музику.

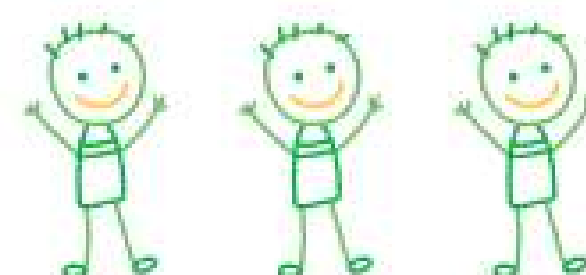


Лаура В'єсс

- * Чи змінилися в тебе настрої і самопочуття після танцю? Як саме?
- * Художниця втілила в картині основний рух вальсу. Що допомогло їй це зробити?
- * Уяви, що змалював композитор: весняний вітерець, трелі пташок, шелест листочків, кружляння метеликів...
- * Які музичні інструменти допомогли передати весняні звуки?

Вальс називають королем танців, адже він уже понад 200 років не втрачає популярності. Перш ніж потрапити до королівських палаців і стати неодмінною частиною балів, він був улюбленим танцем австрійських і німецьких селян. Його назва походить від німецького слова “walzen”, що в перекладі означає “кружляти”.

У цього танцю особливий упізнаваний ритм. Часто ті, хто танцюють, лічать уголос “раз-два-три”, щоб рухатися в такт.



▶ Послухай вальс “Весняні голоси” у виконанні оперної співачки **Хан Нгок**.



- ✱ Як ти гадаєш, про що співає виконавиця?
- ✱ Яке виконання вальсу тобі сподобалося найбільше? Як ти переконаєш учнів іншого класу послухати чи подивитися саме його?

Голос співачки так гармонійно поєднується з музикою, що здається, ніби додався ще один музичний інструмент.

Один, два, три

▶ Подивися відео та вивчи слова й рухи співаночки “**Вальсу-вало совеня**” сучасної співачки **Росави**.

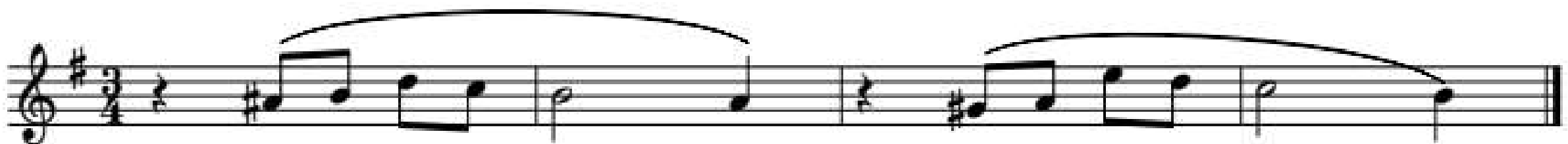


- ✱ Що тобі легше запам'ятати: мелодію, слова чи рухи?
- ✱ Як переконатися, що ця співаночка — вальс?
Тупай ногою ритм “один, два, три” та співай мелодію.

▶ Послухай “**Примхливий вальс**” **Олександра Іванька**. Де звучить лише мелодія, а де мелодія з акомпанементом?



🔍 Роздивися нотний запис уривка з цього твору.



- ✱ Скільки нот у кожному такті? Якої вони тривалості?
- ✱ Зобрази цей ритм ритмиками. Скільки ритмиків “Ті” поміститься в одному такті вальсу? А ритмиків “Та”?
- ✱ Поміркуй, чим схожі всі такти. Де в нотах записане число “3”? Що воно означає?
- ✱ Які знаки в нотному записі тобі не зрозумілі? Як ти можеш дізнатися їх значення?

👏 Запиши ритмиками свою вальсову музичну фразу на чотири такти та проплескай її. Потім запропонуй іншим дітям виконати її — можна наспівати, проплескати або зіграти на шумових інструментах соло, дуєтом, тріо. Що ти відчуваєш, коли виконують твій твір?

📖 Цього місяця вивчіть пісню “**Кульбабка**” (“Пісенник”, с. 124).

Веселкові бризки



Урок 57 • svitdovkola.org/art3/2025/57



Що найприємніше малювати? Звісно те, що любиш! Адже саме до об'єкта своїх захоплень ти придивляєшся найпильніше. Буває, що в одного художника — сотні картин на одну тему. І всі різні!



Поговоріть про свої захоплення, які могли б стати темою для серії картин.

Мокрі песики



Розглянь картини сучасної художниці **Айріс Скотт**. Вона зображує собак різних порід, розмірів, кольорів, і всі вони струшують із себе воду, та ще й так, що бризки летять на всі боки.

Лише уяви собі — ці майстерні картини намальовані не пензлем, а пальцями! Художниця використовує олійні фарби й завжди працює в рукавичках.



Крапельки на картинах виграють на сонці різними кольорами, немов веселка.

- * Який настрій у тваринок? Чому? Які клички їм пасують?
- * Що допомогло художниці передати рух?

Твори мистецтва, що зображують тварин, називають **аніمالістичними**.

Сонячна прогулянка



Послухай п'єсу сучасного композитора **Юрія Зубая**, уявляючи весняну прогулянку з другом-песиком.

- * Куди ви пішли гуляти? Який у вас настрій? Яка погода?
- * Що робить песик? Який він?
- * Який темп музики? Чому саме такий?
- * Послухай уважно. На якому музичному інструменті виконують п'єсу? Чи один виконавець грає?



Передати характер

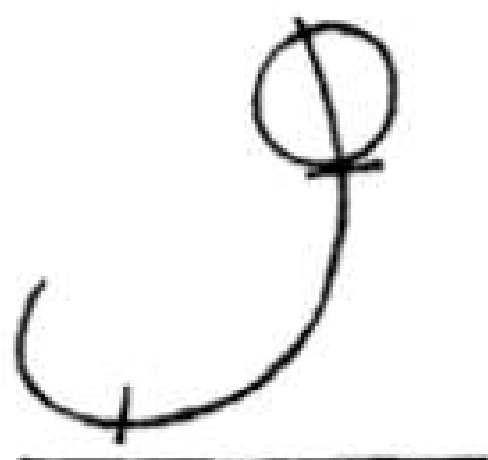


Розглянь зображення різних песиків і приготуйся намалювати собаку, який тобі до вподоби.



Не намагайся перемалювати зображення з підручника! Експериментуй і не бійся помилок. Немає єдино правильних зразків і схем для всіх художників. Кожен шукає власний стиль, долає творчі сумніви. Якщо те, що намальоване, не подобається тобі, спробуй іще раз.

- * Згадай або придумай песика, якого хочеш намалювати. Якої він породи? Яка в нього форма тіла, голови, вушок? Яке хутро: довге чи коротке? Якого воно кольору?
- * Що робитиме песик? Який у нього настрій? Як можна показати це?
- * Яке тло ти обереш?



①



②



③



④

- * Не берися одразу малювати начисто. Зроби кілька ескізів, пошукай вдалі пози тваринки. Ескізи не треба завершувати, вони лишаються спробами. А для завершення обери найвдаліший варіант. Звертайся за порадами до вчителя, однокласників та однокласниць.

Карнавал тварин

Урок 58 • svitdovkola.org/art3/2025/58



Грайлива, як кошеня. Вайлуватий, наче ведмідь. Граційні, мов антилопи. У всіх тварин є характерні рухи, темп, ритм. Цікаво, чи впізнаєш ти їх у музиці?



Пограйте у відому гру “Крокодил”: нехай хтось із вас показує рухами якусь тваринку, а інші — відгадують.

Музичні тваринки



Послухай частини “**Королівський марш лева**”, “**Антилопи**”, “**Черепаха**” сюїти “**Карнавал тварин**”, яку написав **Каміль Сен-Санс**.

- ✱ Яку із тварин яка композиція зображує? Поясни свою відповідь.
- ✱ У якому з творів можна почути повільні кроки важких лап і хиже рикання? Яка композиція неспішна й повільна? А яка — стрімка?
- ✱ Який твір виконаний на фортепіано? У якому чутно скрипки та акомпанемент фортепіано?
- ✱ Який із цих творів можна назвати маршем? Чому?
- ✱ Послухайте твори ще раз, рухаючись під музику.

Цю сюїту Каміль Сен-Санс замислив як сюрприз для концерту друзів і вважав лише музичним жартом. Проте слухачам цей твір так припав до душі, що й донині часто лунає в концертних залах.

Сюїту виконує невеликий камерний ансамбль у складі флейти, кларнета, челести, ксилофона, двох фортепіано, двох скрипок, альту, віолончелі та контрабаса. “Карнавал тварин” складається з чотирнадцяти частин, присвячених різним тваринам, зокрема леву, слону, лебедю, курам тощо.



Поміркуйте, які ще тварини можуть бути представлені в сюїті “Карнавал тварин”. За якими ознаками композитор їх обирав? Перевірте свої припущення.

Тварини в скульптурі



Розглянь скульптури. Які риси тварин краще вдалося показати в музиці, а які — у скульптурах?



Фріц Бен.
Антилопа, що йде,
Любек, Німеччина



Яніс Барґа. Черепаха,
Юрмала, Латвія



Кам'яний лев у соборі
Святого Лаврентія,
Генуя, Італія

Гра-плескання



Пограйте у гру, промовляючи слова пісеньки **“Черепаха Аха”** (слова і музика **Ганни Чубач**) проплескуючи на кожен рядок, як показано на фото.

- ✓ Черепаха Аха-аха
- ✓ У воді сиділа-іла,
- ✓ Черепаха Аха
- ✓ Свої ніжки мила-ила.
- ✓ Крокодили-или-или
- ✓ Пропливали-али-али,
- ✓ Черепаху Аху
- ✓ Налякали-али-али...
- ✓ Черепаха Аха-аха
- ✓ На камінчик сіла-іла,
- ✓ Черепаха Аха
- ✓ Перелякано тремтіла.
- ✓ Ну, а потім-отім-отім
- ✓ Піднялась на крила-ила
- ✓ І за хмари-ари
- ✓ Полетіла-іла-іла.



Картини та їх копії



Урок 59 • svitdovkola.org/art3/2025/59



Деякі картини з'являються на світ доволі незвичним способом. Наприклад – гравюри.

❓ Чи можна створити дві однакові картини? Проведи дослід: намалюй кошеня, а потім спробуй ще раз зобразити те саме. Чи вдалося створити ідентичні (тобто абсолютно однакові) зображення?

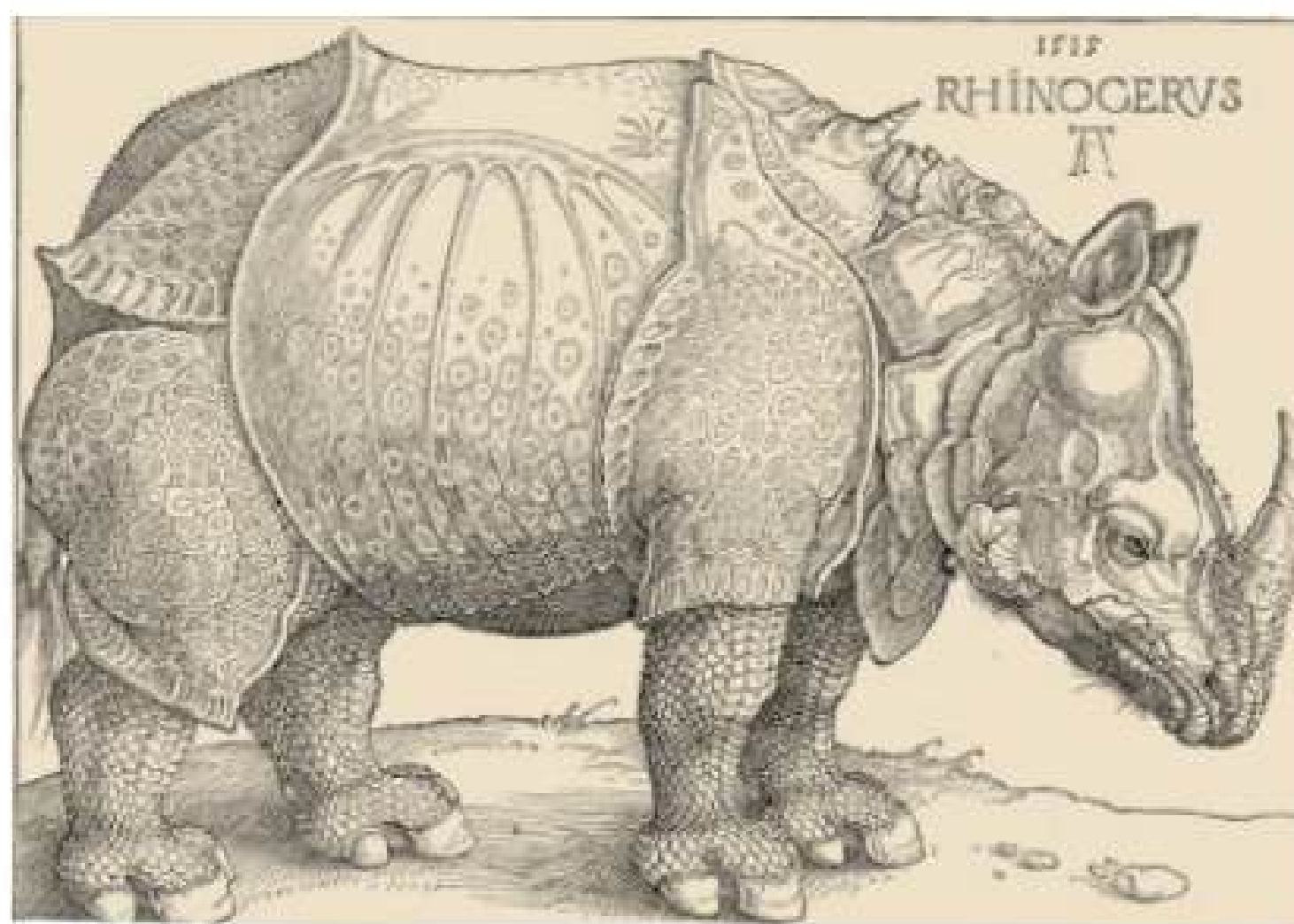
Мистецтво копіювання



Наприкінці 14 ст. художники придумали особливий вид графічного мистецтва — **гравюру** — створення зображень шляхом відтиску від рельєфних поверхонь.

Спочатку малюнок вирізьблюють на дошці-основі, потім її вкривають фарбою або тушшю і притискають до паперу чи полотна. Таким способом можна отримувати одразу декілька однакових зображень.

❓ Розгляньте гравюри, створені в різні часи.



Яків Гніздовський.
Кіт

Альбрехт Дюрер.
Носоріг

Коли розумієш, що ці графічні зображення не просто намальовані олівцем, а вирізьблені на твердій основі, то ще більше дивиєшся майстерності автора.

Кольорові гравюри



З часом художники-гравери навчилися створювати кольорові гравюри. Ознайомся з роботами сучасного майстра **Хао Бої**.



Подивися відео про те, як створюють гравюри нині.

Створюємо гравюри



Зроби гравюру, скориставшись підказками.

- Придумай цікавий сюжет малюнка. Візьми олівець чи ручку й нанеси зображення на пінопластову пластину, продавляючи луночки.
- Поклади пластину на підкладку і валиком нанеси гуаш на її поверхню так, щоб фарба не потрапила в луночки.
- Візьми чистий альбомний аркуш і приклади його до пластини — швидко, доки та не висохла. Щільно притисни. Гравюра готова!
- Ти можеш помити пластину, нанести на неї гуаш іншого кольору і повторити друк. І так багато разів.



Створюючи гравюру, досліджуй.

- Як треба накладати фарбу — швидко чи не поспішаючи? Чому?
- Яким буде відбиток, якщо нанести забагато гуаші? А якщо замало?
- На скільки якісних відбитків вистачає одного нанесення фарби?

Музика дощу



Урок 60 • svitdovkola.org/art3/2025/60



Сонячний весняний день, хмаринки летять високо в небі. Але раптом з'являється темна, наче замурзана, хмара й ховає сонце. Починається злива. Дощ може гратувати, а може й надихати!



Хай кожен у групі опише дощ, який йому /їй запам'ятався. Якої пори року це було, у який час доби? Яке було небо? Як падали краплі? Скільки тривав дощ? Чим іще він запам'ятався?

Дощові картини



Послухай аудіозаписи шуму дощу і добери відповідне звучання до цих картин. Хто з митців передав настрій дощу, а хто реалістично змалював це природне явище?



Емі Джакомеллі. Дощ



Джоана Блер. Весняний дощ



Ізабела Кшишковська. Весняний дощ



Олег Рижков. Весняний дощ



Пісня про дощ



▶ Послухай пісню “**Краплі дощу падають на мене**” (слова **Гела Девіда**, музика **Берта Бакарака**). Уяви, що дощить, а ти йдеш під парасолькою, пританцьовуєш. Покажи, як саме.

- ✱ Пофантазуй, про що саме співає виконавець.
- ✱ Увімкни фонограму мінус і підспівуй без слів. Чи подобається тобі таке виконання? Чи можеш вигадати кілька варіантів вокалу?
- ✱ Який музичний інструмент передає шум дощу?



👤 Виберіть музичні інструменти, щоб відтворити шум дощу, дзвінки голоси краплинок. Влаштуйте оркестр та створіть свою дощову музику.

▶ Подивись відео, як танцює вода, зустрічаючись із крапелькою. Розкажи, що саме тебе здивувало. Проведи аналогічний дослід.

Невеличка закличка



📖 Які народні заклички ти можеш пригадати? Коли їх наспівували?

👏 Проспівай по нотах співаночку “**Тільки не на мене**” на слова **Ростислава Бучка**.

- ✓ Крапай, дощину, на хату,
- ✓ На траву зелену,
- ✓ На ялинку волохату,
- ✓ Тільки не на мене.



👧 Перетворіть співаночку на гру-плескання, придумавши власні рухи. Навчіть грати у неї інших дітей.

🔍 Допиши музичну рівність на окремому аркуші. Чи тільки один варіант можливий? Чому?

$$\text{♪} + \text{♪} = ?$$

Несподівані поєднання



Уроки 61-62 • svitdovkola.org/art3/2025/61

Завдяки новітнім технологіям, сучасні митці й мисткині можуть створювати дивовижні шедеври з фантастичними поєднаннями.

Смачні пейзажі



Розглянь “їстівні” фотопейзажі **Карла Ворнера**.



Деякі продукти харчування дуже подібні до елементів ландшафтів.



- ✳ Уважно роздивися зображення та знайди на них знайомі продукти. У яких стравах їх використовують?
- ✳ Які “на смак” ці пейзажі?
- ✳ Які пригоди можуть трапитися в таких диво-країнах?



Подивися відео, як фотограф створює свої роботи в сучасному жанрі фотомистецтва — **фудскейпі**.

Фотопроект



Пошукай цікаві ракурси об'єктів для фото. Наприклад, можеш поставити в травичку маленьку іграшку і сфотографувати її зблизька (використай режим макрозйомки): здаватиметься, що вона стоїть у джунглях.



Марш оплесками



Слухаючи живу музику на концерті, глядачі отримують неймовірні враження, почуваються причетними до виконання творів. Без слухачів у музикантів зовсім іншої настрій. Пригадай і розкажи, як ти підтримуєш друзів, коли вони виступають.



Подивися відео виконання **“Маршу Радецького”** Йоганна Штрауса-старшого Віденським філармонічним оркестром.

- ✱ Як глядачі у залі стали частиною оркестру?
- ✱ Уяви себе на концерті. Уважно дивись на рухи диригента і плескай так, як він показує. Як диригент керує залом?
- ✱ Добери прикметники, щоб описати марш. Який він?
- ✱ Пригадай, які марші ти слухав / слухала цього року. Чим цей марш відрізняється від решти?



Створіть аплодисментами акомпанемент до **“Маршу Радецького”**.

- ✱ Хто плескатиме в долоні, а хто диригуватиме оркестром?
- ✱ Які рухи допоможуть керувати оркестром найточніше?
- ✱ Чи однаково звучить оркестр із різними диригентами? Чому?
- ✱ Хто виявився найвправнішим диригентом? Як ви це визначили?

Створюємо музичний інструмент



Зробіть із пластикових пляшок шумові інструменти.

- ✱ Що ще вам знадобиться? Які наповнювачі можуть утворювати голосні, дзвінкі звуки, а які — тихі? Як змінюється звук залежно від кількості наповнювача у пляшці?
- ✱ Презентуйте свої інструменти в класі. Опишіть їхні звуки. Покрокуйте під супровід інструментів. Змінюйте темп і гучність звучання. Що легше змінювати? Чому?



Казки, що оживають

Урок 63 • svitdovkola.org/art3/2025/63



Сучасний вид мистецтва, який так люблять діти – анімація, тобто створення мультфільмів. Не сумніваюся, ти на них добре знаєшся. А спробуймо створити їх власноруч!



Розкажіть одне одному про свої улюблені мультфільми. Поясніть, чим вони вам сподобалися.

Мультфільм про Україну



Подивися серію анімаційного серіалу **“Моя країна — Україна”**.



У цьому мультсеріалі показані реальні ландшафти, міста й села України.



Усі ляльки та декорації створені з пластиліну.



26 серій анімаційного серіалу були створені у 2009–2010 роках на студії “Новаторфільм” колективом з 200 осіб: художників, операторів, монтажерів. У кожній серії головні персонажі — кіт Воркіт і казкар — подорожують різними куточками України та дізнаються цікаві історії про них. За сюжетом серіалу видана книжка.

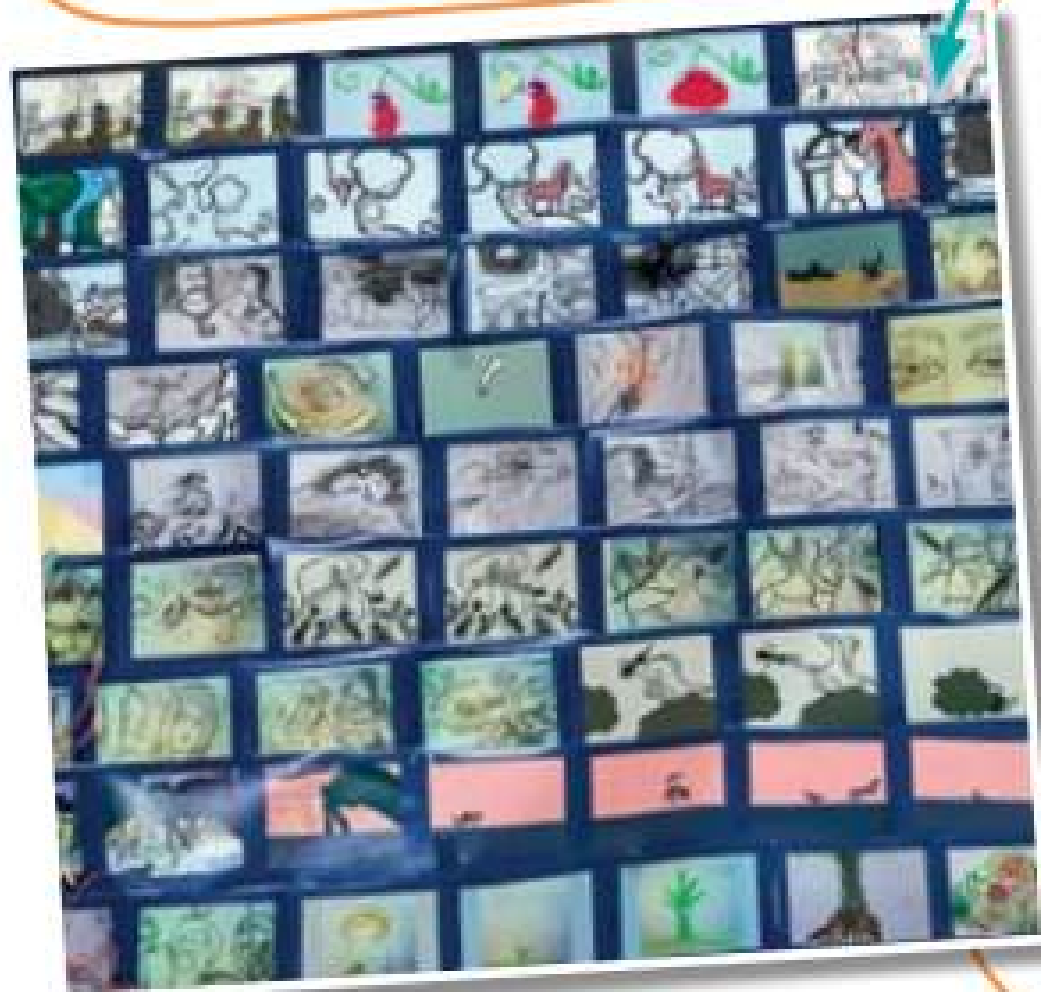
Як народжується мультфільм



Дізнайся, як створювали серіал “Моя країна — Україна”, з розповіді його режисера **Степана Коваля**.



Починається все з ідеї. Обговорюємо її з художниками та створюємо **сторіборд** — план мультфільму з малюнків.



Потім у сторіборді розписуємо час — скільки секунд відводиться на кожну картинку. Працюємо над кожною **сценою** — ліпимо декорації та персонажів, розміщуємо їх, рухаємо, шукаємо ракурси. Знімаємо послідовно сцену за сценою, створюючи **відеоряд**. Потім накладаємо музику, записуємо **голоси персонажів**. Завершальний етап — **монтаж**, коли окремі фрагменти записів з'єднуються в цілісний твір.

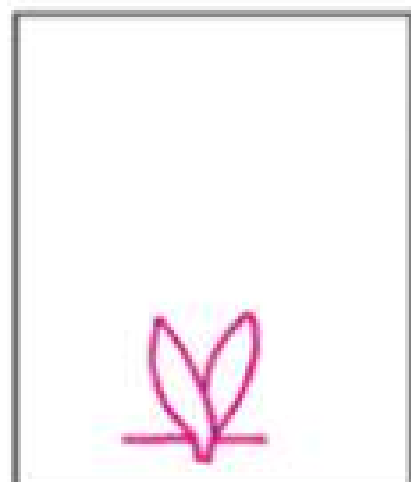
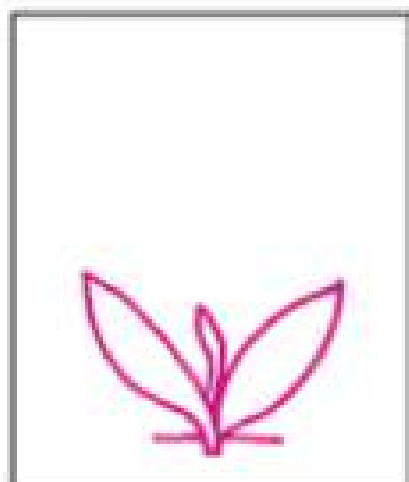
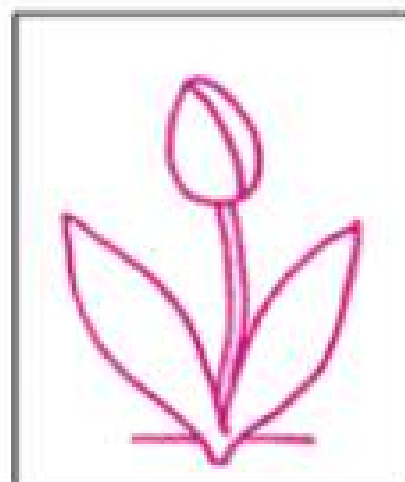
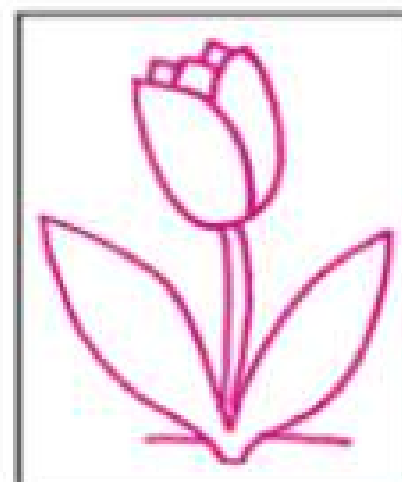
Щоб зняти хвилину мультфільму, потрібен місяць роботи.

Анімація нашвидкуруч



Створіть короткий анімаційний ролик “Як росте квіточка”.

- ✱ Намалюйте 4-5 послідовних картинок із зображенням квіточки, що росте та розквітає. Зображення завжди розташовуйте в одному місці аркуша.
- ✱ Сфотографуйте кожну картинку. Відкрийте програму PowerPoint і послідовно вставте фото.
- ✱ Збережіть файл у форматі відео.
- ✱ Вмикайте перегляд!



Наш мультфільм

Уроки 64-66 • svitdovkola.org/art3/2025/64



Створити мультфільм – справа не проста. Потрібна команда! Разом ви зможете більше, ніж поодиночі.

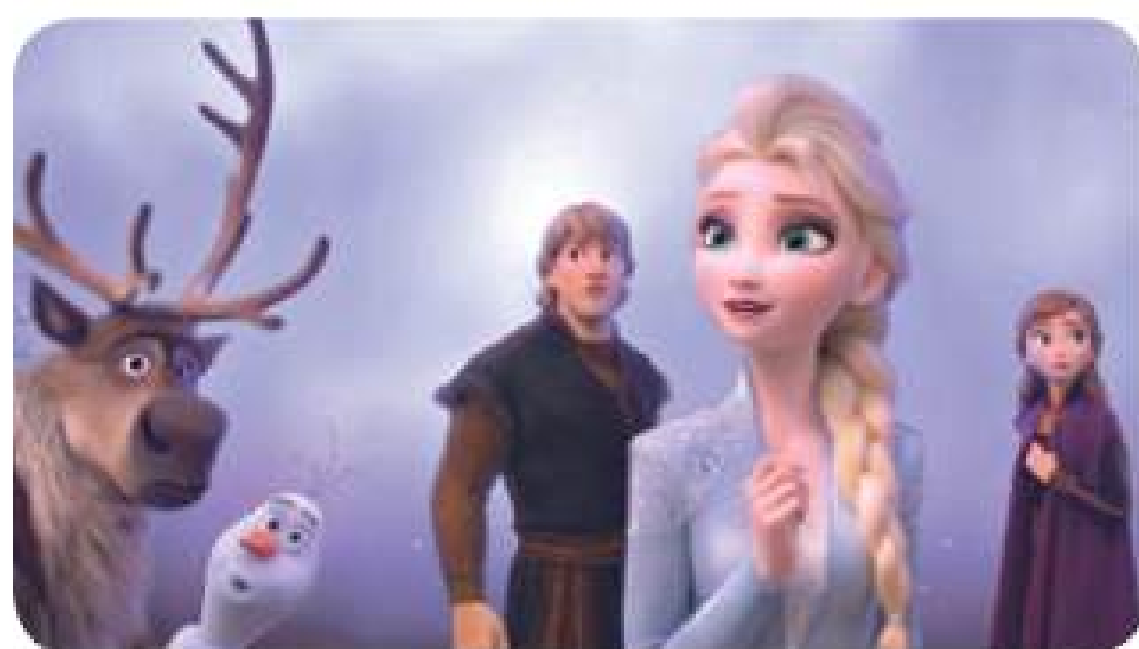


Пригадайте, які види анімації ви знаєте.

Мультики бувають різні



Розглянь кадри з анімаційних фільмів. Послухай саундтреки. Який із них до якого мультфільму було створено?



Крижане серце 2. США



Рідна школа. Канада



Як козаки сіль купували. Україна



Баранчик Шон. Велика Британія

- Чим схожі ці мультфільми? А чим різняться?
- Який із них найбільше схожий на той, що ви дивилися на попередньому уроці? Чому?
- Розкажи про ці мультфільми, використовуючи слова з хмари.

мальований ляльковий
пластиліновий
пісочний
комп'ютерний



Пластилінова анімація



Подивіться пластиліновий мультфільм, який створили діти.



Об'єднайтеся по 4-5 осіб і створіть свій мультик.

- ✱ Обговоріть сюжет. Це буде відомий твір, чи ви хочете вигадати власну історію? Яка мета вашого мультфільму: привернути увагу глядачів до певної проблеми, розсмішити, розчулити?
- ✱ Зліпіть із пластиліну необхідні декорації та персонажів. На це може знадобитися кілька уроків.
- ✱ Прикріпіть палички-держачки або дротики до персонажів і потренуйтеся водити їх.



- ✱ Продумайте репліки персонажів, пошукайте відповідні інтонації.
- ✱ Доберіть аудіотреки або створіть музичний супровід самі.
- ✱ Проведіть репетицію та обговоріть результат. Якщо треба щось змінити чи покращити, не баріться.
- ✱ Попросіть когось зняти відео і покажіть мультфільм усім охочим.



Цього місяця вивчіть пісню **“Шукай нове”** (“Пісенник”, с. 125) з анімаційного фільму “Ваяна” (США).

Пригадай і йди вперед



Уроки 67-68 • svitdovkola.org/art3/2025/67



Пригадай твори образотворчого мистецтва, які ви розглядали впродовж другого семестру. Які тебе вразили найбільше?

Доповни мапу думок “Образотворче мистецтво” на окремому аркуші.



Добери підписи до творів.

Марина.
Декоративний розпис.
Натюрморт.
Пейзаж.
Автопортрет.
Клод Моне.
Іван Айвазовський.
Вінсент ван Гог.
Поль Сезанн.
Петриківські майстри.
Опішнянські майстри.



Переглянь роботи у своєму портфоліо. Чи є там пейзаж, портрет, натюрморт, марина, анімалістична картина? Аплікації? Що є вдалим у кожній роботі? Уяви, що ти береш участь у конкурсі й презентуєш свою роботу журі. У ролі голови журі — партнер/партнерка по завданню, і він/вона може ставити тобі запитання. Потім поміняйтеся ролями.



Які музичні твори, що ви слухали й виконували впродовж другого семестру, тобі запам'яталися?



Послухай уривки зі знайомих тобі музичних творів. Розкажи про кожен із них, використовуючи слова з хмар.

Ця композиція
надихає мене танцювати.
Цей твір викликає бажання співати.
Під цю музику мені хочеться мріяти.
Ця музика спонукає мене
відбивати ритм.



Придумай ритм і зобрази його за допомогою ритмиків, а партнер/партнерка по завданню хай виконає його за допомогою голосу, плескання, тупання або саморобних музичних інструментів. Поміняйтеся ролями.



Поділіться, що цього семестру було для кожного з вас найскладнішим на уроках мистецтва. Дізнайтеся, як ви можете одне одному допомогти.



Які з цих фраз ти можеш сказати про себе?

Цього навчального року я...

- ★ вивчив / вивчила нові ігри.
- ★ намалював / намалювала гарний пейзаж.
- ★ дізнався / дізналася багато нового про живопис.
- ★ побачив / побачила картини, які мені сподобалися.



Влаштуй на літніх канікулах мистецький челендж. Обери одну із запропонованих ідей або придумай власну.

Мистецький челендж

- ★ Малювати щодня одного кота.
- ★ Навчитися співати “Червону руту”.
- ★ Зліпити школу чародійства Гог’вортс.
- ★ Щоранку слухати музику Йоганна Штрауса.
- ★ Навчитися танцювати вальс.
- ★ Навчити друзів гри-плескання “Черепаша Аха”.



Барви рідної землі

Сл. О. Вратарьова, муз. О. Злотника

Весело ∇ D ∇ F#m

Ми ве - се - лі ма - ля - ри і ран - ко - во - ї по - ри
 На - ші бар - ви ча - рів - ні, на - че іс - кри за - паль - ні,

3 ∇ Em A7 ∇ Em A7

роз - ма - лю - ем рід - ну зем - лю у свят - ко - ві ко - льо - ри.
 кож - на бар - ва — на - че піс - ня

5 ∇ Em A7 *Приспів* ∇ G Em A7

Чарів - на ве - сел - ко, нам до - по - ма - гай,
 ук - ра - їн - сько - ї зем - лі.

8 ∇ A7 B7 ∇ Em A7

ко - льо - ри ве - се - лі ді - тям роз - да - вай. Бу - де не - бо си - нє, ни -

11 Em A7 ∇ Em A7 ∇ D

- ви зо - ло - ті, бу - де в Ук - ра - ї - ні ра - діс - но зав - жди.

1. Ми веселі маляри
 І ранкової пори
 Розмалюєм рідну землю
 У святкові кольори.
 Наші барви чарівні,
 Наче іскри запальні,
 Кожна барва — наче пісня
 Української землі.

Приспів:

Чарівна веселко, нам допомагай,
 Кольори веселі дітям роздавай.

Буде небо синє, ниви золоті,
 Буде в Україні радісно завжди.

2. Буде сонячний розмай,
 І Карпати, і Дунай,
 Зелен гай, і чисте поле,
 І далекий небокрай.
 Наші барви чарівні,
 Наче іскри запальні,
 Кожна барва — наче пісня
 Української землі.

Приспів.

Крап-крап

Сл. і муз. Н. Май

Весело

Хмар-ка бі-ла - бі-ла в не-бі го-лу - бім рап-том по-тем - ні - ла

і по-чув-ся грім, дощ-ик не ба - рив-ся, він спі-вав піс - ні,

Приспів

у вік-но нас - ту-ку-вав ме - ні. До - щик кра-па - є зі стрі-хи, сум - но йти ме - ні по су - ші,

крап-крап-крап, я сту-па-ю ти-хо-ти-хо, крап-крап-крап, крап-крап-крап.

1. Хмарка біла-біла в небі голубім
Раптом потемніла, і почувся грім,
Дощик не барився, він співав пісні,
У вікно настукував мені.

Приспів:

Дощик крапає зі стріхи, крап-крап-крап,
Я ступаю тихо-тихо, крап-крап-крап,
Сумно йти мені по суші, крап-крап-крап,
Я крокую по калюжах, крап-крап-крап...



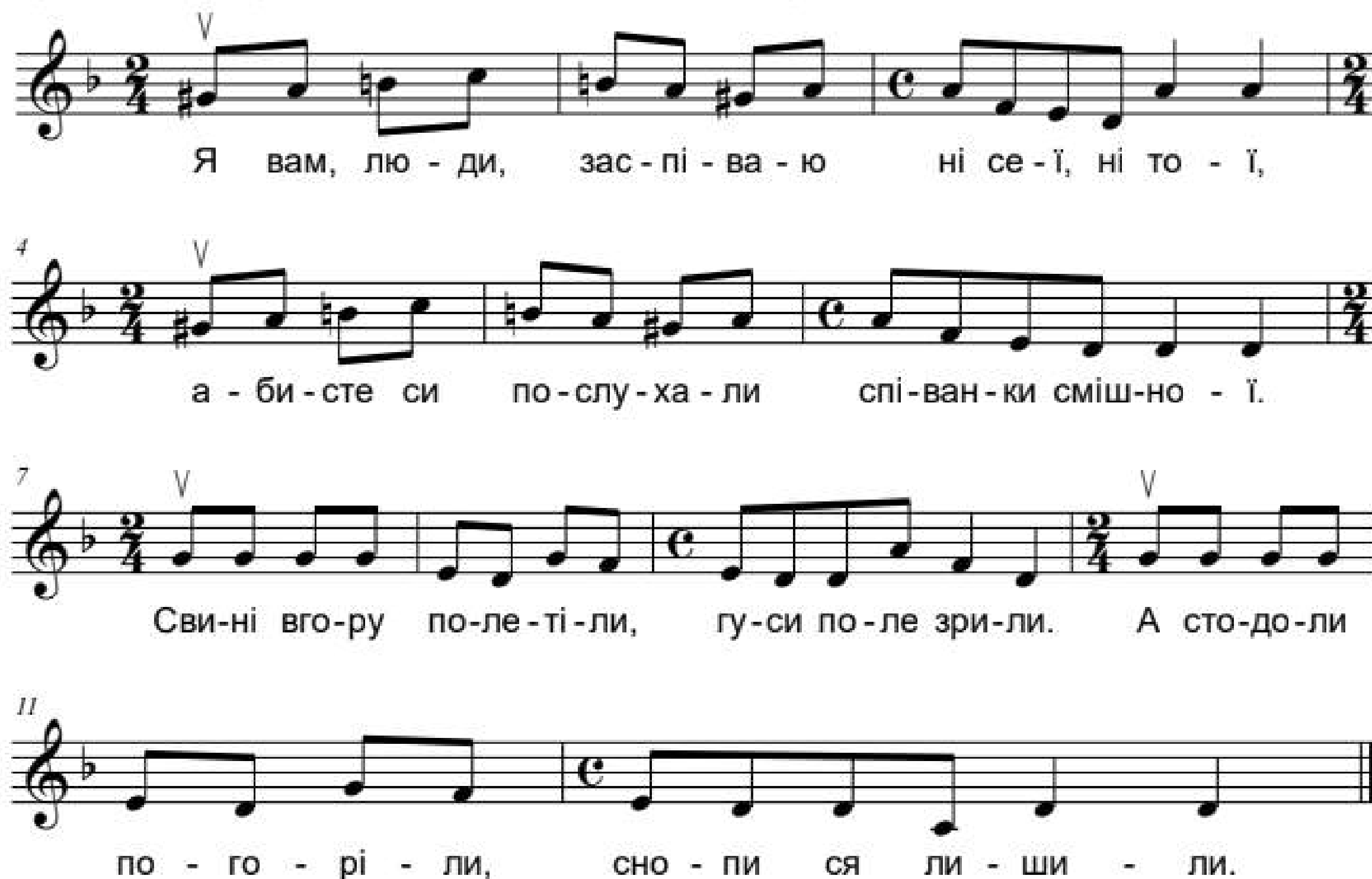
2. Крапельки сріблясті — дощику, привіт! —
Умивають рясно цілий білий світ,
Всім навколо сумно, тільки я сміюсь,
Я дощу ні краплі не боюсь.

Приспів (тричі)

Крап-крап-крап... Крап-крап-крап...
Крап-крап-крап... Крап-крап!

Я вам, люди, заспіваю

Українська народна пісня-небилиця (в обробці **С. Садовенко**)



Я вам, лю - ди, зас - пі - ва - ю ні се - ї, ні то - ї,

а - би - сте си по - слу - ха - ли спі - ван - ки сміш - но - ї.

Сви - ні вго - ру по - ле - ті - ли, гу - си по - ле зри - ли. А сто - до - ли

по - го - рі - ли, сно - пи ся ли - ши - ли.

Я вам, люди, заспіваю
Ні сеї, ні тої,
Аби-сте си послухали
Співанки смішної.
Свині вгору полетіли,
Гуси поле зрили.
А стодоли погоріли,
Снопи ся лишили.
Риби вийшли траву пасти,
Коти зайшли в воду.

Кури ріки переплили,
Бо не знали броду.
Кінь у скрипку витинає,
Бугай — у цимбали.
Цап з бараном б'ють у бубон,
Аж крушаться скали.
Штирі крилі клаповухі,
Цвітуть в полі квіти,
Отаку вам заспівали
Небилицю, діти.



Час святого Миколая

Сл. і муз. І. Братусь

Наспівно D A7 D D A7

Час свя-то - го Ми-ко - ла - я... Всі дав-но йо-го че -

ка - ють. Час да-рун - ків і доб - ра. Йо-го

Приспів G

лю - бить діт - во - ра. Не-хай по-да-ру - є свя -

тий Ми - ко - лай натх-нен - ня, ра - дість і на - ді - ю, здій -

снять-ся всі ди-тя-чі мрі-ї, ти тіль-ки йо-го зу-стрі-чай.

1. Час святого Миколая...
Всі давно його чекають.
Час дарунків і добра.
Його любить дітвора.

Приспів:
Нехай подарує святий Миколай
Натхнення, радість і надію,
Здійсняться всі дитячі мрії,
Ти тільки його зустрічай.

2. Час морозних візерунків,
Час солодких подарунків,
Час любові і добра —
Його кличе дітвора.

Приспів.



3. Час святого Миколая
Тебе вірить закликає
У зимову сніжну казку,
У добро та Божу ласку.
Ну ж бо, двері відчиняй —
Йде до тебе Миколай.

Приспів.

Танці-зігріванці

Сл. З. Лісевич

На мелодію американської пісні "If You're Happy and You Know It"

Бадьоро

Приспів

Йдуть мо - ро - зи, хо - лод - не - ці, лі - ту — край, щоб зіг -
рі - тись, тан - цю - ва - ти по - чи - най, ту - пу -
туп, тан - цю - ем тан - ці, ту - пу тан - ці - зіг - рі - ван - ці, ту - пу -
ту - пу че - рез по - ле, че - рез гай!



Йдуть морози, холоднечі, літу — край,
Щоб зігрітись, танцювати починай,
Тупу-туп, танцюєм танці,
Тупу танці-зігріванці,
Тупу-тупу через поле, через гай!

На деревах білий іній — зимно вкрай,
Щоб зігрітись, танцювати починай,
Стриб направо, стриб наліво
Танцювально і грайливо,
Щоб зігрітись, танцюй, не позіхай!
Хуртовина снігом крутить, не втечеш,
Танцювати, як вона, умієм теж.
Станьмо весело навшпиньки,
Покружляймо, як сніжинки,
Спробуй з нами! Буде весело, авжеж!



Вийди, вийди, сонечко

Сл. і муз. З. Красуляк

Весело

Вий-ди, вий-ди со - неч-ко, до нас на по-ріг, кинь сво - ї про-мін - чи - ки —

хай роз-та - не сніг. Вий-ди, вий-ди со - неч-ко, всіх нас о - бій-ми,

по - да-руй нам щас - тяч-ко, щоб ра - ді - ли ми. *Приспів* Щи-ра піс-ня лу-на, роз-кві -

та - є вес-на і да - ру - є піс-ні і то - бі, і ме-ні. Сон-це вне-бі сі-я, ус-мі -

ха - ю - ся я, вся ро - ди - на мо - я, Ук - ра - ї - на мо - я.

1. Вийди, вийди, сонечко,
До нас на поріг,
Кинь свої промінчики —
Хай розтане сніг.
Вийди, вийди, сонечко,
Всіх нас обійми.
Подаруй нам щастячко,
Щоб раділи ми.

Приспів:

Щира пісня луна,
Розквітає весна
І дарує пісні
І тобі, і мені.

Сонце в небі сія,
Усміхаюся я,
Й вся родина моя —
Україна моя!

2. Співай, співай, пташко,
Під вікном моїм,
Заспівай ту пісеньку,
Що до серця всім.
Лине наша пісенька
В сині небеса,
А навкруг всміхається
Весняна краса.

Приспів.

Кульбабка

Сл. Ю. Камишевої, муз. Т. Солосич

Настівно

Em A7 B7 Em Em A7

Жов - та куль - баб - ка у тра - ві си - ді - ла. Жов - та куль - баб - ка

B7 Em E7 Am D7

в дзер - каль - це гля - ді - ла. Роз - див - ля - лась так і сяк, роз - див - ля - лась

G Am Em Am B7 Em

так і сяк, роз - див - ля - лась так і сяк: "Все не те і все не так!"

1. Жовта кульбабка
У траві сиділа.
Жовта кульбабка
В дзеркальце гляділа.
Роздивлялась так і сяк: (3)
Все не те і все не так!
2. Жовта кульбабка
Жалісно зітхала —
Жовта кульбабка
Зачіски не мала.
Розтріпалася — гай-гай! (3)
Гребінець потрібен — край!
3. Жовта кульбабка
Гребінець шукала.
Жовта кульбабка

- Пасма розчесала.
Розчесалась — ну й краса: (3)
Сяє золотом коса!
4. Жовта кульбака
В дзеркальце гляділа.
Жовта кульбабка
Раптом стала біла.
Ох і втішилась мала: (3)
Стала краща, ніж була!
5. Біла кульбабка,
Ой, дарма раділа —
Біла кульбабка
В гаї вітер стріла.
Дунув хутко вітерець — (3)
Ось і зачісці кінець!

Шукай нове

Переклад укр. Д. Дем'янчук

Сл. О. Фоая, муз. О. Фоая, Л.-М. Міранди

Не поспішаючи

Музична партитура пісні "Шукай нове".

Текст пісні:

Яскра-ве сон-це що-день нас у даль ве-де. Же-не чов-ни нав-про-стець
 ві-тер-ві-те-рець. А рід-ні зо-рі з піль-ми нам ка-жуть, де ми,
 нам ка-жуть, хто ми, хто ми є. Оу-ве, оу-ве, по-
 за-ду дов-гий шлях, і ві-тер зно-ву нам віт-ри-ла рве. Оу-ве, оу-ве, як
 доб-ре бути в цимо-рях, та зно-ву рід-ний ост-рів до-до-му зве.

Музичні позначення: C, F, G7, V.

Яскраве сонце щодень нас у даль веде.
 Жене човни навпростець вітер-вітерець.
 А рідні зорі з пільми нам кажуть, де ми,
 Нам кажуть,
 хто ми, хто ми є. **Приспів:**

Оу-ве, оу-ве, позаду довгий шлях,
 І вітер знову нам вітрила рве.
 Оу-ве, оу-ве, як добре бути в цих морях,
 Та знову рідний острів додому зве.
 Оу-ве, оу-ве, ми мореплавцями були завжди.
 Нехай дорога предків знову в кожному серці оживе.
 Оу-ве, оу-ве, позаду довгий шлях.
 І вітер знову нам... Шукай нове.



ТЕМА 1. ПОДОРОЖУЄМО І ВІДКРИВАЄМО СВІТ



Урок 1. Над рідною землею	4
Урок 2. Мелодії України	6
Урок 3. Київські мозаїки	8
Урок 4. Фрески Софії Київської	10
Урок 5. Гра світла і води	12
Урок 6. Музика водограю	14
Уроки 7-8. Пори року	16

ТЕМА 2. МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ



Урок 9. Традиції та сучасність	18
Урок 10. Вогняна легенда	20
Урок 11. Українські богатирі	22
Урок 12. Сила в єдності	24
Урок 13. У світі театру	26
Урок 14. На сцені	28
Уроки 15-16. Між небом і землею	30

ТЕМА 3. ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ



Урок 17. Косівські візерунки	32
Урок 18. Там, де гори й полонини	34
Урок 19. Закодована спадщина	36
Урок 20. Як рухи стають танцем	38
Урок 21. Смачні картини	40
Урок 22. Прощальна пісня осені	42
Уроки 23-24. На згадку про осінь	44

ТЕМА 4. ЕНЕРГІЯ



Урок 25. У глядацькій залі	46
Урок 26. Рухи замість слів	48
Урок 27. Камінь у руках майстра	50
Урок 28. Кримськотатарські мотиви	52
Урок 29. Свято наближається	54
Урок 30. Щедрик, щедрівочка	56
Уроки 31-32. Пригадай і йди вперед	58

ТЕМА 5. СВІТ НЕВІДОМИЙ



Урок 33. Яворівські прикраси	60
Урок 34. Музична прогулянка	62
Урок 35. Морські загадки	64
Урок 36. Під звуки прибою	66
Уроки 37-38. Подих природи	68

ТЕМА 6. СВІТ НЕВИДИМИЙ



Урок 39. Зимовий сон	70
Урок 40. Пісня казкова, колискова	72
Урок 41. Опішнянська кераміка	74
Урок 42. Заряд бадьорості	76
Урок 43. Зловити невловиме	78
Урок 44. До гри!	80
Уроки 45-46. Космічне мистецтво	82

ТЕМА 7. ПРИХОВАНІ МОЖЛИВОСТІ РЕЧЕЙ



Урок 47. Та, що оживляє картини	84
Урок 48. Світло й тінь	86
Урок 49. Погляд на себе	88
Урок 50. Весну закликаймо!	90
Урок 51. Обличчя міста	92
Урок 52. Музика всюди	94
Уроки 53-54. Завітали в гості квіти	96

ТЕМА 8. ПОГОДА



Урок 55. Настрій фарбами і звуками	98
Урок 56. Весна танцює вальс	100
Урок 57. Веселкові бризки	102
Урок 58. Карнавал тварин	104
Урок 59. Картини та їх копії	106
Урок 60. Музика дощу	108
Уроки 61-62. Несподівані поєднання	110

ТЕМА 9. Я — ЛЮДИНА



Урок 63. Казки, що оживають	112
Уроки 64-66. Наш мультфільм	114
Уроки 67-68. Пригадай і йди вперед	116

ПІСЕННИК	118
----------------	-----



Запрошую у світ образотворчого мистецтва! На сторінках цього підручника ти побачиш твори різних видів і жанрів. Ось путівничок для тебе!

образотворче мистецтво

Живопис



Декоративно-прикладне мистецтво



Графіка



Скульптура



Архітектура



Види

Жанри

Портрет



Тарас Шевченко.
Автопортрет

Натюрморт



Поль Сезанн. Персики і груші

Пейзаж



Ольга Кваша. Осінь у моєму місті

Анімалістична картина



Альбрехт Дюрер. Заєць



Та-а-а-а



Ціла

Та-а

Та-а

Та

Та

Та

Та



Половинна



Четвертна

Ті

Ті

Ті

Ті

Ті

Ті

Ті

Ті



Восьма



Нумо відкривати таємниці музики разом! А допоможуть нам у цьому веселі ритмики, які живуть у нашому підручнику!

Ритм

Музика

Звукоряд



До



Ре



Мі



Фа



Соль



Ля



Сі

